

UNIVERSITATEA DE STAT DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 378.18:796.5

LUNGU Ecaterina

**FORMAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE ALE
STUDENTILOR ÎN CADRUL PRACTICII INSTRUCTIV-
TURISTICE**

Specialitatea: 533.04. Educație fizică, sport, kinetoterapie și recreație

Teză de doctor în științe ale educației

Conducător științific:

Rîșneac Boris,
doctor în științe pedagogice,
profesor universitar

Autor

CHIȘINĂU, 2024

© Lungu Ecaterina, 2024

CUPRINS

ADNOTARE (în limba română, rusă și engleză)	5
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	10
LISTA ABREVIERILOR	12
INTRODUCERE	13
1. REPERE TEORETICE PRIVIND PREGĂTIREA PROFESIONALĂ A STUDENȚILOR ÎN CADRUL PRACTICII INSTRUCTIV-TURISTICE	20
1.1. Abordări specifice ale situației, problemelor și tendințelor privind pregătirea profesională a cadrelor în domeniul turismului național și internațional	20
1.2. Rolul practicii instructiv-turistice în procesul de formare profesională a specialistului din domeniul turismului	26
1.3. Caracteristicile structurii și conținutului învățământului turistic profesional al studenților în cadrul instituțiilor de învățământ superior	32
1.4. Particularitățile formării competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice	37
1.5. Concluzii la capitolul 1	44
2. COMPONENTELE STRUCTURALE ALE PRACTICII INSTRUCTIV-TURISTICE, PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA COMPETENȚELOR STUDENȚILOR	46
2.1. Metodologia cercetării. Subiecții și organizarea cercetărilor	46
2.2. Cercetarea sociologică privind pregătirea profesională a cadrelor în domeniul turismului din Republica Moldova	56
2.3. Evaluarea nivelului inițial al competențelor profesionale ale studenților prevăzute de disciplinele de studiu ale planului de învățământ privind practica instructiv-turistică	72
2.4. Modele de documente de planificare și elaborare a conținuturilor unităților de curs de specialitate pentru formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice axate pe elaborarea a două module experimentale	76
2.5. Concluzii la capitolul 2	95

3. ARGUMENTAREA EXPERIMENTALĂ A EFICIENȚEI FORMĂRII COMPETENȚELOR PROFESIONALE LA STUDENȚI ÎN CADRUL PRACTICII INSTRUCTIV-TURISTICE	96
3.1. Examinarea modelului competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice	96
3.2. Formarea și evaluarea competențelor organizaționale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice la întreprinderile de turism din Republica Moldova	100
3.3. Impactul practicii instructiv-turistice asupra formării competențelor profesionale privind pregătirea instructiv-metodică a studenților	109
3.4. Eficiența modulului experimental privind practica instructiv-turistică a studenților, în cadrul întreprinderilor turistice din Republica Moldova, asupra formării competențelor studenților	115
3.5. Concluzii la capitolul 3	119
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	121
BIBLIOGRAFIE	126
ANEXE	146
Anexa 1. Anchetă adresată specialiștilor din domeniul turismului	147
Anexa 2. Agenda practicii de inițiere pentru studenții specialitatea „Servicii hoteliere, turism și agrement”, ca rezultat al practicii instructiv-turistice în calitate de membri ai grupului de turiști	150
Anexa 3. Modele de acte cu care va opera studentul practicant în cadrul practicii de inițiere cu accent pe practica instructiv-turistică	160
Anexa 4. Modele de acte cu care va opera studentul practicant în cadrul practicii tehnologice în contextul practicii instructiv-turistice în calitate de instructor al grupului de turiști	161
Anexa 5. Caietul de sarcini pentru practica instructiv-turistică (marș turistic)-model	164
Anexa 6. Fișa de evaluare a competențelor poststagiu de practică	167
Anexa 7. Adeverință de implementare	168
DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	169
CV-ul AUTORULUI	170

ADNOTARE

Lungu Ecaterina „Formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice”: teză de doctor în științe ale educației. Chișinău, 2024.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 219 titluri, 173 pagini, dintre care 125 text de bază, 27 tabele, 27 figuri, 5 fotografii și 7 anexe. Rezultatele obținute sunt publicate în 21 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: competențe profesionale, turism, practică instructiv-turistică, studenți.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică, elaborarea și evaluarea modulelor experimentale pentru perfecționarea procesului de formare a competențelor profesionale ale studenților instituțiilor de învățământ superior de educație fizică și sport în cadrul practicii instructiv-turistice, ce vor asigura competitivitatea și inserția eficientă pe piața muncii.

Obiectivele cercetării:

1. Analiza literaturii de specialitate privind formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.

2. Determinarea componentelor structurale ale practicii instructiv-turistice, în vederea îmbunătățirii competențelor profesionale ale studenților.

3. Elaborarea modulelor experimentale pentru activitățile practice de teren, necesare în formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.

4. Argumentarea experimentală a eficacității implementării activităților practice experimentale de teren în formarea competențelor profesionale ale studenților pe parcursul practicii instructiv-turistice.

Noutatea și originalitatea științifică constau în identificarea aspectelor esențiale ale organizării practicii studenților din instituțiile de învățământ superior de educație fizică și sport, care determină cerințele de implementare a modulelor didactice de formare și dezvoltare a competențelor, prin elaborarea modelului competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului, obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, fapt ce a contribuit la eficientizarea pregătirii viitorilor specialiști.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetării constă în formarea competențelor profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului, prin aplicarea modelului competențelor profesionale obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, necesare pentru munca de teren, fapt ce a condus la eficientizarea procesului de pregătire a acestora.

Semnificația teoretică a lucrării este determinată de aspectele metodice și organizatorice, justificate științific și experimental, ale procesului de formare a competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice în instituțiile de învățământ superior de educație fizică și sport, care îmbunătățesc viziunile existente privind pregătirea profesională a studenților la specializările de turism.

Valoarea aplicativă a lucrării este determinată de capacitatea utilizării modelului competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, ceea ce poate marca demersul de formare a competențelor profesionale ale studenților, prin valorificarea activităților turistice în teren.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele studiului și cerințele pentru formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice, prin implicarea activă a studenților în planificarea, organizarea și desfășurarea activităților practice de teren, au fost implementate în Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, precum și în alte instituții din Republica Moldova.

АННОТАЦИЯ

Лунгу Екатерина „*Формирование профессиональных компетенций у студентов в рамках учебно-туристической практики*”: диссертация доктора педагогических наук. Кишинэу, 2024

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 219 наименований, 173 страниц, из которых 125 страниц основного текста, 27 таблиц, 27 рисунков, 5 фотографий и 7 приложений. Полученные результаты опубликованы в 21 научных работах.

Ключевые слова: профессиональные компетенции, туризм, учебно-туристическая практика, студенты.

Цель исследования: совершенствование процесса формирования профессиональных компетенций у студентов высших профильных учебных заведений в рамках учебно-туристической практики.

Задачи исследования:

1. Анализ специализированной литературы по формированию профессиональных компетенций студентов в рамках учебно-туристической практики.

2. Выявление структурных составляющих учебно-туристической практики с целью улучшения профессиональных компетенций студентов.

3. Разработка требований к практической деятельности в реальных условиях, необходимой при формировании профессиональных навыков студентов в рамках учебно-туристической практики.

4. Экспериментальное обоснование эффективности проведения практических мероприятий в реальных условиях в процессе формирования профессиональных компетенций студентов в рамках инструктивно-туристической практики.

Научная новизна и оригинальность исследования заключаются в выявлении ключевых аспектов организации практики студентов высших учебных заведений физического воспитания и спорта, определяющих требования по внедрению учебных модулей по формированию и развитию компетенций посредством разработки модели профессиональных компетенций будущего специалиста в области туризма, приобретенных в рамках учебно-туристической практики, что привело к повышению эффективности подготовки будущих специалистов.

Научная проблема высокой значимости, решаемая в исследовании, состоит в формировании профессиональных компетенций будущих специалистов в области туризма, путем применения модели профессиональных компетенций, полученных в рамках учебно-туристической практики, необходимых для проведения работы в реальных условиях, что привело к повышению эффективности их профессиональной подготовки.

Теоретическая значимость работы определена научным и экспериментальным обоснованием методических и организационных аспектов формирования профессиональных компетенций студентов в рамках учебно-туристической практики в высших учебных заведениях физического воспитания и спорта, которые улучшают существующие концепции о профессиональной подготовке студентов, специализирующихся в области туризма.

Прикладное значение исследования определяется возможностью использования модели профессиональных компетенций будущего специалиста в области туризма, полученных в рамках учебно-туристической практики, что может оказать существенное влияние на результаты процесса формирования профессиональных навыков студентов путем проведения туристических мероприятий в реальных условиях.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования и требования к формированию профессиональных компетенций в рамках учебно-туристической практики, путем активного вовлечения студентов в планирование, организацию и проведение практических мероприятий в реальных условиях, были внедрены в рамках образовательного процесса в Государственном университете физического воспитания и спорта и в других учебных заведениях Республики Молдова.

ANNOTATION

Lungu Ecaterina „*Training the students' professional skills in the instructive-tourism practice*”: PhD thesis in education sciences. Chisinau, 2024

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, references - 219 sources, 173 pages, of which 125 main text, 27 tables, 27 figures, 5 photos and 7 appendices. The obtained results are published in 21 scientific papers.

Keywords: professional skills, tourism, instructive-tourism practice, students.

The purpose of the research consists in the theoretical substantiation, elaboration and evaluation of experimental modules for improving the professional skills training process of higher education institutions of physical education and sport students within the instructive-tourism practice, which will ensure competitiveness and effective insertion on the labour market.

Research objectives:

1. Analysis of specialized literature regarding the problem of training students' professional skills in the instructive-tourism practice.
2. Determining the structural components of the instructive-tourism practice, in order to improve the students' skills.
3. Elaboration of experimental modules for practical field activities, necessary in the training students' professional skills in the instructive-tourism practice.
4. Experimental argumentation of the effectiveness of implementing practical experimental field activities in training students' professional skills during the instructive-tourism practice.

The scientific novelty and originality consists in identifying the essential aspects of organizing the students practice from higher education institutions of physical education and sport, which determine the requirements for the implementation of didactic modules for skills training and development, by elaborating the professional skills model of the future specialist in the field of tourism, achieved within instructive-tourism practice, which contributed to the efficiency of the future specialists training.

The important scientific problem solved in the researched field consists in training the professional skills of future tourism specialists, by applying the professional skills model achieved in the instructive-tourism practice, necessary for the field work, which led to the efficiency of their professional training.

The theoretical significance of the work is determined by the methodical and organizational aspects, scientifically and experimentally justified, the training process of the students' professional skills in the instructive-tourism practice within higher education institutions of physical education and sports, which enhance the existing insights of the students' professional training within tourism specializations.

The applicative value of the work is determined by the ability to use in practice the professional skills model of the future tourism specialist achieved within the instructive-tourism practice, which can mark the approach of the students' professional skills training within the internships, by capitalizing on the tourism field activities.

Implementation of scientific results. The study results and the requirements for professional skills training in the instructive-tourism practice, through the active involvement of students in planning, organizing and carrying out practical field activities were implemented within the State University of Physical Education and Sports, as well as in other institutions from Moldova.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1. Competențe formate studenților pe parcursul practicii turistice de inițiere, tehnologice și de licențiere	41
Tabelul 2.1. Rezultatele sondajului de opinie a specialiștilor din domeniul turismului, angajați ai întreprinderilor turistice din Republica Moldova (n=90).....	57
Tabelul 2.2. Rezultatele inițiale ale competențelor studenților la cele patru unități de curs, din planul de învățământ (note) [n=30]	74
Tabelul 2.3. Matricea de corelație între diverse competențe ale unităților de curs și stagiul de practică instructiv-turistică	75
Tabelul 2.4. Ponderea orientativă a practicii în planurile de învățământ la specialitatea 1013.1 Servicii hoteliere, turism și agrement	76
Tabelul 2.5. Stagiile de practică ale studenților la specialitatea „Servicii hoteliere, turism și agrement”, conform planului de învățământ	77
Tabelul 2.6. Administrarea practicii de inițiere.....	78
Tabelul 2.7. Competențe necesare practicii de inițiere ca rezultat al realizării practicii instructiv-turistice (marș tristic).....	78
Tabelul 2.8. Structura practicii de inițiere pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului cu accent pe activitatea de teren	80
Tabelul 2.9. Administrarea practicii tehnologice.....	81
Tabelul 2.10. Competențe necesare a fi formate studenților pe parcursul practicii tehnologice ca rezultat al realizării practicii instructiv-turistice (marș tristic).....	82
Tabelul 2.11. Structura practicii tehnologice pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului cu accent pe activitatea de teren.....	84
Tabelul 2.12. Administrarea practicii instructiv-turistice (marș turistic).....	85
Tabelul 2.13. Competențe formate la studenți pe parcursul practicii instructiv-turistice (în teren) în calitate de instructori cu un grup de turiști organizat.....	88
Tabelul 2.14. Structura practicii instructiv-turistice pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului în calitate de instructor	90
Tabelul 3.1. Modelul competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice.....	98
Tabelul 3.2. Numărul de studenți, care și-au desfășurat stagiul de practică de inițiere, tehnologică și instructiv-turistică în domeniul turismului.....	100
Tabelul 3.3. Tipurile de întreprinderi în care studenții și-au desfășurat practicile instructiv-turistice.....	101

Tabelul 3.4. Rezultatele statistice ale competențelor organizatorice specifice ale studenților în calitate de instructori în cadrul practicii instructiv-turistice în teren.....	103
Tabelul 3.5. Analiza corelației rezultatelor practicilor standard din planul de învățământ, practica instructiv-turistică și competențele profesionale organizatorice.....	104
Tabelul 3.6. Analiza rezultatelor formării competențelor organizatorice la studenții participanți la experimentul formativ (etapa inițială).....	105
Tabelul 3.7. Analiza rezultatelor formării competențelor organizatorice la studenții participanți la experimentul formativ (etapa finală).....	108
Tabelul 3.8. Analiza formării competențelor privind pregătirea instructiv-metodică a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice (etapa inițială).....	112
Tabelul 3.9. Analiza formării competențelor privind pregătirea instructiv-metodică a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice (etapa finală).....	114
Tabelul 3.10. Analiza reușitei în ceea ce privește competențele organizatorice a studenților în cadrul practicilor standard, în contextul desfășurării practicii instructiv-turistice.....	116
Tabelul 3.11. Analiza comparativă a formării competențelor organizatorice și instructiv-metodice a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.....	117
Tabelul 3.12. Analiza reușitei în ceea ce privește competențele instructiv-metodice ale studenților în cadrul practicilor standard, în contextul desfășurării practicii instructiv-turistice.....	118

LISTA FIGURILOR

Fig. 1.1. Deficiențe în pregătirea profesională a cadrelor din domeniul turismului din Republica Moldova.....	21
Fig.1.2. Factorii ce influențează elementele practicii de formare profesionale a specialiștilor din domeniul turismului.....	25
Fig.1.3. Structura și conținutul practicii instructiv-turistice în cadrul întreprinderilor de turism.....	34
Fig.1.4. Modelul de competențe al absolvenților de turism necesare pentru inserția în câmpul muncii.....	43
Fig. 1.5. Modelul competențelor necesare pentru industria ospitalității, turismului și evenimentelor.....	44
Fig. 2.1. Nivelul de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova la etapa actuală (%).....	59
Fig. 2.2. Factorii ce influențează negativ industria turistică din Republica Moldova la etapa actuală (%).....	59
Fig. 2.3. Influența industriei turistice asupra procesului de formare a specialiștilor în cadrul învățământului superior (%).....	60
Fig. 2.4. Cererea pe piața muncii a specialiștilor în domeniul industriei turistice în Republica Moldova (%).....	61
Fig. 2.5. Necesitatea acordurilor de parteneriat dintre întreprinderile turistice și instituțiile superioare de învățământ cu privire la formarea specialiștilor pentru industria turistică (%).....	61
Fig. 2.6. Existența relațiilor de colaborare cu absolvenții Universității de Stat de Educație Fizică și Sport (%).....	62
Fig. 2.7. Nivelul formării profesionale a specialiștilor în domeniul industriei turistice din Republica Moldova (%).....	63
Fig. 2.8. Aspectele ce necesită îmbunătățite în formarea profesională a studenților (%) ..	63
Fig. 2.9. Aspecte mai puțin dezvoltate în formarea profesională a studenților-stagiari (%).....	64
Fig. 2.10. Modalitățile de formare a motivației și adaptării profesionale a studenților-stagiari (%).....	65
Fig. 2.11. Modalitățile de creștere a activismului și a comunicabilității studenților-stagiari (%).....	66
Fig. 2.12. Semnificația termenului de „adaptare profesională” (%).....	67

Fig. 2.13. Necesitatea cunoștințelor cu privire la organizarea serviciilor hoteliere, catering și transport în domeniul industriei turistice (%).....	67
Fig. 2.14. Necesitatea pentru studenții-stagiari a cunoștințelor în domeniul informațional și tehnologiilor IT (%).....	68
Fig. 2.15. Necesitatea pentru studenții-stagiari în industria turistică a cunoștințelor de etică profesională (%).....	69
Fig. 2.16. Necesitatea cunoștințelor și competențelor pentru studenții-stagiari privind managementul în turism (%).....	69
Fig. 2.17. Necesitatea unei metodologii complexe de formare a specialiștilor în domeniul industriei turistice (%).....	70
Fig. 2.18. Necesitatea participării angajatorilor în procesul de elaborare, evaluare și certificare a planurilor de studii și a programelor universitare în domeniul turismului (%).....	71
Fig. 2.19. Competențe ce trebuie formate la unitățile de curs în sfera turismului	73
Fig. 2.20. Rezultatele inițiale ale studenților la cele patru tipuri de discipline, din planul de învățământ (n=30).....	74
Fig. 2.21. Modulele experimentale pentru activitățile practice de teren, necesare în formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.....	86
Fig. 2.22. Competențe formate în cadrul practicii instructiv-turistice pe traseu, necesare instructorului, însoțitorului de grup, manager în agențiile de turism, ghidului turistic etc.....	93

LISTA ABREVIERILOR

UNWTO (OMT) - Organizația Mondială a Turismului

ANAT - Asociația Națională a Agențiilor de Turism

SOTT – Stația Orașenească a Tinerilor Turiști

P.I. – Practica de inițiere

P.T. – Practica tehnologică

P.I.T. – Practica instructiv-turistică

CE – Comisia Europeană

SHTA – Servicii, hoteliere, turism și agrement

USEFS – Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport

M.T. – Marș turistic

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. O pregătire profesională de calitate a viitorilor specialiști conform cerințelor pieței muncii asigură dezvoltarea cu succes a industriei turistice ca ramură a economiei naționale [8, 17, 49]. În formarea profesională a specialiștilor din domeniul turismului, un loc aparte îl ocupă practicile instructiv-turistice. În mod tradițional, învățământul superior a fost întotdeauna integrat cu activități practice. Astfel, de-a lungul timpului s-a dezvoltat o anumită experiență de desfășurare a practicii de producție la întreprinderile de stat, actualmente de inițiere și tehnologică în cadrul întreprinderilor turistice private. O analiză a acestei experiențe ne permite să evidențiem faptul că aspectele organizaționale și metodologice ale dezvoltării practicilor de producție au fost dezvoltate. Cu toate acestea, odată cu schimbarea situației economice și sociale din țară, sistemul de pregătire în cadrul practicii de producție a fost distrus și abia în ultimii ani, datorită teoriei și metodologiei educației și pregătirii profesionale, ținând cont de noile condiții, practica instructiv-turistică a devenit obiect de cercetare.

Problema personalului ca una dintre condițiile pentru dezvoltarea cu succes a industriei turismului este abordată în ultimii ani la diferite niveluri: de stat, regional, local [35]. Problema furnizării industriei cu personal calificat rămâne deschisă din mai multe motive, principalul fiind nivelul de pregătire practică al absolvenților diferitor instituții cu profil de turism [101, 112, 155, 170].

Землина, Ю.В. (2013) menționează despre o caracteristică a conținutului formării profesionale, care poate fi prezentată ca o combinație dintre două componente echivalente: pregătirea practică și teoretică [116, p. 71]. Conținutul practicii în instituțiile de învățământ superior este analizată din poziția activității lucrătorului din domeniul turismului, care, pe lângă munca de oficiu, este pus în situația de a merge și pe traseu, iar acest fapt poate fi realizat doar prin intermediul practicii instructiv-turistice, care în majoritatea instituțiilor de învățământ superior din diverse țări este realizată parțial sau chiar deloc.

În procesul de pregătire practică, una dintre principalele metode de predare este formarea unor competențe specifice, ce pot fi obținute doar în teren sau în cadrul întreprinderilor turistice. Pregătirea studenților în timpul practicii are loc în cadrul activităților cognitive. Studenții trebuie să soluționeze constant sarcini în condiții reale în mod special în cadrul unei practici de teren [149, p. 137].

După cum arată practica, întreprinderile turistice actuale au nevoie de specialiști profesioniști cu competențe reale [118, p.35].

Ефимова, Н.Е., Алексеева, О.В., (2011) susțin că în pregătirea profesională a specialistului pentru sfera turismului, orientat spre necesitățile pieței muncii, o însemnătate tot mai mare o are formarea competențelor profesionale ale viitorilor specialiști. Sarcinile privind dezvoltarea competențelor profesionale sunt actualizate constant, ceea ce necesită un studiu aprofundat privind pregătirea studenților, în mod special pe parcursul practicii. Cu toate acestea, există probleme evidente în pregătirea studenților, mai ales pe parcursul practicii [109, p. 99].

Potrivit autorilor Нивинская О.А., Бойцова Т.М., (2018), competențele profesionale generale pot fi formate doar prin însușirea metodelor de muncă specifice, participând direct la rezolvarea problemelor profesionale specifice în timp real, ținând cont de numeroși factori și riscuri ale unui mediu de producție real. În conformitate cu acesta din urmă, un specialist în turism are competențe practice pentru efectuarea profesională a muncii privind furnizarea de servicii în cadrul agenției de turism, excursiilor, servicii de promovare și vânzare a unui produs turistic [58]. Această listă de competențe nu include serviciile de însoțire pentru grupuri turistice, care presupun în general controlul și coordonarea turiștilor, asigurarea siguranței acestora, organizarea acestora în transport, staționarea pentru odihna turiștilor etc.

Problema practicii educaționale și de producere a studenților în cadrul instituțiilor superioare ce dispun de specialități la diverse domenii profesionale, inclusiv și domeniul general de studiu „Servicii publice”, specialitatea Servicii hoteliere, turism și agrement este cercetată de mai mulți autori [2, 28, 51, 55, 87, 114, 118]. În această cercetare este dezvăluit conținutul și organizarea practicii instructiv-turistice în sistemul de învățământ superior (ciclul I - licență), în care este determinat rolul acesteia în formarea competențelor necesare viitorilor specialiști din industria turismului, ce sunt aplicate și în alte tipuri de practici, precum cea de inițiere și tehnologică.

În același timp, pe bună dreptate se menționează faptul că practica actuală de inițiere și tehnologică a studenților instituțiilor superioare, ce dispun de specialități la domeniul profesional „Servicii hoteliere, turism și agrement”, în cadrul întreprinderilor turistice este de obicei de scurtă durată și nu prevede dezvoltarea tuturor aspectelor necesare activității managerilor din domeniul turismului, inclusiv competențelor de teren, iar studiul nostru vine să completeze cele două practici cu un marș turistic de lungă durată în care în calitate de instructori în turism sunt angajați studenții anului III de studii care pregătesc și desfășoară această activitate cu un grup de turiști, obținând competențe practice foarte necesare managerilor pe destinații turistice în care se utilizează mijloacele de transport terestru.

O analiză a practicii actuale a studenților în cadrul agențiilor de turism, efectuată în studiul nostru a demonstrat că principalele dezavantaje ale organizării și conținutului acesteia sunt următoarele:

- lipsa planificării educaționale;
- criteriile de selecție nedezvoltate pentru alegerea unei agenții de turism și a persoanei responsabile de practică dintre specialiștii agențiilor de turism;
- durată scurtă a studenților la locul de practică;
- competențe practice de teren insuficiente a studenților în timpul însoțirii grupurilor de turiști pe traseu etc.

Toate acestea reduc eficiența unui mijloc atât de important de formare a specialiștilor în sfera turismului, precum practica instructiv-turistică. Deci, conform datelor noastre, doar 26% dintre managerii de turism deja consacrați au evaluat în mod pozitiv practicile instructiv-turistice în formarea profesională în cadrul instituțiilor de învățământ superioare. Toate cele de mai sus au determinat alegerea temei, stabilirea scopului și obiectivelor cercetării.

Descrierea situației din domeniul de cercetare și identificare a problemelor.

Începutul prezentei cercetării l-a constituit observarea complexului de probleme cu care se confruntă studenții în cadrul practicii instructiv-turistice. Una dintre problemele de bază ale pregătirii profesionale a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice o constituie formarea competențelor care pun bazele pregătirii viitorului specialist în domeniul turismului, competențele practice de teren fiind esențiale în activitatea acestuia. Acest aspect a fost studiat de mulți specialiști: Mindrigan, V., 2001; Țighineanu, Al., 2019; Carauș, I., 2018; Carp, I., 2000 atât în plan național, cât și internațional: Есина, Л.Б., Зинченко, С. В., Уткина, Н. В., 2017; Устенова, О., Намазбаева, З., Смыкова, М., 2013; Зеер, Э.Ф., Заводчиков, Д.П., 2011, Vivas, C., Castilla, C. A., Becquer, J. C., 2018, Sanna-Mari, R., 2017 [11, 12, 42, 43, 44, 45, 54, 138, 143, 191, 206, 207], însă care rămâne totuși a fi problemă a sistemului de pregătire profesională a cadrelor din domeniul turismului, fapt reflectat și în cadrul Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism – 2020” în care, una dintre priorități o reprezintă pregătirea profesională a cadrelor din cadrul instituțiilor de învățământ superior din Republica Moldova [34]. Sporirea numărului de turiști în ultimii ani în Republica Moldova a determinat cerințe către pregătirea profesională a specialistului capabil de a comunica, soluționa diverse situații în activitatea zilnică în cadrul întreprinderilor turistice.

Obiectul cercetării este reprezentat de procesul de formare a competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică, elaborarea și evaluarea modulelor experimentale pentru perfecționarea procesului de formare a competențelor profesionale ale studenților instituțiilor de învățământ superior de educație fizică și sport în cadrul practicii instructiv-turistice, ce vor asigura competitivitatea și inserția eficientă pe piața muncii.

Obiectivele cercetării:

1. Analiza literaturii de specialitate privind formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.
2. Determinarea componentelor structurale ale practicii instructiv-turistice, în vederea îmbunătățirii competențelor profesionale ale studenților.
3. Elaborarea modulelor experimentale pentru activitățile practice de teren, necesare în formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.
4. Argumentarea experimentală a eficacității implementării activităților practice experimentale de teren în formarea competențelor profesionale ale studenților pe parcursul practicii instructiv-turistice.

Ipoteza cercetării. S-a presus, că elaborarea și implementarea activităților turistice, axate pe formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice va fi eficientă dacă:

- vor fi identificate acele module și activități turistice, dar și modificat, statutul studentului practicant pentru a eficientiza activitățile în cadrul practicii instructiv-turistice.
- vor fi identificate competențele profesionale ale studenților necesare în cadrul practicii instructiv-turistice.
- va spori nivelul însușirii competențelor profesionale ale studenților necesare în cadrul practicii instructiv-turistice.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese: procesul de realizare a sarcinilor stabilite s-a axat pe următoarele metode de cercetare:

• teoretice:

–*analiza literaturii științifico-metodice de specialitate*, cercetarea și documentarea științifică, generalizarea și sistematizarea, abstractizarea și modelarea teoretică privind problema de cercetare lansată;

• empirice:

–observarea, chestionarea, testarea, evaluarea formativă prin activitățile propuse.

• statistice:

–experimentul psihopedagogic - include etapa de constatare de formare și control prelucrarea statistică și interpretarea datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică constau în identificarea aspectelor esențiale ale organizării practicii studenților din instituțiile de învățământ superior de educație fizică și sport, care determină cerințele de implementare a modulelor didactice de formare și dezvoltare a competențelor, prin elaborarea modelului competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului, obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, fapt ce a contribuit la eficientizarea procesului de pregătire a acestora.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetării constă în formarea competențelor profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului, prin aplicarea modelului competențelor profesionale obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, necesare pentru munca de teren, fapt ce a condus la eficientizarea pregătirii profesionale a acestora.

Semnificația teoretică a lucrării este determinată de aspectele metodice și organizatorice, justificate științific și experimental, ale procesului de formare a competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice în instituțiile de învățământ superior de educație fizică și sport, care îmbunătățesc viziunile existente privind pregătirea profesională a studenților la specializările de turism.

Valoarea aplicativă a lucrării este determinată de capacitatea utilizării modelului competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, ceea ce poate marca demersul de formare a competențelor profesionale ale studenților prin valorificarea activităților turistice în teren.

Tezele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Procesul de formare a competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice;
2. Competențele formate studenților în activitățile practice de teren planificate, organizate și desfășurate în calitate de instructor de turism;
3. Fundamentarea teoretică a planului de învățământ, bazat pe implicarea studentului în activități practice de teren, și metodologia de implementare a acestuia, pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele studiului și cerințele pentru formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice, prin implicarea activă a studenților în planificarea, organizarea și desfășurarea activităților practice de teren, au fost implementate în Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, precum și în alte instituții din Republica Moldova.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetărilor au fost diseminate la comunicări științifice naționale și internaționale (Chișinău, 2017, 2018, 2019, 2020; Galați, 2017, 2023; Brașov, 2017; Bacău 2019).

Structura tezei. Lucrarea este structurată în: adnotare (română, rusă, engleză), lista tabelelor, figurilor și abrevierilor, utilizate în teză, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 219 titluri, 7 anexe, 27 tabele, 27 figuri și 5 fotografii. Teza este redată în 173 pagini, partea de bază este reflectată în 125 pagini.

Sumarul compartimentelor tezei. În *Introducere* este reliefată actualitatea temei abordate și importanța problemei puse în discuție. Este formulată problema, obiectul, scopul, ipoteza și obiectivele cercetării. Este prescrisă sinteza metodologiei și justificarea metodelor de cercetare selectate, baza experimentală, noutatea și originalitatea științifică, problema științifică importantă soluționată în cercetare.

Capitolul 1 al tezei „Repere teoretice privind pregătirea profesională a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice” reprezintă o sinteză a literaturii de specialitate care reflectă problematica supusă cercetării ce conține studiul teoretic al problemei și scoate în evidență conținutul conceptelor de bază: abordări specifice ale situației, problemelor și tendințelor privind pregătirea profesională a cadrelor în domeniul turismului național și internațional, rolul practicii instructiv-turistice în procesul de formare profesională a specialistului din domeniul turistic, precum și caracteristicile structurii și conținutului învățământului turistic profesional al studenților în cadrul instituțiilor de învățământ superior.

De asemenea, în acest capitol sunt analizate problemele fundamentale ale adaptării viitorilor specialiști la activități profesionale reale din industria turismului. Se conceptualizează teoretic particularitățile dezvoltării competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.

În **Capitolul 2** al tezei „Componentele structurale ale practicii instructiv-turistice, pentru îmbunătățirea competențelor studenților” este structurată în cinci subcapitole unde sunt descrise metodologia, subiecții și organizarea cercetărilor, sunt trasate etapele experimentului pedagogic fiind prezentate rezultatele cercetării sociologice. În capitol este determinat nivelul inițial al competențelor profesionale a studenților obținute în cadrul disciplinelor de studiu ale planului de învățământ privind practica instructiv-turistică, precum și modele de documente de planificare și elaborare a conținuturilor unităților de curs de specialitate pentru formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice.

Capitolul 3 al tezei „Argumentarea experimentală a eficienței formării competențelor profesionale la studenți în cadrul practicii instructiv-turistice” elucidează rezultatele

experimentului pedagogic privind verificarea rezultatelor, în care scopul major s-a axat pe validarea prin experiment a formării competențelor organizaționale și instructiv-metodice în cadrul practicii instructiv-turistice a studenților în întreprinderile de turism din Republica Moldova. Totodată, este stabilit modelul competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, fiind demonstrată eficiența modulului experimental privind practica instructiv-turistică a studenților, în cadrul întreprinderilor turistice din Republica Moldova, asupra formării competențelor studenților.

În **Concluziile generale și recomandări** sunt redată succint principalele rezultate care au fost cercetate și corelate cu tema, ipoteza, scopul și obiectivele lucrării, cu accentuarea evidentă a aportului personal, relevarea conținutului teoretic și eficacitatea practică a lucrării privind formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.

În **Anexe** este prezentat ancheta adresată specialiștilor din domeniul turismului; agenda practicii de inițiere pentru studenții specialitatea „Servicii hoteliere, turism și agrement”, ca rezultat al practicii instructiv-turistice în calitate de membri ai grupului de turiști; modelele de acte cu care va opera studentul practicant în cadrul practicii de inițiere cu accent pe practica instructiv-turistică; modelele de acte cu care va opera studentul practicant în cadrul practicii tehnologice în contextul practicii instructiv-turistice în calitate de instructor al grupului de turiști; caietul de sarcini pentru practica instructiv-turistică (marș turistic)-model și fișa de evaluare a competențelor poststagiu de practică.

1. REPERE TEORETICE PRIVIND PREGĂTIREA PROFESIONALĂ A STUDENȚILOR ÎN CADRUL PRACTICII INSTRUCTIV-TURISTICE

1.1. Abordări specifice ale situației, problemelor și tendințelor privind pregătirea profesională a cadrelor în domeniul turismului național și internațional

Potrivit lui Boylu, Y. (2008), țările acordă o importanță semnificativă pregătirii profesionale a cadrelor în domeniul turismului, pentru a promova activitățile turistice realizate, impunându-se astfel pe piețele turistice internaționale [184, p. 30].

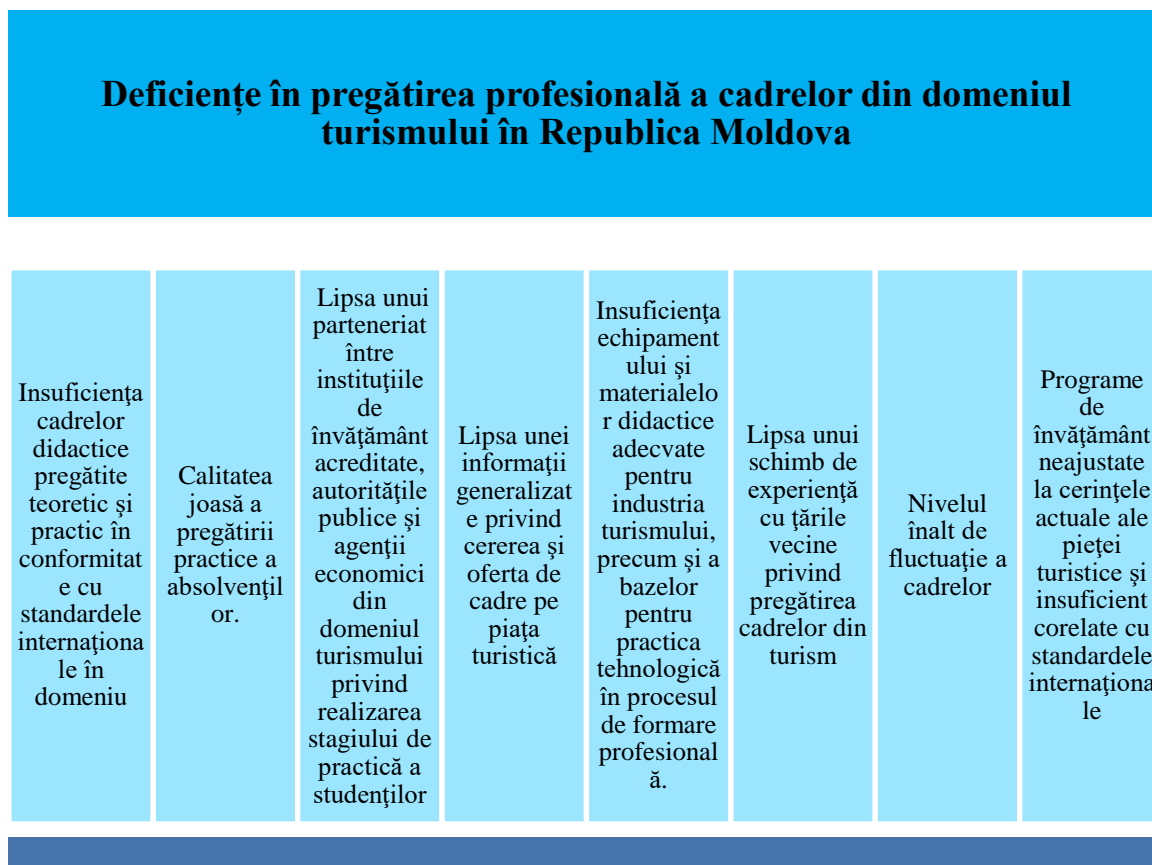
Progresul societății moderne în contextul dezvoltării tehnologiilor moderne scot în prim plan necesități specifice privind formarea profesională a studenților în sistemul de învățământ superior în diverse domenii ale economiei, inclusiv în cel al turismului [216, p.7].

Deoarece cerințele actuale în dezvoltarea societății sunt într-o creștere constantă, în diverse domenii de activitate, inclusiv cel al turismului, în mod special în pregătirea profesională a cadrelor în instituțiile de învățământ superior prin: ritmul rapid de dezvoltare a tehnologiilor informaționale, necesitatea experienței profesionale a studenților ce poate fi obținută prin activitatea practică (realizarea stagiilor de practică în teren: activități turistice în calitate de instructor, ghid turistic, turoperator receptiv etc.) [95, 98].

Conform Legii „Cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova”, turismul, ca industrie, este recunoscut ca un sector prioritar al dezvoltării economice [37]. În același timp, pentru dezvoltarea turismului este planificată crearea unui nou cadru legislativ prin dezvoltarea și punerea în aplicare a strategiilor de dezvoltare a turismului pentru a suplimenta dezvoltarea domeniului turistic, care cuprinde o serie de aspecte, printre care și pregătirea profesională a cadrelor etc. În acest context, conform art.24 din Legea turismului nr.798-XIV din 11.02.2000 „.....pregătirea profesională în domeniul turismului se realizează de către instituțiile de învățământ superior și postuniversitar de stat și private, acreditate în condițiile legii” [31, 38]. Astfel, mai multe instituții de învățământ acreditate pregătesc cadre la specialitatea „Servicii hoteliere, turism și agrement”, în cadrul catedrelor/departamentelor de specialitate de turism, atât la ciclul I (licență) învățământ cu frecvență și frecvență redusă, cât și la ciclul II (masterat).

Resursele umane la ora actuală reprezintă o verigă importantă în dezvoltarea întreprinderii, în contextul în care acestea interacționează cu consumatorii serviciilor turistice, iar acest fapt presupune resurse umane cu o pregătire profesională bună, competente pentru a putea influența vânzarea acestora [48, p. 211].

Conform Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism - 2020”, în Republica Moldova pregătirea profesională a cadrelor a devenit o problemă prioritară a domeniului fiind în prim plan și în strategiile instituțiilor de învățământ superior. În pofida acestui fapt, pregătirea profesională a resurselor umane din domeniul turismului nu au ajuns la nivelul standardelor internaționale, pentru aceasta fiind necesare studii complexe la acest subiect. Acest segment al industriei turistice se confruntă cu o serie de deficiențe și impedimente pe care toți actorii implicați trebuie să le soluționeze (Figura 1.1):

Fig. 1.1. Deficiențe în pregătirea profesională a cadrelor din domeniul turismului în Republica Moldova [34, p.32]

Autorii Зигерн-Корн, Н., Тестина, Я. (2019) afirmă că problema calității și nivelului de pregătire a cadrelor pentru ramurile economiei naționale, inclusiv cea a turismului este în esență, neuniformă, inclusiv, în opinia managerilor din turism, privind calitățile necesare unui viitor specialist în domeniul turismului. Aceasta se datorează dezvoltării industriei turistice în diferite etape, datorită tendințelor actuale globale și naționale, care stabilesc cerințe necesare pentru angajarea tinerilor specialiști în conformitate cu domeniul profesional [117, p. 16]. Totodată, autorii Боголюбов, В. С. și Боголюбова, С. А. (2012) sunt de părere că activarea sectorului turistic al economiei în diverse țări ale lumii necesită acordarea unei atenții sporite formării

cadrelor pentru industria turistică [75, p. 108]. Calificarea personalului este o parte integrantă a calității și competitivității asigurării unor servicii de calitate consumatorilor industriei turistice. Formarea unor specialiști de calitate în domeniul turismului asigură un avantaj competitiv pentru economia turismului regional, în contextul în care aceștia posedă abilități practice obținute pe parcursul unor anumite tipuri de practici realizate pe parcursul studiilor, inclusiv practica instructiv-turistică. Turismul în diverse țări ale lumii suferă la capitolul personal calificat, iar practica reprezintă un factor important în pregătirea profesională a acestora [162, p. 44].

Una din problemele de bază ale pregătirii profesionale a specialiștilor din domeniul turismului o reprezintă faptul că majoritatea absolvenților după finisarea studiilor și angajarea la serviciu nu corespund cerințelor actuale de pe piața muncii. Aceasta, în mare parte, din cauza competențelor practice slab formate, care, cu siguranță, în actualele programe de studii sunt insuficiente [74, 85, 100, 162].

Din cauza că multe instituții de învățământ superior nu dispun de baze de practică proprii pentru desfășurarea stagiilor practicii instructiv-turistice, acestea, conform planurilor de studii trimit studenții la diverse întreprinderi turistice, însă acest lucru uneori este insuficient, fapt datorat că perioada stagiului de practică este scurtă sau atitudinea tutorelui din cadrul instituției gazdă este neprofesională. Astfel, pregătirea profesională a tânărului specialist are de suferit din cauza insuficienței competențelor formate pe parcursul practicii instructiv-turistice [99, 102, 176].

Rezultatele privind pregătirea profesională a absolvenților în domeniul turismului într-o instituție de învățământ superior sunt vizibile în cadrul stagiilor de practică, unde aceștia ating un nivel de maturitate profesională, sunt capabili de a comunica, soluționa probleme a lucra în echipă etc. [215, p. 58]. Astfel, conform autorilor Брель, О. А., Губанова, М. И. și Кавкаева, Н. В., sarcina principală a instituțiilor de învățământ superior este de a organiza studii de calitate, capabile de a oferi pieței turistice resurse umane cu o pregătire profesională bună, acest fapt fiind posibil în contextul realizării eficiente a stagiilor de practică atât la nivel național, cât și internațional [76, p. 101].

Conform politicilor Uniunii Europene este nevoie de studii de cercetare orientate spre analiza necesității de competențe noi ale specialiștilor la diferite niveluri: regional, local, sectorial, ocupațional și de întreprindere. Actualmente se discută tot mai mult despre cercetarea la nivel european privind identificarea prematură a nevoilor de competențe, dar acest fapt este încă destul de limitat și concentrat în mare parte în sectoare specifice, meserii și ocupații caracterizate prin internaționalizare, unde mobilitatea oamenilor, locurile de muncă și serviciile sunt la un nivel înalt, iar turismul reprezintă un astfel de sector [209, p. 1].

Astfel, potrivit autorilor Lothar, A., Henriette, F (2005) în Germania investigațiile pentru determinarea calificărilor și tendințelor în turism au demonstrat că dezvoltarea sectorului este modelată în principal de aspectele sociale, cum ar fi schimbările în timpul liber al turiștilor, preferințe, individualizare crescută, schimbări demografice etc. [196, p. 12]. Aceste tendințe, precum și impactul lor asupra turismului, se reflectă în diferite aspecte ale turismului precum specificul turiștilor care se deplasează la odihnă, produse și servicii oferite, precum și în schimbarea activităților ocupaționale pentru persoanele care lucrează în sector. Tendințele actuale sunt direcționate și de Organizația Mondială a Turismului către activități de agrement în spațiul natural, acest fapt necesită pregătirea specialiștilor care să dețină competențe necesare pentru organizarea activităților turistice în teren, fapt posibil de realizat în cadrul practicii instructiv-turistice în teren. Tendința menționată nu afectează doar produsele și serviciile turistice, ci influențează și munca angajaților din turism. Astfel, pregătirea profesională a cadrelor în cadrul practicii trebuie să fie direcționată spre adaptarea ofertelor, dar și utilizarea acelor competențe pe care le are angajatul la dorințele de călătorie din ce în ce mai individuale și cereri diversificate ale diferitelor grupuri de consumatori [178, p. 77].

În țări precum, Spania, Grecia, Cehia turismul este un sector foarte important în economiile naționale, ponderea ocupării forței de muncă la nivel național fiind mare, precum și potențialul său de creștere. Însă aceste aspecte necesită un sector cu cerințe din punct de vedere funcțional, flexibili și mobil pentru potențialii angajați [156, 175]. Cu toate acestea, sectorul cu greu oferă mecanisme pentru anumite cerințe, nu numai în ceea ce privește remunerația financiară, ci și furnizarea de formare a specialiștilor în domeniu pe parcursul studiilor în mod special în cadrul diferitor tipuri de practici [199, p. 22].

La nivel mondial se evidențiază legături între angajatori și managerii de resurse umane cu privire la lipsa forței de muncă calificate adecvate, disponibile pentru recrutare în sectorul turismului [103, 138]. Competențele solicitate cel mai frecvent se rezumă la abilitățile sociale, capacitățile de a învăța și de a lucra în mod independent, cunoașterea limbilor străine și specifice, cunoștințe și abilități legate de inovația tehnologică și tehnologiile informaționale, precum și competențele practice de organizare și desfășurare a activităților turistice în teren care pot fi obținute doar în cadrul practicii instructiv-turistice în calitate de ghid, instructor, însoțitor de grup etc. [141, 148, 152].

O problemă care este vizibilă la ora actuală în sfera turismului o reprezintă relația manager, angajați, cadre didactice și studenți, care demonstrează că toți acești „actori” trebuie să fie un tot unitar cu elemente comune în discursurile pe care le au, ceea ce scoate în evidență faptul că practicile în sfera turismului indiferent de profilul acestora au un impact asupra dezvoltării unei

identități proiectate, un set de elemente spre care trebuie să aspire fiecare absolvent al unei instituții de învățământ superior care studiază sfera turismului.

Conform lui Joppe, M. (2005), instituțiile de învățământ superior din Canada oferă o gamă largă de programe în domeniul turismului bazate pe competențe, dar cu toate acestea, în industria de turism, cea mai mare parte a instruirii este realizată de industrie însăși, în special pentru angajații, care primii au legătură cu turiștii. Însă toate programele instituțiilor de învățământ superior, dar și instruirile realizate de sectorul real din turism sunt bazate pe activitatea practică de teren care formează competențe vizibile în situații de activitate reală [194, p. 44].

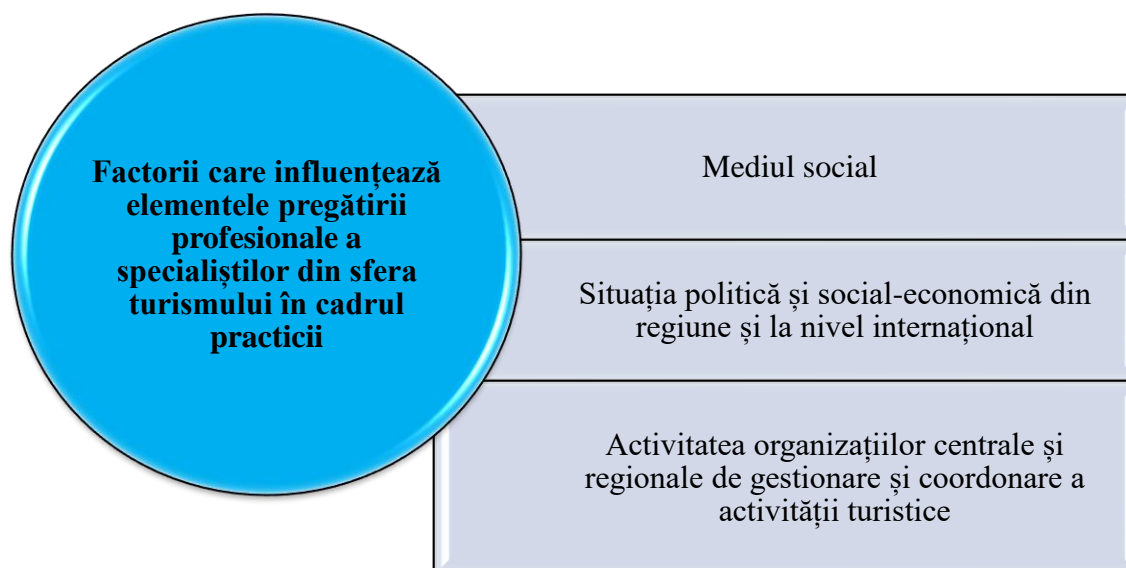
Principalele probleme în ceea ce privește pregătirea profesională a cadrelor în domeniul turismului din Federația Rusă sunt asociate cu pregătirea personalului pentru sectorul turismului sunt reflectate în numărul de absolvenți ai instituțiilor de învățământ de diferite niveluri în ceea ce privește cererea pe piața turismului: o supraabundență de personal cu studii superioare și o lipsă de specialiști cu studii medii profesionale în industria hotelieră, nivelul de pregătire de calitate a absolvenților universităților de specialitate și competențe practice slabe ale absolvenților specialităților de turism [59, 89, 90, 139, 157].

Морозов, В.Ю., Поправкина, А.А. (2015) evidențiază principalele elemente ale pregătirii profesionale a cadrelor care se formează ca un sistem socio-economic adaptativ și dinamic, ce asigură perfecționarea continuă a sistemului educațional. Totodată evidențiază factorii care influențează procesele de instruire pe parcursul practicilor care pun bazele pregătirii turistice ale viitorilor specialiști în domeniu (Figura 1.2) [145, p. 89].

Strategiile Republicii Moldova în domeniul turismului evidențiază o serie de cerințe necesare pentru pregătirea profesională a cadrelor în domeniu turismului, iar dintre cele mai elocvente sunt [34, p. 31-33]:

- adaptarea programelor de studii în instituțiile superioare de învățământ;
- încheierea de convenții cadru de parteneriat între instituțiile de învățământ superior și întreprinderile turistice privind perfecționarea și adaptarea programelor de studii precum și realizarea stagiilor de practică;
- îmbunătățirea calității educației beneficiarilor programelor de studii luând în calcul o serie de factori printre care și componenta practică;
- aplicarea practică a cunoștințelor beneficiarilor în activitatea reală.

Fig.1.2. Factorii ce influențează elementele practicii de formare profesională a specialiștilor din domeniul turismului [145, p. 93]

Pe lângă problemele din diverse etape ale învățământului, conținutul în programele de turism pre-licență în mare parte este similar cu cel al programelor de turism de licență. În această situație ar fi mai bine dacă studenților li se oferă șansa de a câștiga o oportunitate de experiență practică intensivă, având în vedere factorul de specializare a acestora în anumite ramuri (serviciu, menaj, front office, agent transfer etc.) [184, p. 34].

Totodată, Zainullina, T., Kedrova, I. (2020) accentuează că problema pregătirii practice în anumite universități constă în faptul că nu există un profil clar din partea angajatorilor privind viitorul angajat. În plus, majoritatea studenților nu știu dacă vor lucra pe specialitate, această decizie fiind formată în procesul de studii la universitate, deoarece majoritatea studenților care aleg o viitoare profesie au o viziune confuză cine vor deveni după absolvirea celor trei sau patru ani de studii [213, p.4].

Analiza situației, problemelor și tendințelor privind pregătirea profesională a cadrelor în domeniul turismul național și internațional scoate în prim plan o serie de aspecte care în mare parte sunt identice pentru fiecare țară cu anumite particularități, esențial fiind evidențiată pregătirea practică a celor care vor activa în domeniul turismului. Tendințele din domeniul turismului la nivel național și internațional scot în evidență faptul că pregătirea profesională a specialiștilor din domeniul turismului nu este posibilă fără aspectul practic sub toate formele care pun bazele pregătirii beneficiarilor.

1.2. Rolul practicii instructiv-turistice în procesul de formare profesională a specialistului din domeniul turistic

Actualmente, una dintre tendințele principale în industria turismului o constituie fenomenul globalizării, care are influențe asupra formării unui nou standard al specialistului în domeniu, orientat spre cerințe internaționale [86, 205].

Pawgi, A., (2017) menționează că turismul este un domeniu aplicativ, iar studiile legate de turism ar trebui să îmbine cunoștințele cu activități practice realizate în teren cu contingente de turiști. Aspectul practic creează o punte de diferență dintre mediul academic și industrie, în cadrul căreia studenții învață cum să acționeze în baza competențelor obținute. Odată cu creșterea numărului de întreprinderi turistice, este foarte important ca instituțiile să ofere candidaților interesați o pregătire completă în domeniul turismului [204].

Într-o lume a tehnologiilor în schimbare continuă, metodele tradiționale de învățare nu permit formarea nivelului necesar al specialistului. Acest fapt se datorează extinderii semnificative a gamei de sarcini profesionale, precum și creșterii cerințelor față de nivelul de eficiență și rezultatul activității profesionale a specialistului în domeniul turismului. În aceste condiții, sporește considerabil rolul stagiilor de practică în formarea viitorului specialist în domeniu [1, 3, 4, 9, 19, 20]. Aceasta are rolul de a asigura, alături de celelalte activități, formarea competențelor praxiologice, compatibile cu cerințele societății contemporane. În această perioadă, studenții, luând cunoștință de experiența celor care activează în cadrul întreprinderilor turistice, reușesc să însușească aspectele pragmatice ale viitoarei profesii, modalitățile aplicării cunoștințelor teoretice privind rezolvarea problemelor, ce constituie conținutul activităților specifice domeniului de activitate în care vor lucra viitorii absolvenți. Stagiul de practică formează un parteneriat educațional între universitate și instituțiile angajatoare, bazat pe cooperare, coordonare și colaborare, decisiv în formarea competențelor profesionale. Studenții învață să opereze cu mijloacele (instrumentele, echipamentele sportive, documentele, registre, hărți tehnologice de călătorie etc.) cu ajutorul cărora se desfășoară efectiv activitatea specifică domeniului turistic [39, 197].

Stagiile de practică constituie o parte integrantă obligatorie a procesului educațional și se realizează în scopul aprofundării cunoștințelor teoretice acumulate de către studenți pe parcursul anilor de studii și formării competențelor stabilite prin Planul-cadru pentru învățământul superior aprobat de Ministerul Educației al Republicii Moldova [46]. Fiind un element principal al procesului educațional și al activității profesionale, stagiul de practică asigură formarea competențelor profesionale și acumularea experienței privitor la organizarea și realizarea activităților în domeniul profesional.

Stagiile de practică reprezintă un element esențial și în cadrul socializării profesionale a studenților. Succesul absolvenților pe piața muncii va depinde, în mare măsură, de gradul în care aceștia vor cunoaște specificul activității profesionale. Ca rezultat a efectuării stagiilor de practică, studentul – viitorul specialist, poate determina perspectivele realizării profesionale în sistemul ales de specializare, iar rezultatele practicii justifică atribuirea calificării profesionale a absolventului.

Pregătirea practică a studenților se desfășoară la cursuri practice și de laborator la discipline speciale și în perioada de stagiul la întreprinderile din industria turismului. Fără a diminua importanța celor dintâi, încă stabilim că formarea pregătirii pentru muncă este posibilă numai în condițiile unei practici constante nu numai în sălile de curs, ci și în condițiile reale ale companiei de turism sau pe teren. Pentru ca absolventul să fie pregătit pentru activități profesionale, este necesar ca instituția să-l introducă și să-l includă în activitatea directă cât mai curând posibil.

În procesul educațional, se disting următoarele etape de formare practică (tipuri de practici) în domeniul turismului, conform planului cadru pentru studii superioare de licență (ciclul I), de master (ciclul II) și integrate al Republicii Moldova:

a) de specialitate:

- de inițiere - studenții își fac o idee despre viitoarea profesie;

- tehnologică - studenții obțin prima experiență practică; începe formarea competențelor profesionale în organizarea proceselor tehnologice la agențiile de turism; există o dezvoltare ulterioară a interesului profesional pentru profesia aleasă;

b) practica de cercetare/creație de licență;

c) practica de cercetare/creație de master.

Rezultatele studiului activităților profesionale ale absolvenților și stagiilor-studenți indică faptul că aceștia au cunoștințe profesionale moderne și tehnologie de servicii, dar nu sunt suficient de pregătiți pentru activități reale de producție [57].

Fiecare practică reprezintă o etapă de formare continuă a unui tânăr specialist. Sarcinile fiecărei etape urmăresc obiective specifice și, în același timp, asigură continuitatea practicilor, formând un singur sistem de formare a specialiștilor.

Pe baza formării practice continue, se realizează scopul principal al practicilor - consolidarea și extinderea cunoștințelor dobândite de studenți în procesul de formare în cadrul instituției superioare de învățământ, printr-un studiu aprofundat al activității întreprinderilor (organizațiilor), stăpânirea metodelor avansate de lucru și management, abilitățile profesionale, dobândirea experienței în activitatea organizațională a activităților turistice.

Învățământul superior în domeniul turismului oferă competențe tehnice și experiențe practice și necesită formare și facilități operaționale [29, 45, 76, 85]. Cererea industriei turismului este în creștere pentru forța de muncă bine calificată, cu o gamă largă de competențe [208, p. 67]. Acesta este motivul pentru care studenții din turism preferă stiluri de învățare concrete și active, mai degrabă decât teoria [125, 175, 197]. Acest lucru oferă o înțelegere mai profundă a ceea ce și cum să educe noii absolvenți care sunt înalt calificați și gata să facă față provocărilor concurenței sporite. Acest lucru va permite industriei turismului să fie mai competitivă, mai eficientă și mai inovatoare.

Stagiile de practică reprezintă procesul de învățare axat pe experiențe pe care studenții îl susțin în crearea de cunoștințe, dezvoltându-și competențele și abilitățile de organizare, comunicare, dirijare etc., în cadrul sectorului turismului. Stagiile de practică sunt foarte importante pentru studenții de la ciclul I (Licență), deoarece aceștia obțin experiență de activitate pe care ulterior o transpun în practică la locul de muncă. Având în vedere caracterul intensiv al industriei turismului, în timpul studiilor, stagiile de practică indiferent de tipul acestora au o importanță deosebită pentru a câștiga responsabilități, abilități personale de conducere și abilități de rezolvare a problemelor.

Pentru multe instituții de învățământ superior, inclusiv cele de educație fizică și sport, stagiile de practică reprezintă experimentarea și aplicarea cunoștințelor teoretice și practice învățate la cursuri, seminarii și lecții practice [3, 5]. Verificarea modului în care stagiul s-a desfășurat cade în sarcina instituțiilor de învățământ din care face parte studentul stagiar, iar competențele dobândite de studenți sunt evaluate de tutorele de practică din cadrul instituției de învățământ superior și cel din cadrul întreprinderii unde are loc stagiul de practică [2, p.8].

În cadrul stagiului de practică de inițiere în specialitate, studenții dobândesc abilități primare în domeniul specializării alese, bazate pe o disciplină de specialitate sau una care formează bazele teoretice și metodice ale specialității [55].

Pregătirea practică are ca scop consolidarea cunoștințelor și abilităților dobândite în procesul de pregătire teoretică; stăpânirea abilităților de gestionare a unui complex turistic și recreativ intersectorial, analiza activităților economice ale organizațiilor din industria turismului, implementarea proiectelor regionale inovatoare în turism, elaborarea specificațiilor tehnice pentru proiectarea schemelor privind circulația destinațiilor turistice, precum și ghidarea turiștilor pe parcursul itinerarelor turistice utilizând diverse mijloace de transport.

Ca urmare a pregătirii practice, este asigurată cea mai importantă componentă a calității educației - dezvoltarea competențelor profesionale, orientate spre practică în rândul studentului,

care permite combinarea competențelor academice, socio-personale, profesionale pentru rezolvarea problemelor din domeniul activității profesionale în domeniul turismului [5, 149].

În practica internațională în domeniul turismului se observă că tot mai dese sunt cazurile în care angajații considerați ca fiind eficienți în pozițiile lor, își îndeplinesc responsabilitățile din ce în ce mai complicat, iar performanțele se reduc [37]. Gama de servicii cerute de clienți în prezent necesită o reactualizare a abilităților personalului, care trebuie să gestioneze mai eficient serviciile turistice. Acest lucru necesită personal motivat cu abilități sociale excelente și care înțelege ceea ce dorește consumatorul final (turistul), iar acest fapt poate fi realizat în cadrul stagiilor de practică instructiv-turistică.

Eficiența programelor de pregătire a viitorilor specialiști în sfera turismului se va materializa în cazul în care va exista o colaborare între agenții economici din domeniul turismului și instituțiile de învățământ superior la bază fiind realizarea stagiilor de practică în cadrul întreprinderilor turistice sau implicarea studenților în activități de teren cu grupele de turiști. Totodată succesul programului va depinde de calitatea efectuării stagiilor de practică în concordanță cu informațiile teoretice predate, modului predării și target-ului [50, 106, 115, 120].

Pregătirea profesională este un proces de instruire, pe parcursul căruia participanții obțin cunoștințe teoretice și practice necesare pentru desfășurarea activităților ulterioare în procesul de activitate [31, 128, 129].

Obiectivele pregătirii profesionale pe parcursul stagiilor de practică se rezumă la:

- fortificarea capacităților de soluționare a situațiilor în activitatea de muncă în cadrul întreprinderilor turistice;
- realizarea sarcinilor caracteristice industriei turismului;
- abordarea unor sarcini și situații noi în procesul stagiilor de practică care se aseamănă în mare parte cu mediul de muncă real;
- consolidarea capacităților de comunicare cu grupul din care face parte studentul pe parcursul stagiilor de practică;
- pregătirea documentației necesare procesului de activitate turistică ce urmează a fi desfășurat etc.

Putem menționa că în privința pregătirii profesionale, domeniul turismului implică personal cu nivel de calificare superior, cu diverse cunoștințe, bine instruit, posesor al unei limbi de circulație internațională, apt să promoveze produsul turistic. Industria turistică se constată ca fiind un sector dinamic, prin optica creării de locuri de muncă, în special pentru tinerii specialiști. Dezvoltarea turismului are rol apreciabil în diminuarea șomajului, utilizând categorii variate de personal și necesitând o gamă largă de competențe [88, 31, 173, 200].

Devine o realitate atunci când o bună educație, obținută pe parcursul stagiilor de practică este capitalul necesar pentru a integra tânărul specialist în cadrul unei întreprinderi turistice mult mai rapid. Aceste abordări conduc la eforturi minime ale întreprinderilor turistice de a-și adapta viitorii membri la modul de activitate al acesteia.

După cum este cunoscut faptul, transformările structurale fundamentale ale societății sunt determinate în principal de două tendințe: globalizarea și revoluția tehnico-științifică a informației [125, 136, 177, 219]. Noile forme de organizare a muncii bazate pe experiența practică a viitorilor specialiști din domeniu obținute în (activități de voluntariat în sfera turismului, organizarea activităților turistice în teren, utilizarea tehnologiilor moderne pentru realizarea activităților turistice etc.), sunt consecința logică a acestor tendințe. Totodată tendințele actuale în domeniul turismului și nu numai demonstrează că odată dobândită o specialitate nu mai este o garanție pentru activitățile profesionale de succes de-a lungul vieții. Pentru angajații din sfera turismului noile tendințe îl impun ca acesta să fie gata să dobândească competențe noi în conformitate cu cerințele serviciilor turistice, dar și solicitările turiștilor, acest fapt fiind posibil în cadrul anumitor programe de pregătire profesională axate pe anumite forme de turism specifice pieței turistice naționale și internaționale. Actualul angajat al unei întreprinderi din domeniul turismului trebuie să-și dezvolte abilitățile care îi vor permite să se adapteze rapid la o situație în schimbare și cerințe noi, fapt ce poate fi realizat în cadrul stagiilor de practică. Potrivit autorilor Bârșa, E. Onoi, M. (2018), Ceban, Al., (2019) împreună cu cunoștințele de limbi străine este vorba și despre așa-numitele „soft skills (abilități noi)”, adică flexibilitate, capacitatea de a lucra în echipă, independența, capacitatea de a rezolva problemele, rezistența, mobilitatea, precum și competența culturală și interculturală atunci când se ajunge pe parcursul stagiilor de practică într-un colectiv nou [6, 16]. Aceste cerințe sunt pe deplin confirmate în industria turistică națională și internațională. Rata de creștere a pieței locurilor de muncă în acest domeniu în ultimii ani a crescut semnificativ, iar cererea de personal instruit profesional care să dispună de competențe practice depășește cu mult oferta. Potrivit practicienilor, problema nu constă în faptul că absolvenții instituțiilor de învățământ specializate nu sunt suficienți, ci în nivelul pregătirii lor, criteriile de autoestimare pe care le supraestimează, motivația scăzută a muncii, dar și experiență insuficientă obținută în cadrul diferitor stagii de practică [10, 21, 48, 52].

Este necesară evidențierea problemelor de personal din industria hotelieră. Conform managerilor structurilor de cazare (în special hoteluri), studenții și absolvenții instituțiilor de învățământ superior, mai puțin sunt luați la stagiul de practică sau chiar angajați, explicația fiind că cei din urmă nu dispun de abilități practice, iar ambițiile lor de remunerare și statut sunt foarte

mari și nu corespund absolut nivelului lor de competență. În același timp, profesioniști în acest domeniu nu se ajung. Aceasta se explică prin faptul că problema în rândul solicitanților constă în mentalitatea acestora [62, 97]. Mai mult, sunt foarte puțini absolvenți ai specialităților din domeniul turismului care pe parcursul stagiilor de practică au „absorbit totul”, iar întreprinderile în care și-au desfășurat activitatea iau recrutat pentru o ulterioară angajare, cu toate acestea stagiile de practică instructiv-turistică rămân a fi oportunitatea ca studenții să-și găsească un loc de muncă. Prin urmare, angajatorii la ora actuală atrag atenție deosebită persoanelor cu experiență practică, cu toate că domeniul turismului atrage anual și personal necalificat care este instruit pe parcursul activității, dar care deseori provoacă anumite situații ce duc la pierderi financiare etc.

În același timp, în prezent, a fost conturată o tendință asociată cu trecerea la un alt tip de formare practică - „inovatoare”. Conform specialiștilor Dolgopol, A. (2020), Абдусматов, А.С. (2003), Мищенко, Я.В. (2015), el are două trăsături caracteristice [29, 60, 144]. Prima este instruirea în perspectivă, adică orientarea persoanei nu atât pe experiența trecută și prezentă, cât pe viitorul apropiat stagii de practică recente sau activități turistice la care a participat în calitate de participant sau organizator persoana ce se vrea angajată. O astfel de instruire ar trebui să pregătească specialistul să utilizeze metodele de prognozare, modelare, proiectare în viață și în activitatea profesională. Prin urmare, în cadrul stagiilor de practică este important să se dezvolte imaginația, concentrarea fiind pe probleme și dificultăți ce îi așteaptă pe specialiști în viitor și căi alternative de soluționare a acestora. A doua caracteristică a învățării inovatoare este implicarea studentului în activitățile de cooperare și participarea la procesul de luare a deciziilor importante la diferite niveluri ierarhice în timpul stagiilor de practică.

Turismul este un domeniu aplicat menționează Solnet, D., Robinson, R., Cooper, C., (2007), iar cursurile legate de acesta ar trebui să îmbine instruirea cu activități practice. Învățământul profesional în turism trebuie să ofere activități practice pentru studenți pentru a-și îmbunătăți competențele și experiențele pentru cariera lor. Sala de curs nu poate stabili conceptul de „competențe specifice și generice” la fel de mult ca și activitățile realizate pe parcursul practicii instructiv-turistice [208]. Horng-huey, P. (2014) este de părere că practic toate tipurile de practici indiferente de denumirea acestora sunt motive pentru o legătură adecvată între mediul academic și industrie prin care studenții învață să performeze profesional. Studenții pot integra competențele obținute la cursuri într-un mediu de afaceri cât mai apropiat de cel real [192, p. 35].

1.3. Caracteristicile structurii și conținutului învățământului turistic profesional al studenților în cadrul instituțiilor de învățământ superior

Pentru a îmbunătăți calitatea învățământului turistic profesional, este necesar să se creeze anumite condiții. Aceste condiții includ: luarea în considerare a nevoilor de dezvoltare a economiei de piață și a sferei sociale, a pieței turistice și a pieței muncii (mijlocul de soluție este crearea unui sistem de monitorizare constantă a nevoilor actuale și viitoare ale pieței muncii în ceea ce privește personalul de diferite calificări, inclusiv ținând seama de tendințele internaționale, și un sistem de promovare a ocupării forței de muncă a absolvenților); consolidarea și modernizarea bazei materiale și tehnice și a infrastructurii instituțiilor de învățământ, în special includerea acestora în rețeaua globală de internet și în rețelele locale de informații dotate cu echipamente moderne pentru îmbunătățirea calității procesului educațional și sprijinirea științei universitare; dezvoltarea cercetării și dezvoltării care are un impact decisiv asupra consolidării resurselor umane, precum și realizarea stagiilor de practică [171].

Instituțiile de învățământ în diverse țări europene au ales diferite modele educaționale în conformitate cu condițiile și practicile locale, cu termenii de studiu, nivel, conținut, structură, mecanism diferit de interacțiune cu industria turismului [151, p.52].

Stagiile de practică reprezintă o componentă importantă a procesului educațional fiind obligatorii în planurile de învățământ fiind axate direct pe pregătirea profesională a studenților în activități de turism în cadrul întreprinderilor turistice, având structuri diferite care cuprind o serie de criterii sau acte pe care studentul practicant trebuie să le prezinte după finalizarea acestuia, precum [73, p.7-8]:

- formularea și descrierea scopului (misiunii) organizației unde studentul stagiar desfășoară stagiul de practică;
- analiza documentației organizatorice a întreprinderii;
- studiul și analiza structurii organizatorice și funcționale a întreprinderii și elaborarea de propuneri pentru îmbunătățirea acestuia;
- evaluarea proceselor de management, identificarea problemelor urgente activități practice etc.

Organizarea practicii în toate etapele ei ar trebui să fie dirijată în așa mod pentru a asigura continuitatea și consistența studenților pentru însușirea activităților profesionale în conformitate cu cerințele pieții muncii. Structura și conținutul pregătirii profesionale a studenților sunt determinate de etapele anumitor tipuri de practici, care sunt aprobate de instituția de învățământ

superior în baza actelor normative externe și instituționale ținând cont de specificul bazelor de practică, dar și cerințele angajatorilor [108, p.5].

Calitatea pregătirii unui viitor specialist în domeniul turismului depinde de conținutul standardelor și programelor educaționale, de condițiile de pregătire (logistice, socio-pedagogice, financiare etc.), de nivelul profesional al cadrelor didactice, de calitatea pregătirii pe parcursul stagiilor de practică care dispun de structuri și conținut diferit în dependență de specificul stagiului de practică și formele de turism care sunt abordate în perioadele de desfășurare a acestora [166, p.28]. Totodată, gândirea și comportamentul în procesul de deservire nu pot fi formate doar în sala de curs, deoarece acestea se nasc în contact direct cu turiștii, studentul practicant fiind parte a acestui proces. Succesul serviciilor depinde în mare parte de relațiile umane, a căror varietate este greu de modelat în auditoriu, iar stagiile de practică prin conținutul și structura lor cuprind compartimente pe care studentul stagiar le abordează și anume contactul cu persoane din diverse structuri ale întreprinderii de practică [72, p. 14].

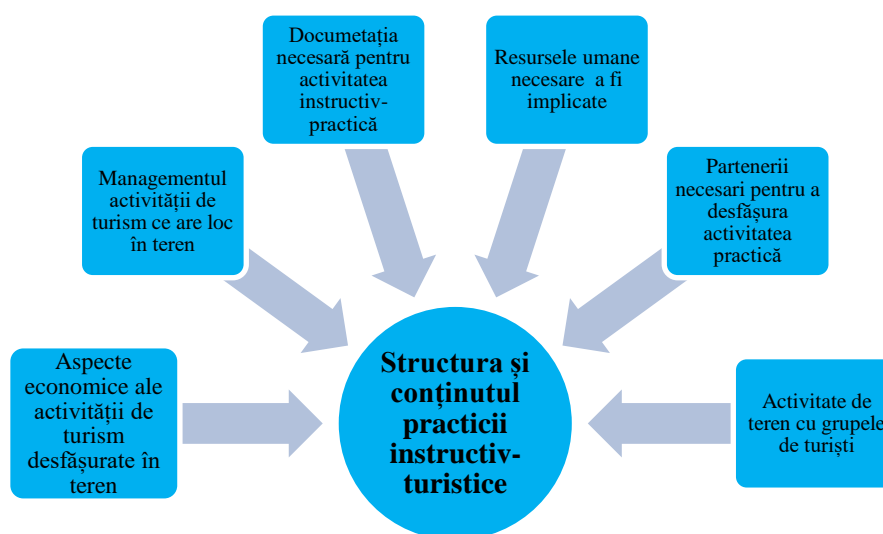
Educația în turism joacă un rol major în pregătirea studenților pentru dobândirea de abilități profesionale și practice cerute de industria turismului. Având în vedere că industria turismului este un sector cu forță de muncă intensivă, este previzibil că stagiile de practică prin structura și conținutul lor (ex: managementul întreprinderii, relațiile manager-subordonați, marketingul turistic, documentația turistică etc.) au oportunitatea de a aplica ceea ce studenții au învățat în sălile de curs dezvoltând astfel competențe personale [210].

Bertine, B., Richards, G. (2020) sunt de părere că acțiunile, interacțiunile și comportamentul într-un stagiul de practică sunt, determinate de competențele studentului stagiar, dar și de conținutul și structura stagiului de practică ce necesită a fi desfășurată. Într-o practică se pot distinge diverși subiecți, studentul practicant, antreprenorii, rezidenții unei destinații de vacanță și nu în ultimul rând turiștii. În același timp Suárez , L.P., Medina, C.J, Márquez, A. H., Leyva, R.V., (2011) menționează că este necesar dezvoltarea formării profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului în funcție de nevoile specifice pieței, la bază fiind stagiile de practică, destul de active la ora actuală cu o structură și conținut complex [217, p. 97].

În legătură cu intensificarea creșterii turismului, știința în acest domeniu se confruntă cu următoarele aspecte: prognozarea dezvoltării infrastructurii regionale; elaborarea de recomandări fundamentate pentru îmbunătățirea cadrului legislativ în domeniul turismului și nu în ultimul rând pregătirea cadrelor, care să dețină competențe relevante obținute în cadrul practicii instructiv-turistice [70, p.3].

În dependență de tipul practicii în turism și de întreprinderea unde are loc, structura și conținutul acesteia diferă, însă la bază se află aspecte generale, care pot fi sistematizate și concentrate, astfel realizându-se un tablou general al acestora (Figura 1.3).

Referindu-ne la Figura 1.3 putem menționa cu certitudine că fiecare practică dispune de o structură și conținut divers care pune în valoare aspectele teoretice, dar și competențe practice obținute de studenți la cursuri, competențe obținute și în teren în cadrul anumitor activități (ex: în cadrul USEFS în calitate de instructor în cadrul unui marș turistic fiind considerată o practică instructiv-turistică de teren mai puțin utilizată de alte instituții de învățământ superior).

Fig. 1.3. Structura și conținutul practicii instructiv-turistice în cadrul întreprinderilor de turism

Sursa: elaborat de autor

Astfel, Зырянова, И.С., Шаронова, Е.А. (2019) menționează că practica în calitate de ghid turistic pentru studenții specializarea „Turism” se realizează eficient exersând pe traseu competențe de elaborare și efectuare a excursiilor în cazul nostru în calitate de instructor pe traseu cu grupul de turiști, iar stagiul de practică trebuie să cuprindă pe lângă participarea pe traseu și elaborarea documentației, analiza obiectivelor turistice, cazarea participanților, efectuarea rației alimentare etc. [121, p. 73].

Practica studenților în cadrul instituțiilor de învățământ superior are loc și în cadrul agențiilor de turism, care, conform autorilor Ciornei, A., Despa, A., Grigore, D., Mirică, A., Nedelcu, M., Nechita, E., Plugaru, R., Nicola, D. M. (2016), reprezintă o firmă specializată din industria turismului care are ca gen de activitate producerea și comercializarea produselor turistice [22, p. 120].

Potrivit lui Кочиева, Т. (2020), practica în cadrul agențiilor din domeniu, de regulă, au loc în cadrul agențiilor de turism și celor turoperatoare. În procesul desfășurării stagiului de practică, studenții instituțiilor de învățământ superior fac cunoștință nu numai cu activitatea agențiilor sus menționate, dar și cu procesul de consultare a consumatorilor privind produsele turistice oferite, iar pe destinații scurte chiar și însoțirea acestora pe traseul preconizat, care necesită competențe speciale pentru astfel de activitate de teren, care de cele mai dese ori nu este obținută în cadrul instituțiilor de învățământ superior [135].

Astfel, Ciornii, V., (2018) afirmă că stagiile de practică în cadrul agențiilor de turism au drept obiectiv primordial formarea abilităților și competențelor profesionale privind planificarea, coordonarea și monitorizarea activității profesionale în cadrul acestora, realizarea atribuțiilor și sarcinilor de lucru conform calificării profesionale, aprofundarea cunoștințelor teoretice prin studiul și cunoașterea metodologiei de aplicare și utilizarea eficientă a resurselor aflate în administrarea agenției de turism [23, p.4].

Potrivit autorilor Corețchi, B., Ceaikovskii, Al. (2018), în cadrul stagiului de practică realizat în cadrul agențiilor de turism studentul stagiar trebuie să asimileze o gamă de cunoștințe privind diverse aspecte ale activității întreprinderii legate de amplasare, structura organizatorică, patrimoniu, sisteme informaționale utilizate, produse turistice disponibile etc. [24]

Cele de mai sus confirmă încă o dată faptul că în diverse țări, inclusiv și în Republica Moldova se pune accent pe activitatea întreprinderii de turism și este lăsată în umbră activitatea de teren a personalului din cadrul întreprinderii de turism, care dispune de competențe de vânzare a produselor turistice, activitatea cu documentația necesară, iar când se ajunge la însoțirea grupei pe traseu de cele mai dese ori întâmpină probleme semnificative de organizare și coordonare a grupului de turiști.

Goh, E., Muskat, B., Tan, A. (2017) menționează că practica studenților este desfășurată și în cadrul industriei de ospitalitate. Aceasta joacă un rol semnificativ în mediul economic, contribuind cu aproximativ 5% la produsul intern brut (PIB) mondial [207].

În acest context instituțiile superioare de învățământ împreună cu furnizorii de servicii din industria ospitalității conlucrează și depun eforturi pentru a proiecta planurile de învățământ astfel ca viitorii absolvenți să devină mai apti pentru angajare și pentru a îndeplini cerințele și standardele de activitate al acestei industriei, care din punct de vedere practic presupune asigurarea unor activități legate de recepție, camere, departamentul de alimentație și servicii suplimentare printre care se regăsesc și excursiile unde angajații pot merge cu potențialii consumatori la obiectivele turistice etc. [188].

May, I. K., Sailaja, V. N. (2017) denotă faptul că obiectivele principale ale stagiilor de practică în industria ospitalității sunt reprezentate de:

- Îmbunătățirea abilităților de angajare ale studenților și asigurarea unei integrări fără dificultăți în câmpul muncii.
- Implementarea cunoștințelor obținute în instituția de învățământul în mediul practic.
- Dobândirea de abilități și expertiză în domeniul muncii legate de viitoarea lor carieră.
- Stabilirea obiectivele de carieră în baza situațiilor reale de muncă cu care i-au cunoștință la stagiul de practică.

Stagiile sunt adesea considerate ca fiind benefice tuturor părților implicate și anume: atât studenților care desfășoară stagiul în cadrul unei structuri de cazare cât și întreprinderii de turism unde are loc acesta. Studenții pot obține experiență practică în timpul perioadei de stagiul. Structurile de cazare pot construi relații profesionale și astfel pot oferi studenților o oportunitate pentru o ulterioară angajare. Astfel, fiecare parte interesată are un important rol în a aduce stagiului o experiență de succes [195, p. 85].

Astfel, un stagiul în industria ospitalității este o formă de învățare experiențială care integrează cunoștințele și teoria învățate în sala de curs cu aplicarea practică și dezvoltarea competențelor în un cadru profesional. Stagiile oferă studenților oportunitatea de a acumula experiență aplicată valoroasă și de a face conexiuni în domeniile profesionale pentru care se gândesc să-i construiască un traseu în viitoarea carieră; oferind angajatorilor posibilitatea de a îndruma și evalua talentul.

Wang, Y.F., Chiang, M.H., Lee, Y.J. (2014) subliniază faptul că pe parcursul stagiilor de practică, studenții sunt așteptați să interacționeze cu diverse persoane, acumulează informații din anumite departamente ale structurilor de cazare și gestionează situații care apar în procesul de activitate. În timpul stagiilor de practică, studenții obțin perspective clare asupra activității industriei actuale. În anumite cazuri studenții stagiați care se manifestă pe parcursul stagiului sunt apreciați de managerul structurii de cazare, care ulterior îi recrutează după absolvire pentru a activa în cadrul structurii de cazare. Stagiul de practică ajută viitorul specialist din domeniu să acumuleze competențe să-și îmbunătățească abilitățile și munca în condiții reale prin implementarea cunoștințelor teoretice.

Stagiile nu numai că oferă familiaritate cu practica profesională, dar cresc valoarea absolvenților pe piața muncii astfel, sporind maturitatea studentului stagiar înainte de a se încadra în mediul real de activitate [186, p. 5].

Busby, G. (2002), identificând obiectivele pe care le au studenții care efectuează stagiile de practică în contextul planurilor de învățământ existente, scoate în evidență următoarele:

- să experimenteze un viitor loc de muncă și, acolo unde este cazul, să accepte responsabilitatea pentru îndeplinirea sarcinilor și să posede în subordine anumiți angajați;
- să obțină o perspectivă asupra metodelor de management și management în cadrul întreprinderii de turism;
- să dobândească mai multă maturitate și încredere în sine;
- să se implice în diagnosticarea și soluționarea problemelor întreprinderii turistice;
- să dezvolte atitudini și standarde adecvate aspirațiilor de carieră.

Трыцова, H.M., Трыцов, A.H. (2015) subliniază faptul că condițiile actuale impun o abordare diferită și nouă, a instituțiilor de învățământ superior în formarea specialiștilor din industria turismului și anume ce ține de locul practicii în planurile de învățământ actuale [167, p. 179].

Este de menționat faptul că la ora actuală, pregătirea profesională a lucrătorilor din domeniul turismului, nu poate să se realizeze fără a efectua un stagiu de practică complex ca structură și conținut, pe parcursul căruia viitorul specialist să cunoască atât specificul activităților în cadrul întreprinderilor de turism cât și cele care sunt realizate în teren, cărora majoritatea instituțiilor de învățământ superior nu le acordă atenție. Iată de ce practica instructiv-turistică realizată în teren trebuie să se axeze pe unele aspecte capabile de a eficientiza pregătirea studenților pentru munca nu doar de birou, dar și de teren cu grupele de turiști, iar acest fapt presupune cunoașterea: aspectelor economice ale activităților de turism desfășurate în teren, managementul acestor activități, documentația necesară pentru astfel de activități, necesarul de resurse umane și parteneri a fi implicați, activitățile desfășurate în teren cu grupul de turiști.

1.4. Particularitățile formării competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice

Analiza literaturii științifico-metodice de specialitate a scos în evidență faptul că etapa de bază a pregătirii profesionale a studenților la specialitatea turism este reprezentată de perioada practicii care poate fi de mai multe tipuri (de inițiere, tehnologice, de producere, de cercetare, de licență etc.) pe parcursul căreia viitorului specialist în domeniul turismului i se formează un șir de competențe necesare pentru viitoarele calificări profesionale (agent de turism, manager de vânzări, instructor de turism etc.) [32, 63, 78].

O competență este „un set a caracteristicilor personale (de exemplu, abilități, cunoștințe, atitudini) de care o persoană le dobândește sau de care are nevoie a dobândi, pentru a desfășura o activitate într-un anumit context cu o anumită performanță nivel” [180, p. 228].

În acest context, îmbunătățirea calității sistemului de învățământ prin formarea competențelor necesare viitorului specialist, reprezintă la ora actuală esența tendințelor educaționale la nivel mondial [14, 40, 60, 65, 77, 82, 153].

Braniște, Gh. (2015) consideră că, caracteristica esențială a procesului instructiv-educativ actual se manifestă prin schimbarea centrului de greutate de pe aspectul ce presupunea asimilarea de cunoștințe, informații, pe cel aplicativ cu accent pe formarea capacităților și competențelor. Din acest considerent, în studiul nostru, încercăm să atragem atenția asupra abordării procesului de pregătire și de formare a specialistului din domeniul turismului centrat pe formarea competențelor și capacităților de activitate nu numai în munca de oficiu, dar și de teren cu grupele de turiști.

Zehrer, A., Mössenlechner, C. (2009), menționează că schimbările și evoluțiile pe piața muncii, concurența în creștere la nivel mondial, progresele tehnologice, dar și alte aspecte produse în industria turismului dar și industriile conexe, necesită noi competențe de angajare ale absolvenților care să le permită să facă față circumstanțelor în schimbare din industria turistică.

Prin urmare, autorii Котлярова, О., (2008), Тарасенко, А., (2007), instituțiile de învățământ superior sunt încurajate să încorporeze competențe cheie în programele lor de învățământ, dar adesea există un decalaj considerabil între ceea ce oferă instituțiile de învățământ și ceea ce este necesar și cerut de domeniu (adică, este nevoie de a crea un hub și o interfață între industria propriu zisă și instituțiile de învățământ superior). O încercare de a crea efectiv această interfață și de a crește oportunitățile absolvenților, de a menține sau de a obține un loc de muncă este de a găsi diverse modalități de a forma abilități și competențe care vor spori capacitatea de angajare a viitorului specialist din domeniu.

Pregătirea profesională a studenților pentru industria turistică joacă un rol semnificativ în asigurarea cu personal a economiei țării, sporind eficiența și competitivitatea acesteia. Etapa actuală de dezvoltare a specialităților de turism sunt caracterizate de o tendință constantă spre extinderea cererii și sferei de formare a specialiștilor, având la bază diverse forme de turism Бабкин, А.В., (2008), în contextul în care și strategiile naționale stabilesc priorități pentru pregătirea profesională a cadrelor în această industrie [132, p.3].

Autorii Palenčíková, Z., Repáňov, T. (2017) pregătirea teoretică de înaltă calitate, împreună cu pregătirea practică completă, sunt considerate a fi cheia pentru o pregătire eficientă și dezvoltarea competențelor profesionale. În ceea ce privește dezvoltarea competențelor

generale și specifice ale studenților în turism, sarcina principală este definirea acestora în programele de studii. Prioritatea învățământului superior actual este interconectarea educației cu piața muncii în cazul nostru cu industria turismului. Acest fapt a impus instituțiile superioare de învățământ să efectueze mai multe modificări în programele de studii în turism, în special în legătură cu procedura complexă de acreditare a programelor de studii.

În ultimii ani în conformitate cu cerințele sistemului educațional, rezultatele învățământului superior sunt axate pe formarea diferitor competențe necesare viitorilor specialiști din diverse domenii, inclusiv și din cel turistic. Abordarea bazată pe competențe este o problemă în sistemul de învățământ actual, inclusiv în învățământul profesional de turism [91, 107, 131, 142].

La ora actuală consumatorii pieței turistice au o viziune aparte față de calitatea produsului turistic, însă cadrele care asigură procesul de formare, promovare și realizarea nu sunt suficient de competenți [110, 127, 137].

Standardele educaționale în învățământul superior la specialitățile „Turism” și „Servicii hoteliere, turism și agrement” determină orientarea structurală și de conținut a activităților educaționale ale universității, cu toate acestea, absolvenții nu sunt întotdeauna gata să realizeze individual anumite activități din cauza lipsei competențelor practice [36, 39, 45, 69, 122, 123, 124].

Turismul este un domeniu în care sunt necesare aplicarea cunoștințelor în diverse situații care au loc în teren (în zona de odihnă și nu numai), iar pregătirea cadrelor în acest domeniu ar trebui să combine educația cu activități practice. Realizarea stagiilor de practică este o parte importantă a programului de studii în domeniul turismului, în care studenții își dau seama de rolul lor de angajat potențial la locul de muncă real [165, p. 6].

Prin urmare, în prezent, pregătirea specialiștilor are loc mai mult la nivel teoretic. Abilitățile practice le lipsesc studenților. Creșterea eficienței instruirii personalului pentru industria turismului se datorează în mare măsură relației cu activitățile practice, proceselor tehnologice ale calificării moderne a călătoriilor [104, 105, 154].

Totodată, potrivit Comisiei Europene (2016), instituțiile de învățământ superior trebuie să se asigure că acestea asigură absolvenții cu competențe relevante și actuale inclusiv practice, deoarece acestea reprezintă o cale către angajabilitate și prosperitate [189].

Potrivit Comisiei Europene (CE) calitatea și relevanța educației și formării disponibile variază foarte mult [164]. Totodată, Zehrer, A., și Mössenlechner, C. (2009) menționează că, există adesea o diferență considerabilă între ceea ce oferă instituțiile de învățământ superior și ceea ce este necesar și cerut de industrie. Aceasta se referă la interpretarea competențelor

practice care ar trebui dezvoltate la studenți ce trebuie să fie reflectate în curricula pentru stagiul de practică [214, p. 270]

Stagiile de practică în domeniul turismului reprezintă o parte importantă și necesară în sistemul de învățământ și se realizează în scopul fortificării cunoștințelor teoretice acumulate de către studenți pe parcursul studiilor și formării competențelor de comunicare, teoretice etc. [158, 172, 174, 198, 202], stabilite prin Planul-cadru pentru învățământul superior aprobat de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. Fiind un element principal al procesului de învățământ și al activității profesionale, stagiul de practică asigură formarea competențelor profesionale și acumularea experienței privitor la organizarea și realizarea activităților în domeniul profesional [46, 53].

Potrivit autorilor Есина, Л.Б., Зинченко, С. В., Уткина, Н. В., 2017 pe parcursul diferitor tipuri de practică (de inițiere, tehnologică și de cercetare sau licență) în domeniul turismului studenții își consolidează cunoștințele și abilitățile dobândite ca urmare a stăpânirii disciplinelor teoretice, dezvoltă abilități practice și contribuie la formarea integrată a competențelor culturale, profesionale și specializate Tabelul 1.1 [107].

În acest context, de rând cu o pregătire fundamentală (teorie economică, matematică economică, informatică economică, statistică, finanțe, dreptul afacerilor, studierea limbilor moderne etc.) și cunoștințe economice generale (în domeniul corespondenței economice, geoeconomiei etc.), studenții beneficiază de o instruire de specialitate prin îmbinarea aspectelor de natură teoretică cu cultivarea unor abilități legate de realitățile activităților din domeniul turismului [118, 143]. Domeniul turism are scopul de a pregăti specialiști pentru activitățile de administrare și conducere a companiilor turoperatoare, a agențiilor de turism, a întreprinderilor hoteliere, celor din domeniul turismului sportiv și activ [5, 26, 27, 47]. La nivelul întreprinderilor din industria turismului specialiștii din domeniul turism sunt responsabili pentru buna desfășurare a tuturor activităților: organizarea procesului de elaborare a produselor turistice, vânzarea și distribuția produselor turistice, elaborarea itinerariilor în turismul intern și internațional, conducerea departamentelor funcționale în hoteluri (vânzări front-office, personal ș.a.) [30, 63, 71, 80, 140, 169].

Autorii Устенова, О., Намазбаева, З., Смыкова, М., (2013), menționează că în general, studiile efectuate confirmă necesitatea extinderii abilităților practice în pregătirea studenților specializați la turism pentru a-și îmbunătăți competențele [168]. Principalele motive pentru utilizarea competențelor practice sunt [113, 131, 161]:

1. Decalajul dintre teorie și practică;
2. Nivel scăzut de competențe organizaționale;

3. Nivel scăzut de competențe practice ale studenților în cadrul întreprinderilor de turism.

Tabelul 1.1. Competențe formate studenților pe parcursul practicii turistice de inițiere, tehnologice și de licențiere

Practica de inițiere	Practica tehnologică	Practica de cercetare sau de licență
<ul style="list-style-type: none"> •Capacitatea de a lucra în echipă •Capacitatea de autoorganizare și autoeducare •Deținerea aspectelor teoretice fundamentale 	<ul style="list-style-type: none"> •Pregătirea pentru elaborarea produselor turistice utilizând tehnologiile moderne •Capacitatea de a identifica și a anticipa riscurile în cadrul activității turistice •Capacitatea de promovare și realizare a produselor turistice utilizând tehnologiile moderne 	<ul style="list-style-type: none"> •Capacitatea de autoorganizare și autoeducare •Capacitatea de a elabora produse turistice •Capacitatea de a organiza activitatea de deservire a turiștilor •Pregătirea pentru implementarea proiectelor în turism •Capacitatea de a găsi, analiza și prelucra informația tehnico-științifică în industria turistică •Abilitatea de a utiliza metode pentru monitorizarea pieței de servicii turistice •Disponibilitatea de aplicare a metodelor de cercetare în activitatea turistică •Pregătirea pentru utilizarea tehnologiilor inovatoare în industria turistică •Capacitatea de a elabora, organiza și desfășura cercetări de marketing în turism •Capacitatea de a completa documentația turistică

Sursa: Есина, Л.Б., Зинченко, С. В., Уткина, Н. В. [107, p. 8-40]

Prin urmare, Vivas, C., Castilla, C. A., Becquer, J. C. (2018) consideră că este necesar de a îmbunătăți procesele de formare în ceea ce privește competențele celor care vor activa în domeniul turismului, pentru a obține performanțe eficiente la locul de muncă [218, p.66]. Astfel, Пирогова, О.В. (2017) presupune că un absolvent al unei instituții superioare de învățământ care oferă specialități în domeniul turismului pe lângă activitățile practice trebuie să posede și unele competențe culturale generale, profesionale și profesionale generale.

În rezultatul desfășurării diferitor tipuri de practică, inclusiv practica instructiv-turistică, un absolvent al unei instituții superioare de învățământ la specializarea Servicii hoteliere, turism și agrement trebuie să posede următoarele competențe: capacitatea de a utiliza bazele teoriei economice în evaluarea eficacității performanței în diverse domenii; capacitatea de a comunica atât în formă scrisă cât și orală într-o limbă de circulație internațională pentru a soluționa probleme de interacțiune interpersonală și interculturală; capacitatea de a lucra în echipă, de a percepe tolerant social, etnic, diferențe confesionale și culturale; capacitatea de a utiliza cunoștințele din domeniul legislației turistice, inclusiv luând în considerare politica statului în industria turistică, dar și actele normative naționale și internaționale; capacitatea de a dezvolta un

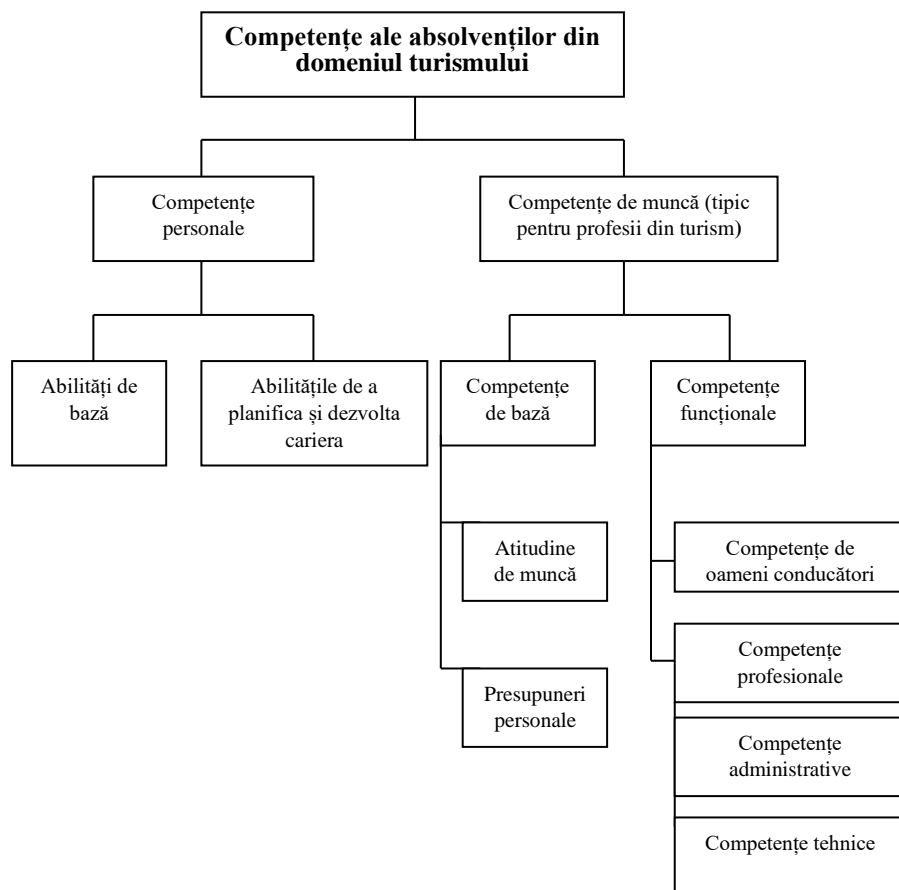
produs turistic; capacitatea de a organiza procesul de servire a consumatorilor (turiștilor); capacitatea de a organiza munca animatorilor, de a lua decizii în organizarea activităților turistice etc.

Totodată, studenții studiind și aspectele serviciilor hoteliere pe lângă competențele culturale și profesionale generale, trebuie să posede următoarele competențe profesionale: disponibilitatea de a utiliza tehnologiile moderne pentru a forma și furniza un serviciu de cazare care să corespundă cerințelor consumatorilor; competențe în determinarea și analiza costurile unei structuri de cazare; analiza activității departamentelor din cadrul unei structuri de cazare; competențe de control privind implementarea proceselor tehnologice și a fișelor de post în cadrul structurilor de cazare, organizarea muncii conform sistemului de clasificare a unității de cazare; aplicarea tehnologiile moderne din cadrul structurii de cazare în activitatea cu consumatorul.

Bilsland, C., Nagy, H., Smith, PH. (2020) sunt de părere că stagiile de practică în cadrul structurilor de cazare dezvoltă în mod critic competențele studenților în mediul real, esențiale pentru procesul de angajare în domeniu după absolvire. Astfel de rezultate ale învățării, bazate pe competențe, ajută viitorul specialist din domeniul turismului să îmbine teoria cu experiența din mediul real la locul de muncă [181, 193].

Dezvoltarea competențelor în învățământul superior din domeniul turismului este subiect de cercetare pentru mai mulți autori străini [179, 211]. Modelele de competență a viitorilor specialiști din domeniul turismului reprezintă instrumente pentru a concepe curricule și un profil al acestora, ce poate contribui la completarea diferențelor dintre studiile realizate în cadrul instituției superioare de învățământ și practica instructiv-turistică în diverse întreprinderi turistice. Modelele de competențe conțin de cele mai dese ori competențe profesionale generale și specifice, care sunt importante pentru viitori specialiști. Wang și Tsai (2014) propun pentru aplicare un model de competență binar pentru viitorul student care va fi angajat, fiind axat pe competențe personale și de muncă (Figura 1.4).

Friedman, B.A. [190, p. 101-116] accentuează că un model de competențe cuprinzător pentru locuri de muncă și niveluri organizaționale dintr-o anumită industrie are mai multe avantaje față de modelele de competențe pentru un singur loc de muncă (de exemplu, bucătar, ghid turistic, manager de cazare). Un nucleu comun de competențe facilitează alinierea planificării afacerilor și a resurselor umane. Organizațiile selectează, dezvoltă, recompensează și promovează angajații pe baza posesiei competențelor bine definite și comunicate clar specialistului. În esență, competențele la nivel organizațional deschid drumul în mod progresiv în interiorul întreprinderii [111, 133].

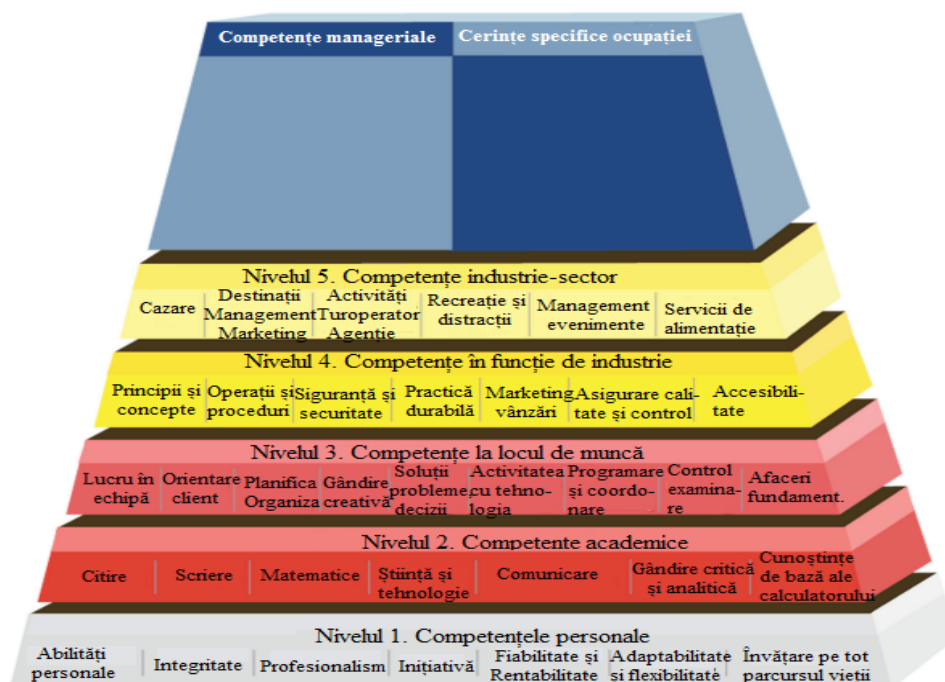

Fig.1.4. Modelul de competențe al absolvenților de turism necesare pentru inserția în câmpul muncii [211, p. 128]

Mai multe instituții ale Statelor Unite ale Americii, printre care și Biroul Național de Turism și Careeronestep, au colaborat pentru a dezvolta modelul competențelor necesare pentru industria ospitalității, turismului și evenimentelor, care este alcătuit din cinci niveluri de creștere a competențelor (Figura 1.5): competențe personale (Nivelul 1), competențe academice (Nivelul 2) competențe la locul de muncă (Nivelul 3). Primele trei niveluri sunt de natură generică, și se generalizează în mai multe sectoare ale industriei. Nivelurile 4 și 5, totuși, sunt mai specifice industriei ospitalității, turismului și evenimentelor: competențe în funcție de industrie (Nivelul 4) și competențe industrie-sector (Nivelul 5) [187].

Modelul menționat a fost creat pentru a cuprinde cea mai mare parte a celor care activează în industria turistică, însă cu certitudine că nu fiecare angajat în domeniu va poseda toate competențele stipulate. Acesta cuprinde un set de competențe care reprezintă o platformă de pregătire în industria turismului a viitorilor specialiști, acesta din urmă referindu-se la competențe specifice: cazare; destinații management și marketing; activități turoperator și

agenție de turism; recreere și distracții; și managementul întâlnirilor, evenimentelor și expozițiilor [187, p. 4].

Fig. 1.5. Modelul competențelor necesare pentru industria ospitalității, turismului și evenimentelor [187]

Practica internațională demonstrează că pregătirea cadrelor la ora actuală este axată pe dezvoltarea competențelor profesionale ale studenților de la diverse specialități de turism, pentru care fapt se caută soluții viabile de îmbunătățire a acestora, ce vor oferi posibilitatea ca angajatul să activeze atât în cadrul întreprinderii cât și în afara acesteia cu grupul de turiști pe traseu.

1.5. Concluzii la capitolul 1

1. Analiza literaturii de specialitate privind problematica cercetării, scoate în evidență abordări lipsă ale aspectelor teoretico-practice viabile ce ar oferi importanță aspectelor conceptuale de formare a competențelor profesionale ale studenților în instituțiile de învățământ superior, pentru a realiza eficient munca de teren în cadrul activităților turistice.

2. Formarea competențelor profesionale de organizare, a studenților instituțiilor de învățământ superior, la ora actuală, presupune cunoașterea și aplicarea competențelor în domeniul turistic nu doar pentru munca de birou, dar și cea de teren, spre formarea competențelor specifice în cadrul practicii instructiv-turistice, în baza cărora viitorii specialiști din domeniu își vor desfrășura activitatea profesională.

3. Studiile teoretice realizate demonstrează că formarea învățământului profesional în domeniul turismului ar trebui să se realizeze pe baza legilor și principiilor tradiționale ale

didacticii învățământului superior, cu toate acestea, specificul conținutului activităților profesionale ale specialiștilor din turism ar trebui să fie luate în considerare și în dezvoltarea teoriei și metodologiei învățământului profesional turistic.

4. Temeiurile teoretice și cele aplicative actuale ne demonstrează existența problemei adaptării studenților specialităților de turism la activități profesionale reale din industrie, inclusiv în cadrul stagiilor de practică desfășurate. Și această problemă are trăsături psihologice și educaționale ale formării descriptorilor lor, care satisfac nevoia de servicii turistice și conduc spre formarea anumitor calități profesionale ale persoanei, care sunt o condiție necesară pentru succesul în această specialitate. Astfel, demersul științific presupune noi abordări pentru formarea specialiștilor în industria turistică cu accent pe competențele organizatorice și instructiv-metodice, ce pot fi obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, care vor fi în corelație cu cerințele actuale ale pieții muncii.

6. Pentru o mai bună organizare a activităților instructiv-practice ale studenților în întreprinderile turistice, este necesară reformarea sarcinilor acestora și experimental de susținut noi criterii (multidimensionale: mentale, educaționale, profesionale, psihologice) pentru evaluarea competențelor.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetării constă în formarea competențelor profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului, prin aplicarea modelului competențelor profesionale obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, necesare pentru munca de teren, fapt ce a condus la eficientizarea pregătirii profesionale a acestora.

2. COMPONENTELE STRUCTURALE ALE PRACTICII INSTRUCTIV-TURISTICE PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA COMPETENȚELOR STUDENȚILOR

2.1. Metodologia cercetării. Subiecții și organizarea cercetărilor

Cercetarea s-a axat pe un complex de metode științifico-metodice, aplicarea cărora a permis obținerea unei informații cât mai obiective despre procesul de formare a competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice de teren și apșocarea acestora în cadrul celor stipulate prin planul cadru (de inițiere, tehnologice și de licență).

În acest context, ne-am construit argumentarea concepției formării competențelor profesionale a viitorului specialist în domeniul turismului în cadrul practicii instructiv-turistice, reflectat prin structura și conținutul activităților practice desfășurate, dar și a documentației necesare în acest proces, precum și contribuția acestora la formarea profesională a specialistului în domeniul turismului pe parcursul practicii instructiv-turistice.

În acest sens, am utilizat următoarele metode de cercetare științifică [13, 15, 18]:

2.1.1. Analiza și generalizarea datelor literaturii de specialitate.

2.1.2. Studiarea procesului instructiv-educativ, a programelor, documentelor de lucru, documentației studenților practicanți și a metodiștilor de specialitate la practică, experiența altor instituții.

2.1.3. Anchetarea sociologică (prin aplicarea chestionarului).

2.1.4. Observația pedagogică.

2.1.5. Experimentul pedagogic.

2.1.6. Prelucrarea matematică a datelor statistice și valorificarea lor.

2.1.7. Metoda reprezentării grafice.

2.1.8. Organizarea și desfășurarea cercetării

2.1.1. Analiza și generalizarea datelor literaturii de specialitate

Literatura de specialitate consultată pe durata a mai multor ani cuprinde un spectru de științe, care abordează probleme generale și particulare ale pregătirii profesionale a viitorului specialist în turism în cadrul practicii instructiv-turistice [9, 12, 21, 24,45, 72].

Problematika formării competențelor profesionale a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice la standardele educaționale actuale a determinat orientarea concretă a cercetării, care corespunde cerințelor și obiectivelor sistemului de învățământ actual.

Documentarea se bazează pe lucrări din blocurile stagiilor de practică în domeniul turismului existente în planurile de învățământ: practica de inițiere, tehnologică și de cercetare sau de licență, sau a unor forme de stagii de practică realizate în condiții de teren, reprezentând un simulator real al unei situații la locul de muncă. A fost cercetată situația și problemele actuale ale turismului în plan național și internațional, analizate specificul problemelor de personal pentru industria turistică a Republicii Moldova, identificate problemele adaptării viitorilor specialiști la activități profesionale reale din industria turismului, precum și particularitățile dezvoltării competențelor în cadrul practicii instructiv-turistice în sistemul de învățământ actual [11, 34, 46].

Studierea literaturii științifico-metodice de specialitate a condus la crearea unui cadru de acțiune orientat spre identificarea priorităților care se impun în pregătirea profesională a studenților specialităților de turism în vederea eficientizării practicii instructiv-turistice, parte integrantă a procesului de învățământ în scopul formării competențelor profesionale [31, 42, 93].

Procesul de pregătire a studenților în vederea desfășurării stagiilor de practică impune orientarea învățământului universitar de profil spre activitatea concretă a cadrului didactic din cadrul instituției, dar și reprezentanților unităților economice de specialitate, destinată dezvoltării integral-vocaționale a personalității studenților, prin stagii de practică instructiv-turistice necesare pentru practicile ulterioare.

Analiza literaturii științifico-metodice de profil și a actelor pentru stagiile de practică care abordează formarea competențelor profesionale a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice ce au fost disponibile în sistemul de învățământ din Republica Moldova până la aprobarea nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior din 2017 [33], evidențiază că cerințele pentru pregătirea profesională a angajaților din turism nu au ajuns la standardele internaționale și pot fi considerate la un nivel mediu, iar programele de practică nu sunt ajustate la cerințele actuale ale pieței turistice și nu sunt suficient corelate cu standardele internaționale. Totodată ne confruntăm cu lipsa unui parteneriat viabil între instituțiile de învățământ superior acreditate, autoritățile publice și agenții economici din domeniul turismului privind realizarea stagiului de practică a studenților; insuficiența echipamentului și materialelor didactice adecvate pentru industria turismului, precum și a bazelor pentru practică în procesul de formare profesională. Analiza procesului privind practica instructiv-turistică scoate în evidență faptul că studenții dispun de un nivel optim de stăpânire a competențelor necesare unui specialist în domeniu doar în condițiile unor programe adaptate la cerințele angajatorilor.

2.1.2. Studiarea procesului instructiv-educativ, a programelor, documentelor de lucru, documentației studenților practicanți și a metodiștilor de specialitate la practică, experiența altor instituții

Analiza documentației de lucru privind desfășurarea stagiului de practică conform planurilor de învățământ actuale ne-a permis să identificăm factorii care influențează pozitiv sau negativ activitatea de pregătire a viitorului specialist și capacitatea acestuia de a obține acele competențe care să fie în conformitate cu cerințele angajatorilor, fapt ce a condus la implicarea studenților în practici instructiv-turistice de teren în calitate de instructori pentru organizarea și dirijarea unui grup turistic organizat.

Pentru analiza aspectelor care favorizează formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice, s-a efectuat analiza documentației legate de practica realizată de studenții în situații reale de teren, cea de inițiere, tehnologică și de licență și anume: planurilor de învățământ, programele curriculare, documentației de lucru a studenților practicanți și a metodiștilor, managerilor din cadrul întreprinderilor turistice. Acestea ne-au permis să stabilim legătura dintre activitatea didactică din unitățile de învățământ superior și specificul realizării practicii instructiv-turistice ca element fundamental pentru formarea competențelor profesionale.

Constatăm că în materialele studiate la domeniul turism până la probarea nomenclatorului din 2017 erau evidențiate sporadic competențele profesionale ce necesită a fi obținute în cadrul practicii instructiv-turistice.

Documentele analizate au devenit pilon pentru găsirea unor soluții privind formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice de teren.

2.1.3. Anchetarea sociologică (prin aplicarea chestionarului)

Formularea întrebărilor a fost concepută pentru a obține răspunsuri semnificative la tema propusă.

Ne-am bazat pe recomandările metodice ale cercetării sociologice atunci când am creat chestionarul sociologic și l-am utilizat pe teren [13, 15, 16, 19].

În acest scop au fost elaborat și aplicat un chestionar Anexa 1, acesta având o destinație specifică și anume aprecierea opiniilor specialiștilor practicieni din domeniu față de nivelul, problemelor și perspectivelor dezvoltării industriei turistice din Republica Moldova și cerințelor față de practica instructiv-turistică a studenților-absolvenților specialității Servicii hoteliere, turism și agrement.

Scopul chestionarului a fost de a determina cât de bine practicienii, sau potențialii angajatori, au capacitatea de a lucra cu studenții în practicile instructiv-turistice în conformitate

cu standarde profesionale bazate pe un sistem de principii. Acest sistem exprimă și sintetizează ideile actuale despre formarea competențelor profesionale [31, 36, 41].

Rezultatele științifice, obținute în urma aplicării anchetei sociologice, au fost completate cu informații obținute din discuții și interviuri cu studenții după finalizarea stagiului de practică, participarea la stagii de practică instructiv-turistică, dar și specialiștii din domeniu.

2.1.4. Observația pedagogică

Observația pedagogică ne-a permis să monitorizăm activitatea studenților odată cu crearea domeniului 10 Servicii conform Nomenclatorului din 2017 și anume Servicii hoteliere, turism și agrement, unde practiciile instructiv-turistice i s-a acordat o atenție deosebită și anume prin mărirea duratei de desfășurare a stagiilor de practică de la 3 la 4 săptămâni.

Observațiile s-au desfășurat în două etape.

În prima etapă, etapa cercetărilor prealabile s-a observat:

- activitatea cadrelor încadrate ca coordonatori de practică atât din partea instituției de învățământ cât și din cadrul unității economice;
- activitatea studenților specialităților cu profil turistic în cadrul diferitor stagiilor de practică;
- modul de aplicare a competențelor în cadrul practicii de inițiere, tehnologice și de licență, dar și obținerea de noi competențe în rezultatul interacțiunii cu practicienii din domeniu.

În etapa a doua s-au realizat observațiile pedagogice menite să identifice procesul de formare a competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice în contextul schimbării domeniului general de studiu, duratei stagiului de practică, numărului de ore alocat, diversificarea disciplinelor premergătoare practicii instructiv-turistice.

Observațiile pedagogice au fost completate cu rezultatele obținute în urma prelucrării răspunsurilor la chestionare din partea angajaților întreprinderilor turistice, dar și studenților după finalizarea diferitor stagiilor de practică.

2.1.5. Experimentul pedagogic

Pentru verificarea rezultatelor înaintate spre susținere, dar și a ipotezei propuse am avut drept scop încadrarea studenților grupei experimentale în calitate de conducători (instructori) ai grupelor de turiști în cadrul practicilor instructiv-turistice de teren (marș turistic), care au avut loc la programul Servicii hoteliere, turism și agrement, în timp ce grupa martor a realizat o astfel de activitate doar ca în calitate de participanți a unor astfel de activități. Demersul nostru presupune crearea unor noi abordări, care să se bazeze pe formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice luând în calcul specialitatea Servicii hoteliere, turism și

agrement, dar și specificul activității turistice, ce presupune că de cele mai dese ori managerul de vânzări în cadrul unei agenții de turism va ieși pe traseu pentru a însoți grupa până la destinație, fapt ce presupune formarea unor competențe care nu pot fi formate în cadrul disciplinelor ce se regăsesc în planul de învățământ.

În prima etapă - de constatare s-au stabilit sarcinile de argumentare privind formarea competențelor profesionale a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice, care conform opiniilor studenților, dar și coordonatorilor de practică din cadrul întreprinderilor turistice conform planului de învățământ sunt greu de format doar în baza disciplinelor asigurate, fiind necesară activitatea practică de teren pentru ca viitorul specialist să fie capabil a realiza integral un tur nu atât cât formarea acestuia pentru a fi realizat cât desfășurarea pe teren cu subiecții pieței turistice (turiștii).

Odată cu includerea turismului la domeniul general de studiu nou și anume 101 Servicii publice, dar și redenumirea specialității într-o denumire unică Servicii hoteliere, turism și agrement, au permis schimbarea planurilor de învățământ și adaptarea acestora cerințelor angajatorilor în contextul evaluării acestora de către agenții economice din domeniu, fiind pus accentul pe practica instructiv-turistică a studenților care să formeze acele competențe profesionale necesare unui viitor specialist și anume: prin mărirea duratei tipurilor de practică de la 3 la 4 săptămâni, adaptarea documentației în contextul redenumirii specialității, posibilitatea absolvenților să se angajeze în diverse posturi conform clasificatorului și nu în ultimul rând încadrarea cât mai eficientă a viitorilor specialiști în activități practice de teren pentru obținerea unor competențe specifice domeniului turistic etc.

Etapă a doua - de bază, a urmărit verificarea oportunității și eficienței realizării stagiului de practică instructiv-turistică, pe lângă practicile stabilite în planul cadru, adaptarea documentației pentru specialitatea nouă cu accent pe formarea competențelor profesionale necesare, ținând cont de cerințele angajatorilor din domeniu, dar și încadrarea studenților în calitate de instructori în cadrul activităților turistice de teren (marș turistic).

Formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii de inițiere și tehnologice din anul II și anul III, dar și a unui stagiu în calitate de instructori pe traseu într-un marș turistic care a avut loc în semestrul IV al anului II de studii pentru grupa experimentală, conform planului de învățământ aprobat de ministerul de resort, s-a axat pe patru direcții prioritare:

- activitate în diverse întreprinderi de turism, în care s-a urmărit formarea competențelor profesionale dobândite de studentul practicant luând în calcul specificul activității;
- activitatea practico-formativă, utilizând creator pregătirea de specialitate dobândită la

fiecare disciplină din planul de învățământ, în mod special la discipline care pun accent pe activitate practico-instructivă de teren, ce este capabilă de a forma competențe necesare în context actual în care o mare popularitate în domeniul turistic o au tururi pe anumite trasee având la bază scopuri: recreative, de agrement, sportive, shopping, gastronomice etc.;

- activitate independent-formativă a studenților, realizată cu scop bine determinat în valorificarea competențelor profesionale acumulate pe parcursul practicii instructiv-turistice de teren;

- activitate în calitate de instructor practicant cu grupa de turiști pe traseu pentru obținerea competențelor de coordonare și dirijare a unui grup de turiști organizat utilizând diverse moduri și mijloace de deplasare.

Stabilirea corelației dintre practica de inițiere, tehnologică, cea de licență și cea de instructor pe teren, evidențiază măsura în care acestea contribuie la pregătirea complexă a viitorului specialist în domeniul turismului.

S-au comparat rezultatele obținute de subiecții grupei experiment (anul II-III, specialitatea Serviciu hotelier, turism și agrement) care au avut rol de instructori (conducători) ai grupelor de turiști pe toată durata activității turistice (marș turistic cu durata de 3 zile), cu cele ale grupei martor, unde studenții au urmat același plan de învățământ, dar sau limitat doar la practicile de inițiere, tehnologică și de licență, iar cele de teren au avut calitatea de participant a grupului de turiști și nu conducător al acestora.

2.1.6. Prelucrarea matematică a datelor statistice și valorificarea lor

Rezultatele obținute au fost prelucrate statistic, selectând indicatorii corespunzători caracterului datelor experimentale, chestionării sociologice, autoaprecierii subiecților, cât și sarcinilor cercetării.

Principalii parametri statistici pe care i-am avut în vedere sunt cei de tendință, de împrăștiere și de corelație [56, 159].

Media aritmetică este o cantitate imaginară care aproximează un centru și în jurul căruia gravitează datele care provin din măsurători reale. Extremele sunt mai apropiate între ele, ceea ce duce la o aproximație mai bună. Acesta este rezultatul atunci când suma valorilor individuale este împărțită la numărul de cazuri, folosind formula următoare:

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n} \quad (2.1)$$

unde: $\bar{X}$ - media aritmetică;

Σ - suma valorilor individuale;

i – indexul de sumare

x_i - fiecare rezultat de măsurare

n - număr de subiecți.

2. Abaterea standard - reprezintă o măsură a dispersiei valorilor acesteia în jurul uneia considerate mijlocii. Se calculează după formula:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{X})^2}{n - 1}} \quad (2.2)$$

Cu cât abaterea este mai mică, cu atât valoarea parametrilor tendinței centrale este mai reprezentativă.

3. Eroarea mediei (m) se calculează după formula:

$$\pm m = \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \quad (2.3)$$

unde: $\pm m$ – abaterea standard a valorii medii;

σ – abaterea standard;

n – număr de subiecți.

4. Coeficientul de variabilitate - este aproximarea procentuală a câtului dintre abaterea standard și media aritmetică:

$$Cv = \frac{\sigma}{\bar{X}} \cdot 100\% \quad (2.4)$$

5. Coeficientul de corelație Breave-Pearsons:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{X}) \cdot (y_i - \bar{Y})}{n \cdot \sigma_x \cdot \sigma_y} \quad (2.5)$$

unde: r – coeficientul de corelație;

i – indexul de sumare

n – numărul de cazuri.

x_i ; y_i – rezultatul de calcul al fiecărei coloane;

$\bar{X}$; $\bar{Y}$ - media aritmetică;

σ_x ; σ_y – media pătratică a abaterii standard.

6. Coeficientul de corelație după metoda Breave-Pearsons pentru siguranța testelor:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \cdot \sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (2.6)$$

7. Studiarea normalității de distribuție a șirurilor selective după metoda Shapiro-Wilkie, s-a calculat după următoarea formulă [97, 127]:

$$W = \frac{b^2}{(n - 1) \cdot \sigma^2} \quad (2.7)$$

unde - b^2 suma pătratelor diferențelor $x_{\max}$ și $x_{\min}$ pe valorile critice a grupelor comparate.

Ansamblul de date statistice alese și prelucrate conform rezultatelor testărilor efectuate corespund normelor de distribuție sau sunt aproape de acestea, numai în cazul, dacă criteriul de calcul W corespunde cu cel din tabelă în limitele de la 0,938 până la 0,874 pentru un prag de semnificație $P < 0,05-0,01$. După analiza efectuată, rezultatele experimentale alese, în ansamblu au înregistrat un criteriu de calcul W de la 0,941 până la 0,871, ceea ce demonstrează legătura lor apropiată de norma de distribuție. Rezultatele statistice primite și modul de apreciere a acestora ne permit să utilizăm criteriul t – Student, pentru analiza comparativă.

8. Semnificația statistică a diferenței dintre medii s-a calculat cu ajutorul **criteriului t - Student**, pentru grupele dependente:

$$t_{\text{calcul}} = \frac{|\bar{X}_1 - \bar{X}_2|}{\sqrt{m_1^2 + m_2^2 - 2 \cdot r \cdot (m_1 \cdot m_2)}} \quad (2.8) \quad \text{pentru } f = n-1 \quad (2.8)$$

unde: x_1 – media aritmetică a primului grup (grupa martor);

x_2 – media aritmetică a celui de-al doilea grup (grupa experimentală);

m_1 – eroarea medie a primului grup (grupa martor);

m_2 – eroarea medie a celui de-al doilea grup (grupa experimentală);

r – coeficientul de corelație;

f – numărul gradelor de libertate;

n – numărul de cazuri.

9. Criteriul t -Student pentru grupele independente:

$$t_{\text{calcul}} = \frac{|\bar{X}_1 - \bar{X}_2|}{\sqrt{m_1^2 + m_2^2}} \quad (2.9) \quad \text{unde } m_1 = \frac{\sigma_1}{\sqrt{n_1}}; \quad m_2 = \frac{\sigma_2}{\sqrt{n_2}} \quad (2.9)$$

x_1 – media aritmetică a primului grup (grupa martor);

x_2 – media aritmetică a celui de-al doilea grup (grupa experimentală);

m_1 – eroarea medie a primului grup (grupa martor);

m_2 – eroarea medie a celui de-al doilea grup (grupa experimentală).

Parametrul „t” este cu atât mai mare, cu cât diferența dintre medii este mai mare și cu cât abaterile standard ale șirurilor respective sunt mai mici.

Când „t” calculat este mai mare decât o valoare „t” tabelată (tabela lui Fischer), în funcție de gradul de libertate ($f = n_1 + n_2 - 2$) și pragul de semnificație, atunci ipoteza de nul (a diferenței întâmplătoare dintre medii) se infirmă. Rezultă o probabilitate acceptabilă că mediile celor două eșantioane diferă semnificativ.

2.1.7. Metoda reprezentării grafice

Această metodă, privită ca un instrument de cercetare, s-a dezvoltat neîncetat, în strânsă legătură cu metoda statistică și a venit mereu în sprijinul colectivității.

Nu există domeniu de activitate, în care să nu fie utilizată metoda reprezentării grafice. Un grafic relativ poate prezenta intuitiv și o formulă abstractă, complicată și ajută la analiza profundă și exactă a structurii fenomenelor cercetate.

Graficele prezentate au urmărit înțelegerea materialului prezentat, ilustrând sugestiv fenomenele analizate și constituind mijloace ilustrative de exprimare a rezultatelor.

2.1.8. Organizarea și desfășurarea cercetării

În scopul formării competențelor profesionale în cadrul disciplinei de învățământ din categoria disciplină la alegere (marș turistic), s-a realizat un experiment axat pe încadrarea studenților grupei experimentale în calitate de instructori (conducători) ai grupelor de turiști pe un traseu turistic utilizând diverse mijloace de transport (feroviar, rutier), în scopul formării unei serii de competențe profesionale pentru viitorii specialiști în domeniul turismului, ce a presupus și elaborarea unui set de indicații pentru practica de inițiere, tehnologică, de licență.

Experimentul a avut loc în cadrul USEFS cu studenții specialității Servicii hoteliere turism și agrement grupa martor 15 studenți care a efectuat stagiul de practică obișnuit axându-se pe practica de inițiere, tehnologică și de licență, în cadrul marșului turistic cu caracter practic în teren având doar rol de participanți, iar grupa experiment 15 studenți ai aceleiași specialități au efectuat stagiile de practică sus enumerate, doar cu accent pe activitățile practice în teren în calitate de participanți, dar și de instructori de traseu cu un grup de turiști, urmând modulele experimentale elaborate de noi, având rolul de a organiza activitatea de la planificarea acestora și

până la revenirea grupului în incinta instituției, sub monitorizarea atentă a cadrelor didactice responsabile.

În acest scop, s-a intervenit atât asupra identificării competențelor necesare a fi obținute în astfel de stagii practice de teren, cât și asupra planificării activității în cadrul practicii, documentației de practică necesare a fi prezentate la finele activității, asupra identificării necesităților pentru realizarea unui astfel de stagiu etc.

Cercetarea s-a realizat în următoarele etape:

Etapa I. În prima etapă s-au folosit ca metode de cercetare, analiza literaturii științifico-metodice, observația pedagogică, metoda anchetei de tip chestionar.

Ancheta chestionar s-a desfășurat în rândul specialiștilor din domeniul turismului și anume angajații unităților de turism unde studenții și-au desfășurat stagiile de practică ulterioare premergătoare activității stagiului practic de teren în calitate de instructori (coordonatori) ai unui grup de turiști.

Chestionarea sociologică sub formă de anchetă s-a desfășurat pe un eșantion alcătuit din 90 specialiști din domeniul turismului angajați ai diferitor întreprinderi turistice din Republica Moldova (structuri de cazare, agenții de turism, federații turistice de profil, cluburi turistice etc.).

Etapa a II-a a cuprins: selectarea eșantionului de cercetare, organizarea experimentului prealabil al cercetărilor, aprecierea nivelului pregătirii teoretice și practice.

Experimentul prealabil a fost efectuat pe un număr de 30 de studenți, dintre care: 15 subiecți au fost fete și 15 subiecți băieți.

Scopul acestuia a constat în aprecierea nivelului inițial al pregătirii teoretice și practice, în vederea demonstrării competențelor necesare pentru desfășurarea stagiilor de practică inclusiv celui instructiv-turistic.

Etapa a III-a a avut ca obiective principale organizarea și desfășurarea experimentului pedagogic de bază, care a avut loc în cadrul USEFS, și aprobarea modificărilor în cadrul stagiului de practică de inițiere, tehnologic, de licență, axate pe competențele obținute de studenții acestei grupe în activitățile practice de teren în calitate de instructori în marșurile turistice de lungă durată. Activitatea în grupa experimentală s-a desfășurat în baza modificărilor operate de noi și anume realizarea marșului turistic cu participarea studenților ca instructori ai grupei de turiști începând cu pregătirea grupei, traseului și a documentației, organizarea propriu zisă a marșului turistic și până la revenirea în incinta instituției ceea ce s-a finisat cu inventarierea echipamentului destinat activității și raportarea economico-financiară. În același timp grupa martor a finisat stagiile de practică conform planului de învățământ, nu s-a intervenit

asupra acestora, iar marșul turistic planificat pentru ei a avut doar rol de activitate turistică într-o destinație, aceștia fiind în calitate de participanți.

Stagiul de practică instructiv-turistică bazat pe realizarea diverselor activități turistice în teren, care a necesitat o gamă de competențe precum cele organizatorice, comunicative etc., au stat la baza grupei experimentale.

Pe toată durata experimentului de bază, subiecții din grupa experimentală au parcurs stagiile de practică pe o durată de 4 săptămâni cu sarcina de a elabora și completa un set de documente necesar pentru realizarea stagiilor și obținerea de competențe profesionale, dar și realizarea unei activități turistice practice în teren conduse de ei în calitate de instructori pe o durată de 3 zile, iar cei din grupa martor au urmat stagiile de practică în regim obișnuit.

În finalul experimentului au fost interpretate și reprezentate grafic datele statistico-matematice, în baza cărora au fost formulate concluziile generale și recomandările.

2.2. Cercetarea sociologică privind pregătirea profesională a cadrelor în domeniul turismului din Republica Moldova

În scopul elaborării unui algoritm de cercetarea științifică în cadrul studiului nostru, considerăm că este necesar realizarea unei analize a opiniilor specialiștilor practicieni din domeniu față de nivelul, problemele și perspectivele industriei turistice din Republica Moldova. Totodată, analiza rezultatelor obținute au permis identificarea principalelor aspecte și direcțiilor de dezvoltare a industriei turistice, inclusiv conținutul și profilul pregătirii profesionale a specialiștilor în acest domeniu în cadrul Universității de Stat de Educație Fizică și Sport din Republica Moldova, care poate fi aplicat și în alte instituții de învățământ ce dispun de specialități similare.

Pentru realizarea acestui obiectiv a fost organizat un sondaj sociologic cu implicarea specialiștilor, angajați ai firmelor turistice din Republica Moldova (Anexa 1).

În acest scop, au fost elaborate întrebările referitor la aspectele generale și specifice pentru chestionarele anonime, răspunsurile reflectând problemele evoluției industriei turistice, precum și orientarea și conținutul procesului de formare profesională a viitorilor specialiști în cadrul USEFS.

Sondajul a cuprins un eșantion de 90 de specialiști în domeniul turismului, angajați ai diferitor întreprinderi turistice din diferite orașe ale Republicii Moldova. Răspunsurile obținute au fost centralizate (Tabelul 2.1), iar rezultatele au fost reflectate procentual pentru fiecare întrebare (Figurile 2.1-2.19).

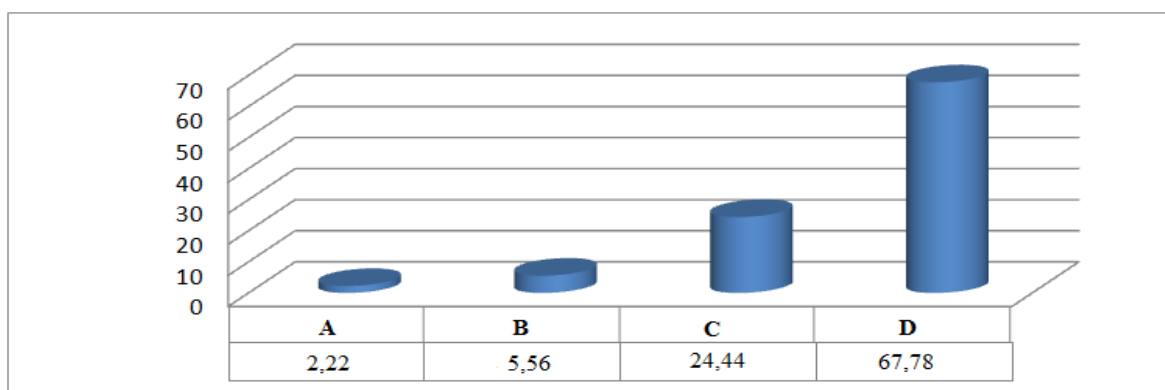
Tabelul 2.1. Rezultatele sondajului de opinie a specialiștilor din domeniul turismului, angajați ai întreprinderilor turistice din Republica Moldova (n=90)

Nr. crt.	ÎNTREBAREA	VARIANTE DE RĂSPUNS		Nr. de respondenți	Răspunsuri (în %)
1	Care este nivelul de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova la etapa actuală?	A	excelent	2	2,22%
		B	mediu	5	5,56%
		C	satisfăcător	22	24,44%
		D	nesatisfăcător	61	67,78%
2	Care sunt factorii negativi, caracteristici industriei turistice din Republica Moldova la etapa actuală?	A	drumuri și servicii de transport de calitate joasă	19	21,11%
		B	taxele exagerate la serviciilor hoteliere	29	32,22%
		C	competențe practice insuficiente a absolvenților specialităților de turism	32	35,56%
		D	insuficiența hotelurilor de 1,2, 3 stele	10	11,11%
3	Cum credeți, influențează nivelul actual de dezvoltare a industriei turistice asupra procesului de formare profesională a specialiștilor în cadrul învățământului superior?	Da		75	83,33%
		Nu		15	16,67%
4	Există cererea pe piața muncii a specialiștilor din Republica Moldova în domeniul industriei turistice?	Da		47	52,22%
		Nu		16	17,78%
		Greu de răspuns		27	30%
5	După părerea Dvs, la momentul actual există necesitatea de a încheia acorduri de parteneriat dintre întreprinderile turistice și instituțiile superioare de învățământ cu privire la formarea specialiștilor pentru industria turistică?	Da		79	87,78%
		Nu		9	10%
		Greu de răspuns		2	2,22%
6	Ați avut relații de colaborare cu absolvenții Universității de Stat de Educație Fizică și Sport?	A	da, în calitate de angajați ai firmelor turistice	6	6,67%
		B	da, în calitate de stagieri la practică	76	84,44%
		C	nu am avut contacte	8	8,88%
7	Care este opinia Dvs cu privire la nivelul formării profesionale a specialiștilor în domeniul industriei turistice din Republica Moldova?	A	nesatisfăcător	19	21,11%
		B	satisfăcător	59	65,56%
		C	bun	7	7,78%
		D	excelent	5	5,55%
8	După părerea Dvs, care dintre aspectele formării profesionale ale studenților trebuie îmbunătățite în scopul creșterii solicitării acestora pe piața muncii?	A	pregătire teoretică multilaterală	12	13,33%
		B	competențele practice în teren (pe traseele turistice) cu grupele de turiști	40	44,44%
		C	diversificarea stagiilor de practică	38	42,23%
9	Ce aspecte ale formării profesionale mai puțin dezvoltate ați observat la studenții-stagiari?	A	nu s-au observat	6	6,67%
		B	insuficiență motivație profesională	30	33,33%
		C	insuficiență adaptare profesională	32	35,56%
		D	insuficient activism și comunicabilitate	22	24,44%

10	După părerea Dvs, care sunt modalitățile de formare a motivației și adaptării profesionale la studenții-stagiari?	A	nivelul dezvoltării industriei turistice	27	30%
		B	cererea specialiștilor pe piața muncii	29	32,22%
		C	remunerarea muncii	34	37,78%
11	Care ar fi modalitățile de creștere a activismului și comunicabilității studenților-stagiari?	A	activizarea procesului de studii universitar	43	47,78%
		B	crearea de către angajatori a condițiilor de integrare a studenților-stagiari în colectiv	37	41,11%
		C	necesitatea de autorealizare	10	11,11%
12	Ce elemente constitutive presupune termenul „adaptarea profesională”?	A	cursuri teoretice universitare	14	15,55%
		B	pregătirea juridică specifică industriei turistice	18	20%
		C	competențe culturale și interculturale	16	17,78%
		D	cunoașterea limbilor străine	22	24,45%
		E	deținerea competențelor practice în teren	14	15,55%
		F	pregătirea suplimentară privind resursele turistice	6	6,67%
13	Sunt necesare viitorului specialist în industria turistică cunoștințe privind organizarea serviciilor hoteliere, catering și transport în turism?	Da		85	94%
		Nu		5	6%
14	Cum credeți, sunt necesare studenților-stagiari în întreprinderile turistice cunoștințele în domeniul informațional și tehnologiile IT?	Da		87	97%
		Nu		3	3%
15	Este necesară pentru studenții-stagiari în industria turistică cunoașterea eticii profesionale?	Da		86	96%
		Nu		4	4%
16	Sunt necesare pentru studenții-stagiari din întreprinderile turistice cunoștințe și competențe cu privire la managementul în industria turistică?	Da		88	98%
		Nu		2	2%
17	La etapa actuală de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova, este necesară o metodologie complexă de formare a specialiștilor în acest domeniu?	Da		90	100%
		Nu		0	0%
18	Este importantă participarea Dvs în procesul de elaborare, modificare și certificare a planurilor de învățământ și a programelor de studii în scopul pregătirii eficiente a studenților în domeniul turismului, ținând cont de particularitățile industriei turistice la etapa actuală în Republica Moldova?	Da		73	81%
		Nu		17	19%

Totodată, au fost reflectate generalizat un șir de opinii ale respondenților pe marginea unor subiecte, precum și unele concepții particulare pe anumite probleme.

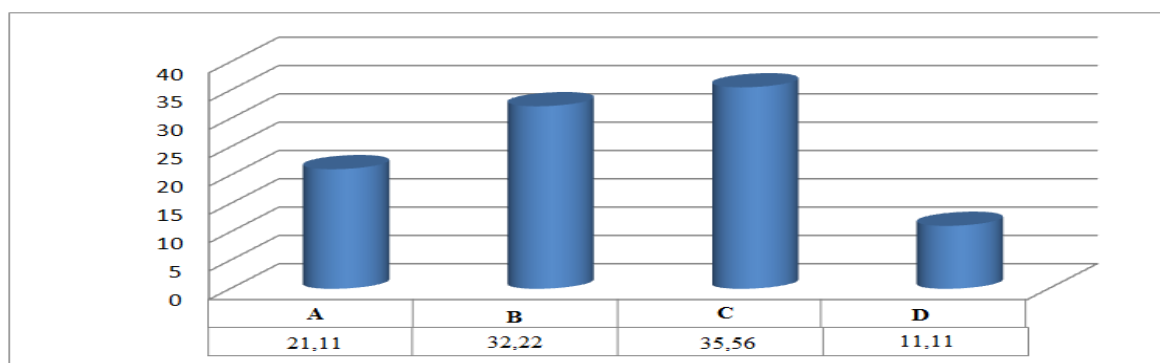
Astfel, la întrebarea „Care este nivelul de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova la etapa actuală?” (Figura 2.1), majoritatea specialiștilor (67,78%) l-au calificat drept unul „nesatisfăcător”. Totodată, 2,22% au apreciat nivelul ca fiind „excelent”, 5,56% - „mediu” și 24,44% - „satisfăcător”. Rezultatele reflectă situația în domeniu, care se confruntă cu numeroase probleme la diverse capitole, inclusiv cel al pregătirii profesionale a cadrelor, care, la rândul său, are o serie de probleme precum: cunoașterea insuficientă a limbilor străine, competențe uneori insuficiente privind coordonarea și dirijarea activității turistice, practic lipsa competențelor de coordonare și dirijarea a unui grup de turiști pe traseu în calitate de instructor (însoțitor).

Notă: *A* - excelent; *B* – mediu; *C* – satisfăcător; *D* – nesatisfăcător

Fig. 2.1. Nivelul de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova la etapa actuală (%)

Referitor la întrebarea „Care sunt factorii negativi, caracteristici industriei turistice din Republica Moldova la etapa actuală?” (Figura 2.2), părerile respondenților s-au conturat în jurul a patru factori principali.

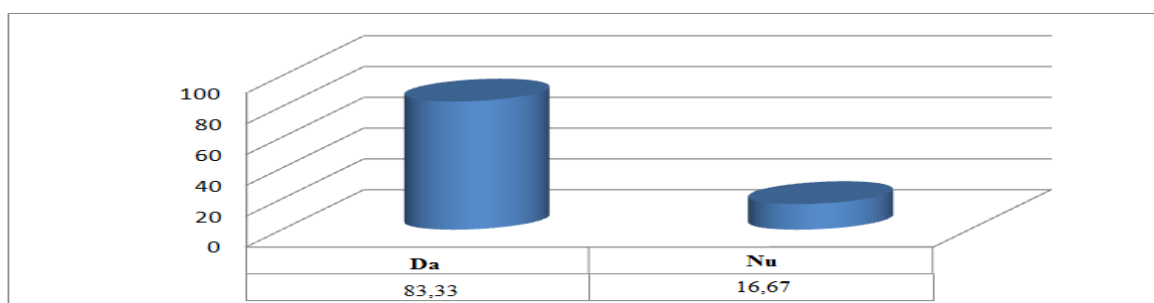
Notă: *A* – drumuri și servicii de transport de calitate joasă; *B* – taxele exagerate a serviciilor hoteliere; *C* – competențe practice insuficiente a absolvenților specialităților de turism; *D* – insuficiența hotelurilor de 1, 2, 3 stele.

Fig. 2.2. Factorii ce influențează negativ industria turistică din Republica Moldova la etapa actuală (%)

Astfel, 21,11% dintre respondenți au menționat drumurile și serviciile de transport de calitate joasă (în figură - litera A). Litera B reflectă 32,22% dintre respondenți, care au menționat taxele exagerate a serviciilor hoteliere. Cca 35,56% - litera „C” (numărul cel mai mare) dintre respondenți au menționat că absolvenții specialităților de turism dispun de competențe practice insuficiente, iar aproximativ 11,11% dintre respondenți au remarcat insuficiența hotelurilor de 1, 2, 3 stele din Republica Moldova. Din Figura 2.2., putem desprinde faptul că factorii menționați de specialiștii din domeniu influențează negativ domeniul turistic autohton, ceea ce face ca aportul acestuia în produsul intern brut al țării să fie practic simbolic. Cu siguranță că domeniul turistic este acela care nemijlocit este legat de toate sferile economice, însă necesită a i se acorda o atenție semnificativă în contextul în care poate relansa economia și dezvoltarea regională în mod prioritar în zonele rurale.

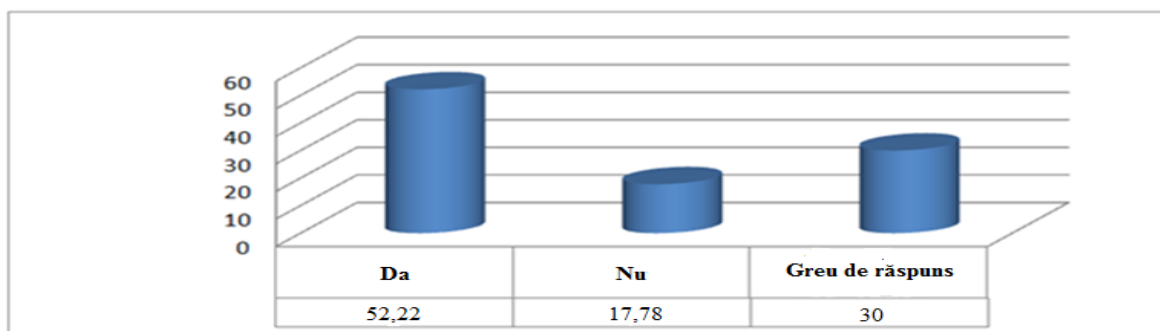
Cu toate că unii factori negativi de dezvoltare a turismului în ultimii ani au început să fie diminuați încă persistă neajunsuri care face ca industria turistică autohtonă să nu fie atractivă.

La întrebarea „Cum credeți, influențează nivelul actual de dezvoltare a industriei turistice asupra procesului de formare profesională a specialiștilor în cadrul învățământului superior?”. În Figura 2.3 este reflectat că 83,33% dintre respondenți au răspuns „da”, confirmând astfel influența reciprocă dintre industria turistică și instituțiile de învățământ superior prin intermediul cerințelor de pe piața muncii.

Fig. 2.3. Influența industriei turistice asupra procesului de formare a specialiștilor în cadrul învățământului superior (%)

Totodată, 16,67% dintre respondenți au răspuns că la etapa actuală nu se manifestă relația dintre acestea și fiecare componentă se dezvoltă separat. Este de remarcat faptul că industria turistică autohtonă în opinia specialiștilor influențează semnificativ pregătirea profesională a cadrelor din domeniu în contextul în care stagiile de practică au loc în mediul real de activitate de unde viitorul specialist obține competențe necesare activității ulterioare.

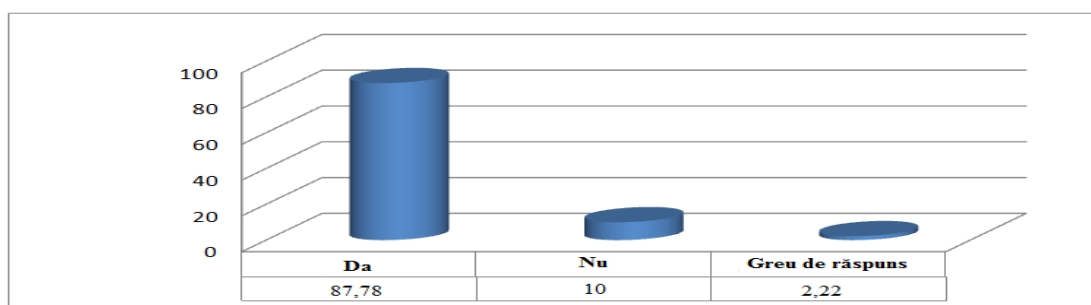

Fig. 2.4. Cererea pe piața muncii a specialiștilor în domeniul industriei turistice în Republica Moldova (%)

În Figura 2.4 sunt reflectate opiniile respondenților cu privire la întrebarea: „Există cerere pe piața muncii de specialiști în domeniul industriei turistice în Republica Moldova?”.

După cum vedem, 52,22 % dintre respondenți au afirmat despre existența pe piața muncii a cererii privind specialiștii din industria turistică, totodată aceștia n-au putut formula argumente incontestabile în acest sens.

În același timp, 17,78% dintre specialiștii chestionați au menționat că cererea pe piața muncii lipsește sau se află la o etapă incipientă, iar 30% dintre respondenți au menționat că greu de răspuns și au pus la îndoială existența unei cereri pe piața muncii a specialiștilor calificați în domeniul industriei turistice. Totodată, aceștia consideră că este mai necesară și mai eficientă o colaborare directă dintre industria turistică și instituțiile superioare de învățământ, îndeosebi când se vorbește de planurile de învățământ sau stagiul de practică a studenților stagiar și formatul acestora.

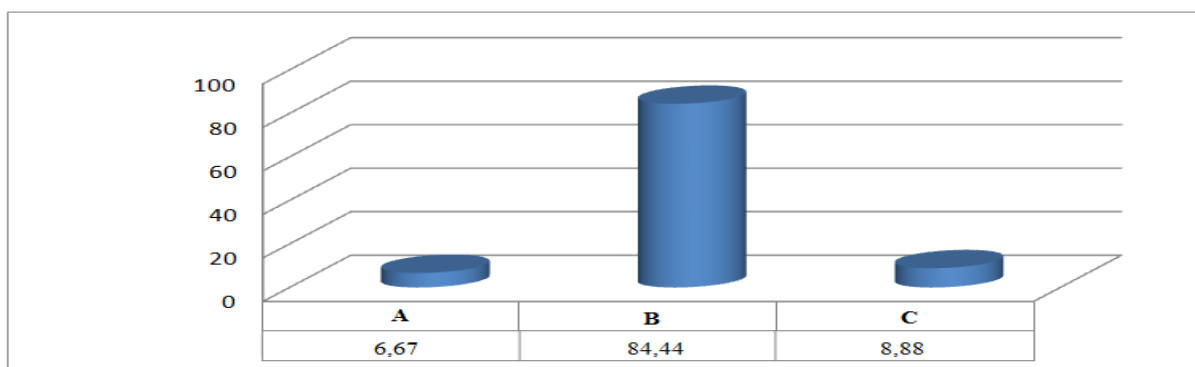
Fig. 2.5. Necesitatea acordurilor de parteneriat dintre întreprinderile turistice și instituțiile superioare de învățământ cu privire la formarea specialiștilor pentru industria turistică (%)

În Figura 2.5 sunt prezentate rezultatele obținute la întrebarea: „După părerea Dvs, la momentul actual există necesitatea de a încheia acorduri de parteneriat dintre întreprinderile turistice și instituțiilor superioare de învățământ cu privire la formarea specialiștilor pentru industria turistică?”. Astfel, 87,78% dintre respondenți au afirmat că astfel de acorduri sunt

necesare, pe când 10% - au negat această necesitate, iar 2,22% - au menționat că le este greu să răspundă și au manifestat îndoială cu privire la acest subiect. Angajatorii conștientizează că la moment întreprinderile din industria turismului trebuie să dispună de acorduri bilaterale cu instituțiile superioare de învățământ pentru a pregăti viitorul specialist cu accent pe competențele practice obținute în condiții reale de muncă. Acestea presupun și un șir de activități de comun acord care vin să pregătească specialiști de calitate pentru domeniu, care la ora actuală suferă la capitolul pregătirea profesională a cadrelor, fapt simțit de angajatori.

În Figura 2.6 sunt reflectate răspunsurile la întrebarea: „Ați avut relații de colaborare cu absolvenții Universității de Stat de Educație Fizică și Sport?”. Au răspuns afirmativ 6,67% dintre respondenți, care au menționat că au contactat cu absolvenții USEFS în calitate de angajați ai firmelor turistice (litera **A**). Majoritatea respondenților (84,44%), au menționat că au colaborat cu absolvenții USEFS în calitate de stagiați la practică (litera **B**) și 8,88% dintre respondenți au negat relațiile cu absolvenții universității (litera **C**).

După cum se observă majoritatea întreprinderilor turistice implicate în studiu au menționat că conlucrează cu USEFS în mod special cu absolvenții aceștia care au finisat studiile în domeniul turismului, majoritatea din ei peste 84% de respondenți menționând că acest fapt s-a materializat în cadrul stagiilor de practică.

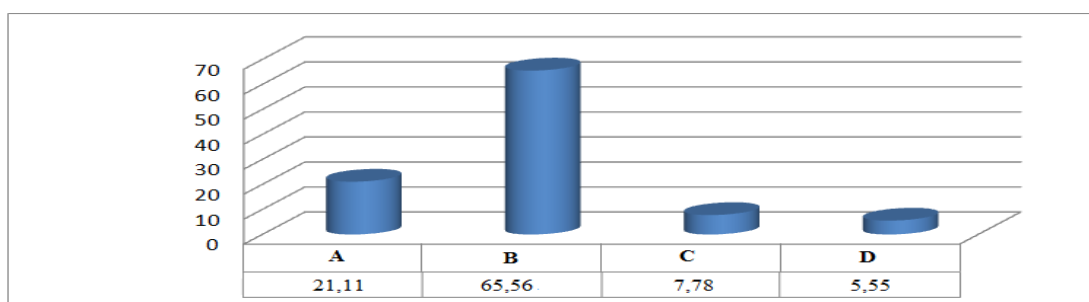

Notă: A - da, în calitate de angajați ai firmelor turistice; B - da, în calitate de stagiați la practică; C – nu am avut contacte.

Fig. 2.6. Existența relațiilor de colaborare cu absolvenții Universității de Stat de Educație Fizică și Sport (%)

În Figura 2.7. sunt reflectate răspunsurile la întrebarea: „Care este opinia Dvs cu privire la nivelul formării profesionale a specialiștilor în domeniul industriei turistice din Republica Moldova?”.

După cum putem vedea din Figura 2.7, mai mult din jumătate din respondenți (65,56%), au răspuns că nivelul pregătirii profesionale a absolvenților din Republica Moldova în domeniul industriei turistice este „satisfăcător” (litera **B**). Unii respondenți și anume (21,11%) au menționat că nivelul pregătirii profesionale a absolvenților în domeniul industriei turistice este „nesatisfăcător”, evidențiind slaba cunoaștere a limbilor străine, a sferei hotelierem, a evidenței contabile și competențe practice de teren etc. (litera **A**).

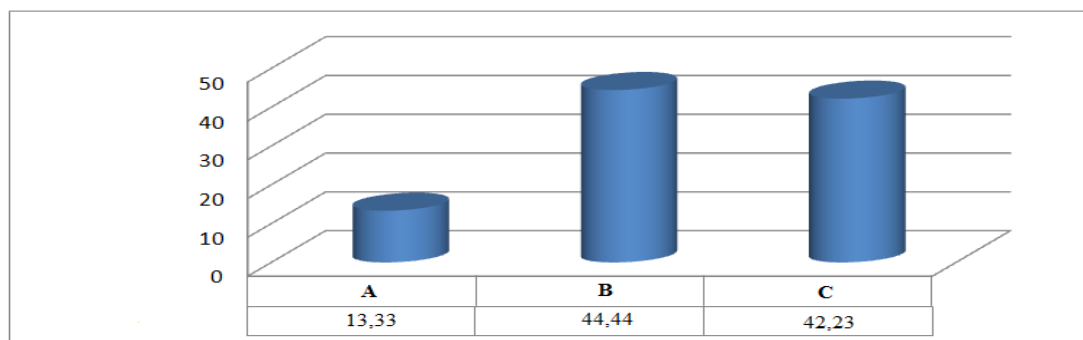

Notă: *A* - nesatisfăcător; *B* - satisfăcător; *C* – bun; *D* – excelent.

Fig. 2.7. Nivelul formării profesionale a specialiștilor în domeniul industriei turistice din Republica Moldova (%)

Și doar 5,55% dintre respondenți au apreciat nivelul pregătirii absolvenților ca fiind „excelent” (litera **D**) și 7,78% - „bun” (litera **C**).

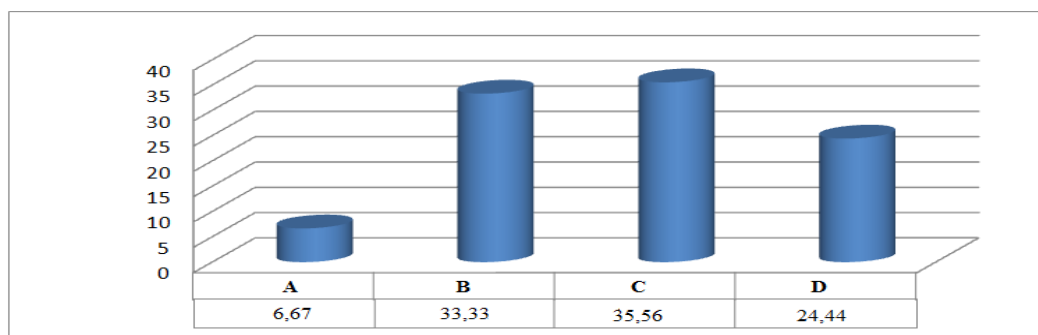
Din figura 2.7., putem desprinde faptul că majoritatea respondenților care au avut tangență cu absolvenții specializați la turism din diverse instituții de învățământ superior menționează că nivelul de pregătire al studenților este unu satisfăcător, totuși un număr de 19 respondenți au menționat că aceștia au o pregătire nesatisfăcătoare ne-a determinat să găsim diverse soluții pentru o pregătire calitativă a cadrelor din domeniu.

Notă: *A* – pregătire teoretică multilaterală; *B* - competențele practice în teren (pe traseele turistice) cu grupele de turiști; *C* – diversificarea stagiilor de practică.

Fig. 2.8. Aspectele ce necesită îmbunătățite în formarea profesională a studenților (%)

În Figura 2.8 sunt reflectate răspunsurile la întrebarea: „După părerea Dvs, care dintre aspectele formării profesionale ale studenților trebuie îmbunătățite în scopul creșterii solicitării acestora pe piața muncii?”. Răspunsurile s-au grupat, după cum urmează: 13,33% dintre respondenți au menționat că „pregătirea teoretică multilaterală” (litera **A**); un număr relativ egal de respondenți (44,44% și 42,23%), au menționat despre necesitatea obținerii de către viitorii absolvenți a „competențelor practice în teren (pe traseele turistice) cu grupele de turiști” (inclusiv, cunoașterea procesului de pregătire, organizare și dirijarea a unei astfel de activități), precum și „diversificarea stagiilor de practică, în cadrul căreia se aplică cunoștințele teoretice și se formează competențele profesionale, necesare la locul de muncă în viitor”, dar și implicarea studenților în activități practice mult mai diverse pentru a obține competențele necesare unei ulterioare angajări în domeniu.

Notă: A – nu s-au observat; B - insuficiență motivație profesională; C – insuficiență adaptare profesională; D – insuficient activism și comunicabilitate.

Fig. 2.9. Aspecte mai puțin dezvoltate în formarea profesională a studenților-stagiari (%)

În Figura 2.9 sunt reflectate răspunsurile cu privire la întrebarea: „Ce aspecte ale formării profesionale mai puțin dezvoltate ați observat la studenții-stagiari?”. La această întrebare, 6,67% dintre respondenți, au răspuns că „n-au observat astfel de aspecte” (litera **A**), 33,33% dintre respondenți au menționat „nivelul insuficient al motivației profesionale” al studenților (litera **B**), 35,56% dintre respondenți, (majoritatea), au menționat „insuficienta adaptare profesională” a „tinerilor” specialiști (litera **C**) și 24,44% au remarcat, că studenților le lipsește „activism și comunicabilitate” în formarea profesională în sfera turismului (litera **D**). Cele identificate ne-au determinat ca în afară de stagiile de practică care sunt parte componentă a planului de învățământ studenții din grupa experimentală să fie încadrați ca instructori în activități practice de teren într-o activitate turistică (marș turistic) în care conform specialiștilor din domeniu se dezvoltă o serie de competențe printre care și activismul, comunicabilitatea, devin mai motivați și încrezători că vor reuși să ducă la bun sfârșit o activitate turistică în teren cu un grup de turiști.

În Figura 2.10 sunt reflectate răspunsurile cu privire la întrebarea: „După părerea Dvs, care sunt modalitățile de formare a motivației și adaptării profesionale la studenții-stagiari?”.

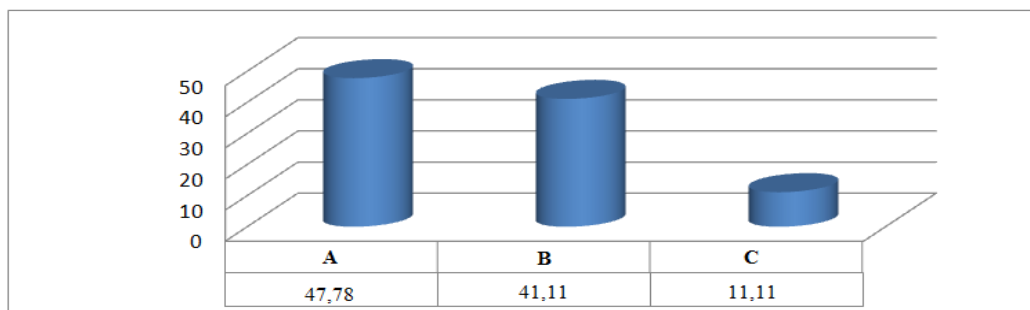
Notă: *A* – nivelul dezvoltării industriei turistice; *B* - cererea specialiștilor pe piața muncii; *C* – remunerarea muncii.

Fig. 2.10. Modalitățile de formare a motivației și adaptării profesionale a studenților-stagiari (%)

Figura 2.10. demonstrează că numărul de opinii este relativ egal la pozițiile A și B. Astfel, respondenții s-au referit la „nivelul dezvoltării industriei turistice” și „cererea pe piața muncii a specialiștilor”, respectiv, 30% și 32,22%. În același timp, 37,78% dintre respondenți s-au referit la un aspect material, și anume, la „nivelul de remunerare a muncii” (litera C). Acest fapt demonstrează interesul sporit al tinerilor specialiști în sfera turismului față de partea materială: remunerarea și condițiile la locul de muncă. Cu toate acestea nu sunt de neglijat nivelul dezvoltării industriei turistice cât și cererea specialiștilor pe piața muncii care să dețină competențe vaste în domeniu pentru a se integra mai rapid în activitate și a aduce randamentul necesar întreprinderii în care activează.

În Figura 2.11 sunt reflectate grafic răspunsurile la întrebarea: „Care ar fi modalitățile de creștere a activismului și comunicabilității studenților-stagiari?”. Majoritatea respondenților, 47,78% au menționat despre necesitatea de „activizare a procesului de studii” al studenților în cadrul universităților prin organizarea discuțiilor și dezbaterilor în cadrul seminarelor, care ar dezvolta nivelul de socializare și capacitatea de comunicare. Totodată pentru dezvoltarea competențelor de comunicare studenții din grupa experimentală fiind implicați în calitate de instructori în activitățile turistice au fost impuși de situație să comunice cu grupul pentru a-și valorifica vocabularul cu termeni din domeniu pentru a realiza activitatea turistică planificată, dar și cu oamenii din zona unde a avut loc activitatea turistică pentru a identifica traseul de deplasare, obiectivele turistice existente etc.

Un număr mai mic de respondenți, (dar la fel de impunător – 41,11%), au menționat ca modalitate „crearea de către angajatori a condițiilor necesare pentru „primirea” studenților-stagiari și a tinerilor specialiști în cadrul noului colectiv. Doar 11,11% dintre respondenți sau referit la „necesitatea de autorealizare”.

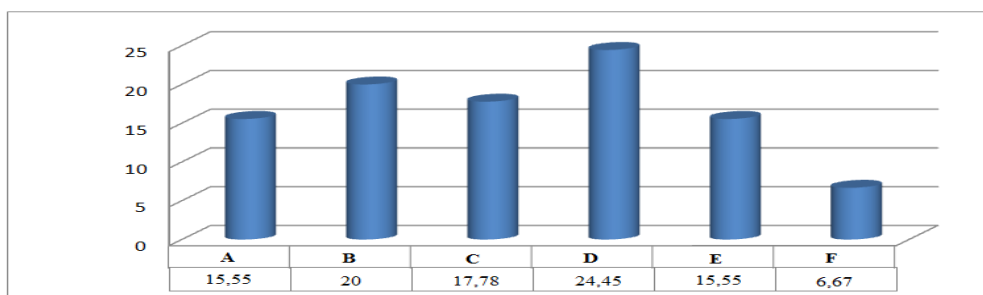
Notă: **A** – activizarea procesului de studii universitare; **B** – crearea de către angajatori a condițiilor de integrare a studenților-stagiari în colectiv; **C** – necesitatea de autorealizare.

Fig. 2.11. Modalitățile de creștere a activismului și a comunicabilității studenților-stagiari (%)

Este de remarcat că o bună parte din respondenți văd ca soluție privind creșterea activismului și comunicabilității studenților stagiari activizarea procesului de studii universitar care presupune găsirea de soluții viabile pentru obținerea competențelor necesare de către viitori specialiști din domeniu.

În Figura 2.12 este reflectat spectrul de opinii cu privire la întrebarea: „Ce elemente constitutive presupune termenul „adaptarea profesională”? Exemplificați”. Astfel, respondenții au menționat mai multe componente ale termenului propus, după cum urmează: „îmbunătățirea cursurilor teoretice în cadrul studiilor universitare (15,55%, litera **A**); pregătirea juridică specifică industriei turistice (20%, litera **B**); competențe culturale și interculturale (17,78%, litera **C**); cunoașterea limbilor străine (24,45%, litera **D**); E - deținerea competențelor practice în teren (15,15%, litera **E**); pregătirea suplimentară cu privire la resursele turistice ale țării (6,67%, litera **F**).

Susținem opiniile respondenților privind semnificația conceptului de adaptare profesională, totodată considerăm că pentru un proces eficient de adaptare profesională a tinerilor specialiști sunt necesare toate tipurile de cunoaștere și competențele enumerate, prioritară fiind posedarea limbilor – de stat și două limbi străine, dar și activități instructiv-practice de teren care să formeze competențe necesare viitorului specialist.

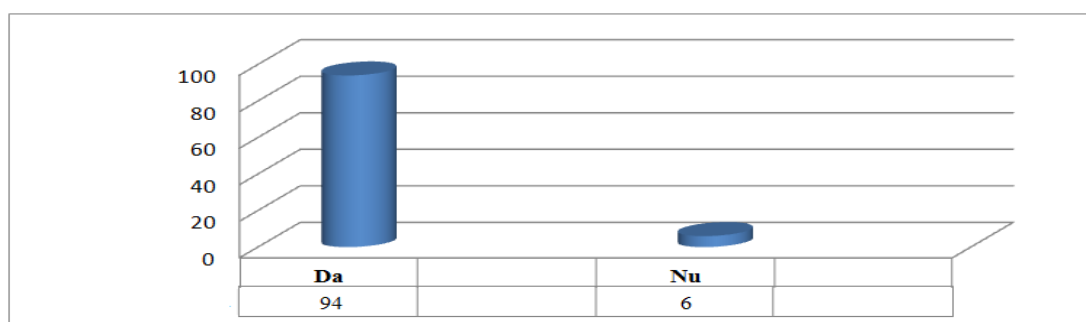

Notă: A - cursuri teoretice universitare; B - pregătirea juridică specifică industriei turistice; C – competențe culturale și interculturale; D – cunoașterea limbilor străine; E – deținerea competențelor practice în teren; F - pregătirea suplimentară privind resursele turistice.

Fig. 2.12. Semnificația termenului de „adaptare profesională” (%)

În Figura 2.13 sunt reflectate opiniile respondenților cu privire la întrebarea: „Sunt necesare viitorului specialist în industria turistică cunoștințe privind organizarea serviciilor hoteliere, catering și transport în turism?”. Conform figurii, majoritatea respondenților (94%) au răspuns „da” și consideră că actualul specialist în turism are nevoie de cunoștințe și competențe de organizare a serviciilor hoteliere, catering și transport. Totodată, 6% dintre respondenți consideră că astfel de cunoștințe nu trebuie formate în cadrul studiilor universitare, pentru că acestea vor fi obținute în timpul activității practice profesionale. Aici ar fi de menționat că cele stipulate sunt legate nemijlocit de activitatea viitorului specialist, care presupune unele competențe specifice pentru a îndeplini sarcinile stabilite.

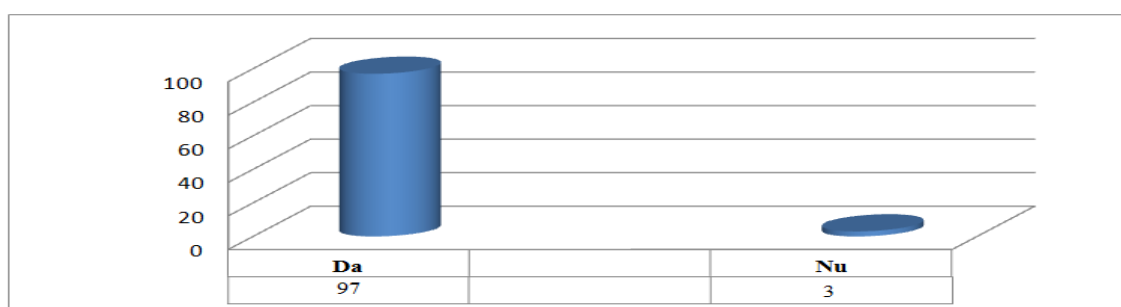
După părerea noastră, diversitatea concepțiilor profesionale a tinerilor specialiști în domeniul turismului contribuie la adaptarea eficientă la specificul activității de muncă, la reușita activităților realizate, stimularea materială și progres administrativ, prin urmare, susținem opiniile majorității respondenților.

Fig. 2.13. Necesitatea cunoștințelor cu privire la organizarea serviciilor hoteliere, catering și transport în domeniul industriei turistice (%)

Este cunoscut faptul că tehnologiile informaționale sunt la ora actuală o verigă importantă în activitatea tuturor întreprinderilor, iar cele din industria turistică nu sunt o excepție, fie că ne

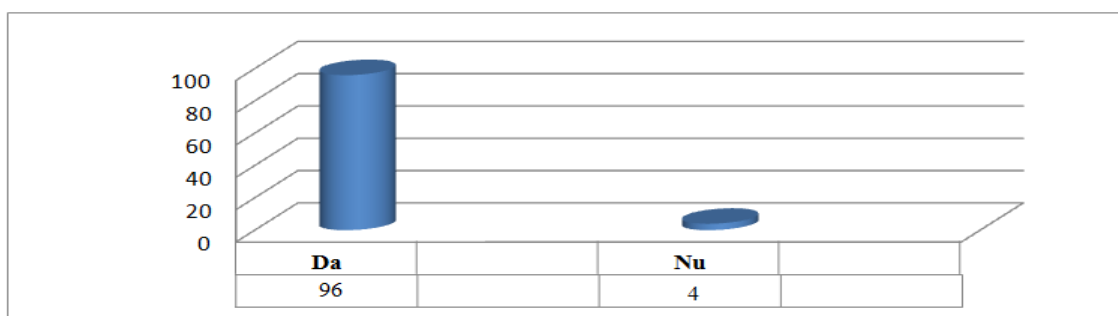
referim la activitatea de birou sau munca de teren a însoțitorilor de grup care ar trebui să dețină cunoștințe privind utilizarea tehnologiilor informaționale și anume: utilizarea listelor electronice a participanților, traseelor pe hărțile GPS, a stațiilor de emisie-recepție, echipamentului modern care deține sisteme electornice etc. În această ordine de idei respondenții au fost întrebați „Cum cred, dacă sunt necesare studenților-stagiari în întreprinderile turistice cunoștințele în domeniul informațional și tehnologiile IT?” (Figura 2.14), majoritatea respondenților (97%) au răspuns afirmativ și doar 3% - au răspuns „nu”.

Fig. 2.14. Necesitatea pentru studenții-stagiari a cunoștințelor în domeniul informațional și tehnologiilor IT (%)

Suntem de acord cu majoritatea respondenților, care apreciază rolul și importanța cunoștințelor în domeniul informațional și a tehnologiilor IT în managementul industriei turistice. De aceea, pregătirea specialiștilor în cadrul instituțiilor superioare de învățământ trebuie să includă instruirea studenților în domeniul tehnologiilor informaționale, legate de industria turistică atât în calitate de lucrător care are ca sarcină de bază munca de birou cât și cea de teren ca însoțitor a grupelor de turiști.

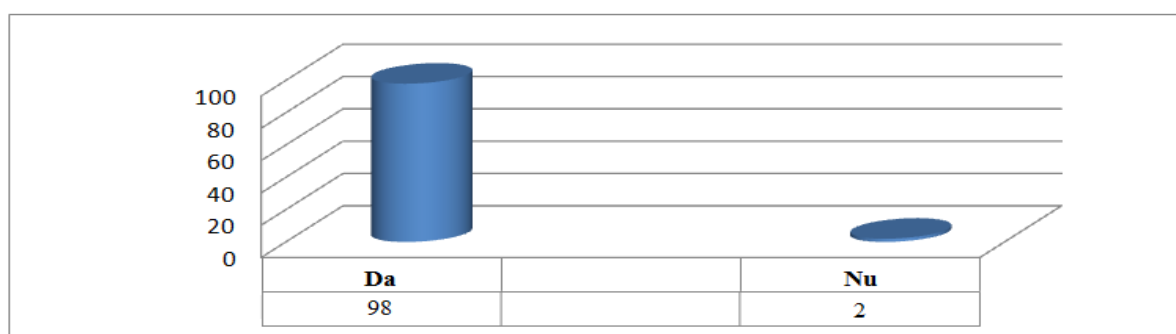
Industria turistică reprezintă un domeniu distinct de activitate, ce presupune relații cu diverse ramuri și sectoare ale economiei naționale, care sunt în continuă transformare și presupun utilizarea diverselor resurse, inclusiv a celor umane a căror comportament este unul esențial în dezvoltarea domeniului, începând de la agenții economici care prestează servicii turistice, entități care coordonează industria și finisând cu ghizi, însoțitori de grup pe traseu etc. Respectarea normelor și cerințelor de etică profesională de către aceștea asigură în mare parte succesul activității de turism, care este reglementat la nivel mondial de către „Codul global de etică pentru turism”. Aceste valențe ne-au determinat să întrebăm respondenții Figura 2.15 dacă „Este necesară pentru studenții-stagiari în industria turistică cunoașterea eticii profesionale?”. Din figură putem observa că majoritatea respondenților (96%) au răspuns „da”. Totodată, 4% dintre respondenți au negat această necesitate.

Fig. 2.15. Necesitatea pentru studenții-stagiari în industria turistică a cunoștințelor de etică profesională (%)

În contextul răspunsurilor înregistrate, dar și a „Codului de etică pentru turism” susținem respondenții cu privire la faptul că etica profesională a angajaților din industria turistică constituie un eficient mijloc cultural și de promovare și dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova (RM) și nu numai. Mai mult decât atât, nivelul de cultură și comportamentul tânărului specialist, manifestat în activitatea sa profesională, „imaginea” acestuia va influența pozitiv eficacitatea activității și va contribui la evoluția carierei profesionale a acestuia.

Turismul fiind o industrie complexă implică o bună parte din societatea actuală în poziții din cadrul întreprinderilor de turism, ceea ce presupune asigurarea unui management eficient al afacerilor sau activității prestate pentru ca acestea să devină sustenabile pe piața turistică atât internă cât și externă. Astfel, în Figura 2.16 sunt reflectate opiniile respondenților cu privire la întrebarea: „Sunt necesare pentru studenții-stagiari din întreprinderile turistice cunoștințe și competențe cu privire la managementul în industria turistică?”.

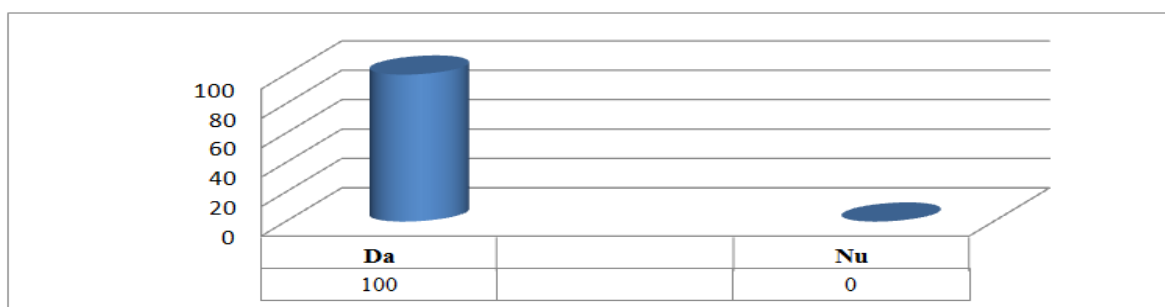

Fig. 2.16. Necesitatea cunoștințelor și competențelor pentru studenții-stagiari privind managementul în turism (%)

Majoritatea respondenților (98%) au răspuns afirmativ la această întrebare, apreciind în acest mod, importanța competențelor manageriale pentru personalul din industria turistică în vederea prosperării întreprinderilor turistice, fapt ce poate fi obținut după părerea noastră în

activități practice-instructive de teren. Totodată, 2% dintre respondenți au negat necesitatea acestora pentru specialiștii în domeniul turismului.

Politica turistică a Republicii Moldova la ora actuală pune accent pe pregătirea profesională a cadrelor din domeniu, ceea ce presupune adaptarea programelor de studii, dar și găsirea unor metodologii și soluții care să conducă la pregătirea unui specialist bine pregătit pentru piața turistică. Ori în acest context respondenții au fost rugați să răspundă dacă: „La etapa actuală de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova, este necesară o metodologie integră de formare a specialiștilor în acest domeniu?” răspunsurile fiind reflectate în Figura 2.17.

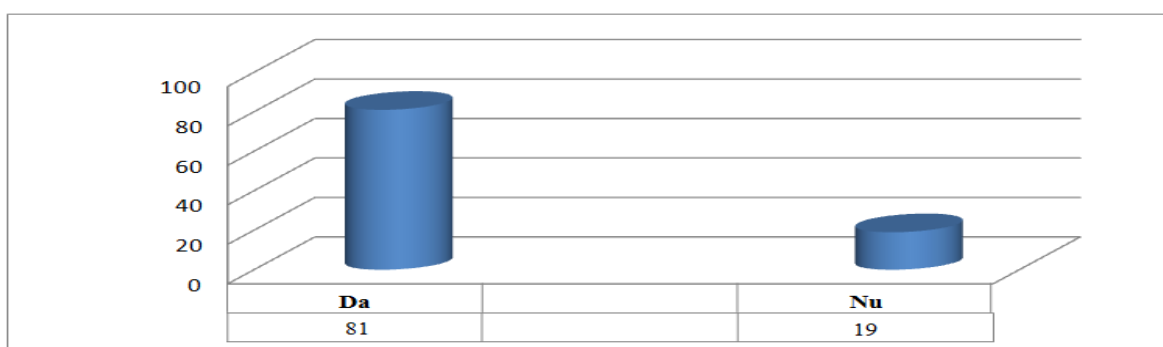

Fig. 2.17. Necesitatea unei metodologii complexe de formare a specialiștilor în domeniul industriei turistice (%)

Majoritatea absolută (100%), au răspuns afirmativ la această întrebare, demonstrând necesitatea acută a unei metodologii de formare a specialiștilor în domeniul industriei turistice. Mai mult, o astfel de metodologie trebuie să fie fundamentată științific, modernă, orientată spre formarea competențelor profesionale ale absolvenților instituțiilor superioare de învățământ și să răspundă cerințelor profesionale ale agenților economici din industria turistică. Iată de ce în permanență se caută soluții de formare a competențelor viitorilor specialiști, care să se adapteze rapid la mediul de activitate și să aplice în practică competențele obținute în conformitate cu postul pe care îl ocupă.

Odată cu implementarea managementului calității în sistemul de învățământ superior, instituțiile de învățământ încearcă să adapteze planurile de studii pentru ca acestea să corespundă cerințelor actuale, iar coeziunea dintre mediul real al economiei și cel universitar a devenit o verigă indispensabilă a acestui proces. De aceea, cei 90 de respondenți ai studiului pe care l-am organizat au avut sarcină să răspundă Figura 2.18 dacă „Este importantă participarea acestora în procesul de elaborare, modificare și certificare a planurilor de învățământ și a programelor de studii în scopul pregătirii eficiente a studenților în domeniul turismului, ținând cont de particularitățile industriei turistice la etapa actuală în Republica Moldova?”.

Majoritatea respondenților (81%) au dat un răspuns afirmativ, astfel confirmând importanța implicării angajatorilor în procesul de elaborare și ajustare a planurilor de studii și a programelor, care reflectă cerințele actuale ale industriei turistice în Republica Moldova. Mai mult, angajatorii au subliniat că specialiștii și administratorii firmelor turistice cu experiență valoroasă pot fi atrași în activitatea Comisiei Științifico-didactice pentru a participa în ajustarea programelor de formare a specialiștilor în domeniul turismului la ciclurile Licență, Master și Doctorat în conformitate cu cerințele actuale ale societății. Cu regret, 19% dintre respondenți n-au înțeles (sau n-au realizat importanța) întrebării.

Fig. 2.18. Necesitatea participării angajatorilor în procesul de elaborare, evaluare și certificare a planurilor de studii universitare în domeniul turismului (%)

Astfel, sondajul sociologic realizat cu eșantionul de respondenți (specialiști în domeniul turismului) a confirmat ipoteza noastră cu privire la necesitatea reformării procesului instructiv în domeniul turismului, unde stagiul de practică instructiv-turistică are rolul primordial în formarea competențelor profesionale ale studenților.

În acest context, pentru formarea competențelor profesionale, studenții-stagiari trebuie să posede următoarele abilități:

- ▶ comunicabilitate;
- ▶ activism;
- ▶ erudiție;
- ▶ spirit de observație;
- ▶ cultura comportamentală;
- ▶ echilibru psihic și psihologic;
- ▶ cunoștințe privind structura și organizarea industriei turistice și specificul acesteia în Republica Moldova și în alte state;
- ▶ să fie în formă fizică bună;

- ▶ să cunoască limbi străine și să aibă o pregătire lingvistică bună;
- ▶ să posede cunoștințe cu privire la documentația în domeniul turismului, necesară pentru traversarea hotarelor dintre state;
- ▶ să posede cunoștințe juridice elementare cu privire la încheierea acordurilor și rezolvarea litigiilor;
- ▶ să poată coordona și dirija cu grupul de turiști pe parcursul activităților turistice realizate în afara întreprinderii turistice.

Suntem de acord cu respondenții (angajatorii, practicienii, specialiștii în domeniu) cu privire la necesitatea actualizării procesului de formare profesională a specialiștilor în domeniul industriei turistice, în scopul îmbunătățirii competențelor practice ale acestora.

Disciplinele care trebuie studiate:

Teorie:

- psihodiagnostica în sfera turismului (criteriile: testări ale comunicabilității, spirit de observație; teste psihomotrice);
- industria turistică (criteriile: teste de cunoaștere a domeniului);
- fundamente ale relațiilor juridice (criteriile: testări ale cunoștințelor);
- limbile străine: engleza, franceza, rusa, româna (criteriile: teste de cunoaștere a limbilor, dictare în diferite limbi).

Practică:

- stagiul de practică turistică (criteriile: teste de cunoștințe, comportament și eficiența activităților organizate);
- pregătirea fizică (criteriile: teste de pregătire fizică);
- stagii de practică instructiv-turistică axate pe desfășurarea activităților turistice în teren.

2.3. Evaluarea nivelului inițial al competențelor profesionale ale studenților prevăzute de disciplinele de studiu ale planului de învățământ privind practica instructiv-turistică

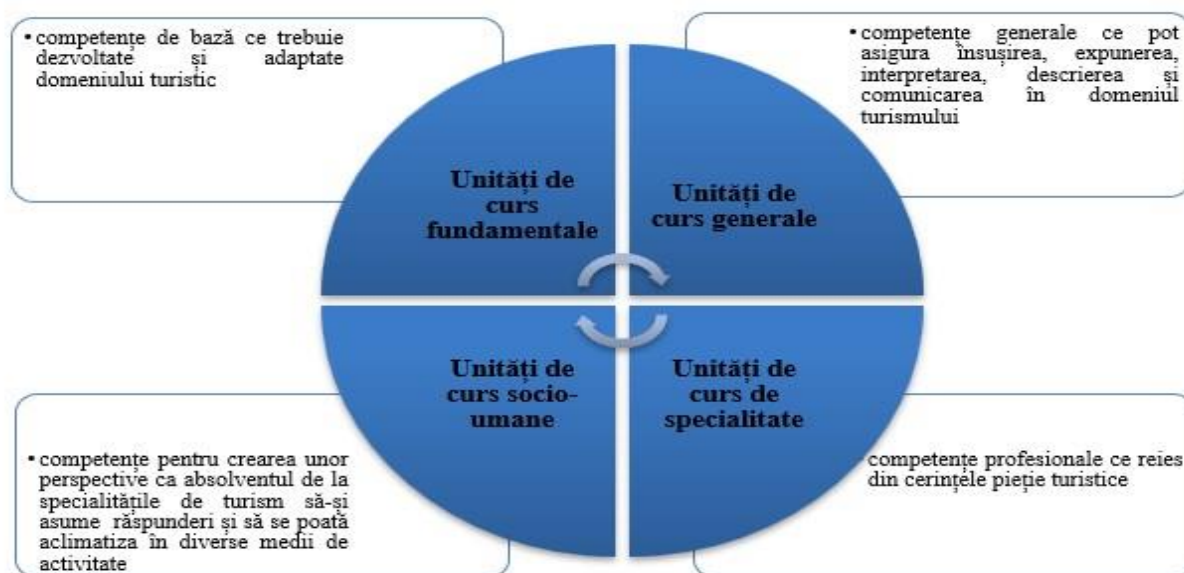
Stagiile de practică reprezintă componentele de bază ale unui plan de învățământ, dar și elemente-cheie datorită cărora viitorii specialiști din domeniul turismului vor cunoaște particularitățile activității profesionale, inclusiv cea instructiv-turistică care are un statut aparte în contextul realizării în condiții de teren. Cea din urmă este capabilă să formeze angajați care să posede competențe profesionale ce vor fi racordate la nivelul cerințelor actuale ale industriei turismului pe plan local și internațional.

Modernizarea procesului de pregătire a viitorului specialist în domeniul turismului în perioada actuală este un rezultat direct al pregătirii și perfecționării profesionale a acestuia în

cadrul practicii instructiv-turistice, având la bază formarea competențelor profesionale [27, 66, 67, 83, 84, 94, 119, 130, 146, 160].

Stabilirea nivelului de competențe profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului în vederea desfășurării practicii instructiv-turistice s-a realizat prin centralizarea rezultatelor obținute de studenții înmatriculați în anul 2017 (absolvenți în anul 2020) la unitățile de curs fundamentale, generale, socio-umane și de specialitate, parcurse în cele patru semestre premergătoare desfășurării practicii instructiv-turistice (practică de teren realizată în calitate de instructor pe traseu într-un marș turistic). În acest context, competențele profesionale pentru cele patru unități de curs prevăd competențe pe care un absolvent al unei specialități de turism trebuie să le obțină pentru a fi încadrat pe piața muncii (Figura 2.19).

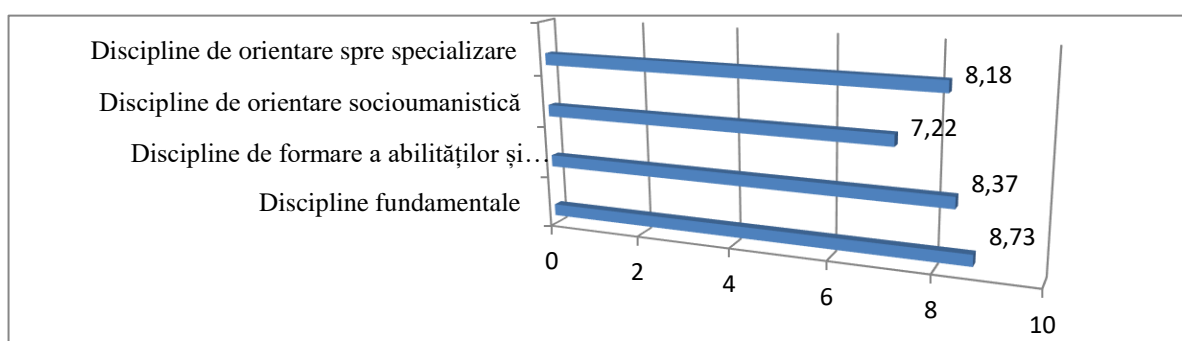
Fig. 2.19. Competențe ce trebuie formate la unitățile de curs în sfera turismului
Sursa: elaborată de autor

În acest scop, am efectuat o analiză detaliată a nivelului de pregătire inițială a studenților, axându-ne pe rezultatele acestora la unitățile de curs fundamentale, generale, socio-umane și de specialitate (Tabelul 2.2.).

Din datele prezentate în Tabelul 2.2 și pe Figura 2.20 se poate observa că între cele patru unități de curs, cea mai ridicată medie o consemnăm la unitățile de curs fundamentale (8,73), iar cea mai mică la cele socio-umane (7,22). În același timp, constatăm că media unităților de curs de specialitate (8,18) reflectă un nivel de deținere a competențelor care, categoric, se dovedește insuficient, situându-se aproape de media celorlalte unități de curs (8,10). În schimb, evidențiem valori mai ridicate pentru mediile unităților de curs fundamentale (8,73).

Tabelul 2.2. Rezultatele inițiale ale competențelor studenților la cele patru unități de curs, din planul de învățământ (note) [n=30]

Nr. crt.	Discipline	Indicatori statistici calculați			
		$\bar{x} \pm m$	w	g	CV
1	Unități de curs fundamentale (cod F)	8,73±0,101	3	0,67	7,67
2	Unități de curs generale (cod G)	8,37±0,11	3,25	0,73	8,72
3	Unități de curs socio-umane (cod U)	7,22±0,14	4,2	0,95	13,15
4	Unități de curs de specialitate (cod S)	8,18±0,11	3,4	0,76	9,29

Fig. 2.20. Rezultatele inițiale ale studenților la cele patru tipuri de discipline, din planul de învățământ (n=30)

În vederea stabilirii contribuției unităților de curs prevăzute în planul de învățământ privind pregătirea studenților în perioada semestrelor premergătoare practicii instructiv-turistice influenței volumului informațional obținut de aceștia la aceste discipline asupra procesului derulării practicii instructiv-turistice care s-a desfășurat în semestrul 4 am efectuat analiza corelativă între unitățile de curs prevăzute în planul de învățământ și rezultatele practicii instructiv-turistice. În același timp, am determinat legătura corelativă între unitățile de curs de specialitate și rezultatele stagiului de practică instructiv-turistică (Tabelul 2.3). Din Tabelul 2.3, constatăm că între unitățile de curs analizate identificăm o corelație mică, dar prezentă (r cuprins între 0,23 și 0,33), dar și o corelație moderată care poate fi semnificativă (r cuprins între 0,44 și 0,50). Totodată remarcăm o corelație aproape neglijabilă (r cuprins între 0 și 0,29) între disciplinele fundamentale, socio-umane și stagiul de practică instructiv-turistică.

Tabelul 2.3. Matricea de corelație între diverse competențe ale unităților de curs și stagiul de practică instructiv-turistică

Disciplinele	1		2		3		4		5	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
1			0,3	<0,05	0,23	>0,05	0,49	<0,01	-0,37	<0,05
2	0,3	<0,05			0,33	<0,05	0,03	>0,05	0,08	>0,05
3	0,23	>0,05	0,33	<0,05			0,37	<0,05	0,07	>0,05
4	0,49	<0,01	0,03	>0,05	0,37	<0,05			0,50	<0,01
5	0,29	>0,05	0,43	<0,01	0,29	>0,05	0,44	<0,01		

Notă: 1 – unități de curs fundamentale (cod F); 2 – unități de curs generale (cod G); 3 – unități de curs socio-umane (cod U); 4 – unități de curs de specialitate (cod S); 5 - stagiul de practică instructiv-turistică.

$r > 0,23$; $p < 0,05$;

$r > 0,50$; $p < 0,01$.

Între unitățile de curs și disciplinele de orientare spre specialitate evidențiem o corelație aproape neglijabilă (r cuprins între 0,03 și 0,37). Astfel, între unitățile de curs de specialitate și cele generale, precum și unitățile de curs socio-umane, semnalăm o corelație aproape neglijabilă, iar între unitățile de curs socio-umane, dar și cele de specialitate pe de o parte, și stagiul de practică instructiv-turistică consemnăm o corelație mică, dar prezentă. După cum vedem, unitățile de curs de specialitate își pun amprenta asupra stagiului de practică instructiv-turistică, consemnând o corelație semnificativă ($r = 0,44$ $p < 0,01$).

Prin urmare, în urma analizei nivelului inițial al competențelor profesionale ale studenților prevăzute de unitățile de curs ale planului de învățământ privind practica instructiv-turistică s-a demonstrat că dintre cele patru unități de curs analizate la etapa inițială cea mai ridicată medie o consemnăm la unitățile de curs fundamentale (8,73), pe când la disciplinele de specialitate din care face parte și practica a fost înregistrat o medie față de celelalte de (8,11) ceea ce demonstrează că este necesar a găsi soluții viabile de îmbunătățire a competențelor la această unitate de conținut, cu precădere în cadrul practicii instructiv-turistice. Totodată, corelația efectuată între diverse competențe ale unităților de curs și stagiul de practică instructiv-turistică demonstrează că între unitățile de curs de specialitate și practica instructiv-turistică există o corelație semnificativă, ceea ce este și firesc, pe când între celelalte unități de conținut, corelația este aproape neglijabilă, fapt pentru care este necesar ca pe parcursul practicii instructiv-turistice să fie dezvoltate și competențe de dezvoltare personală, integrare socială etc.

2.4. Analiza documentelor de planificare și elaborare a conținuturilor unităților de curs pentru formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice

În Republica Moldova conform planului cadrul din 10.02.2020, ponderea recomandată a stagiilor de practică la ciclul I (licență) și studii integrate constituie 10-12 % din numărul total de credite de studiu atribuit programului, iar la master (ciclul II) – 8-12% [46]. Majoritatea planurilor la specialitatea 1013.1 Servicii hoteliere, turism și agrement au o structură a practicii identică caracterizate de practica de inițiere, tehnologică și de licență, iar ponderea acestora în structura planurilor de învățământ arată în felul următor, cu mici deviații la diferite instituții de învățământ superior (Tabelul 2.4).

Tabelul 2.4. Ponderea orientativă a practicii în planurile de învățământ la specialitatea 1013.1 Servicii hoteliere, turism și agrement

Structura planurilor de învățământ		Numărul de credite	Ponderea procentuală
Discipline obligatorii			
1	Discipline (fundamentale, de formare a abilităților și competențelor generale, de orientare spre specializare)	152-149	84,44%-82,78%
2	Stagii de practică	18-21	10-12%
3	Examene de licență	10	5,56%-5,22%

Practicile în planul de învățământ sunt acelea care implică studentul în activitatea întreprinderilor turistice, unde acesta își poate manifesta competențele teoretice obținute la disciplinele din planul de învățământ. Însă în opinia majorității specialiștilor, studenților de la diverse specializări din industria turistică, a angajatorilor etc., este necesar a găsi noi soluții pentru ca viitorii absolvenți să posede competențe nu doar de activitate în cadrul anumitor compartimente din cadrul întreprinderilor turistice, dar și competențe profesionale ce le poate aplica în teren cu un grup de turiști pe un anumit itinerar turistic, acest aspect în cele 18-21 credite conform planului cadru fiind insuficiente. În acest sens, sunt căutate soluții pentru ca competențele profesionale de activitate a viitorilor absolvenți, cu un grup de turiști, să fie formate în cadrul unor activități care să-l implice pe acesta nemijlocit în activitatea propriu zisă.

Permanent când se discută despre stagiul de practică în domeniul turismului majoritatea celor implicați vorbesc despre durata relativ scăzută a perioadei de desfășurare a practicii, care a constituit și constituie un subiect de discuție fără o finalitate scontată. Nu este și cazul după

racordarea turismului la domeniul serviciilor, unde conform planului nou de învățământ a fost modificată durata stagiului de practică (de inițiere și tehnologică de la 3 la 4 săptămâni). Însă, implicarea studenților grupei experimentale ca instructori în activitățile practice din teren cu grupa de turiști, în care a fost pus accentul pe două module de bază în formarea competențelor organizatorice și instructiv-metodice, a adăugat plus valoare, dar și timp suficient fiind alocat timp (3 zile), dar și 2 credite pentru formarea competențelor profesionale a tânărului specialist în domeniul turismului și anume la unitățile de curs de specialitate, dintre care fac parte și stagiile de practică a studenților (Tabelul 2.5).

Tabelul 2.5. Stagiile de practică ale studenților la specialitatea „Servicii hoteliere, turism și agrement”, conform planului de învățământ

Discipline obligatorii						
Nr.	Tipul stagiului de practică	An de studii	Semestru	Durată (nr.săpt./nr.ore)	Perioada desfășurării	Număr ECTS
1.	Practica de specialitate					
	• Practica de inițiere	II	IV	4 săpt./240 ore	(30.01-29.02)	8
	• Practica tehnologică	III	V	4 săpt./240 ore	(19.09-15.10)	8
2.	Practica de licență	III	VI	3 săp./180 ore	(17.04-05.05)	6
Total				11 săpt./66 ore		22
Unități de curs/module la libera alegere						
1.	Practica instructiv-turistică (Marș turistic)	II	IV	3 zile/30 ore	Aprilie/Mai	2

Aceste elaborări metodice au stat la baza desfășurării experimentului pedagogic, grupa experimentală fiind constituită din 15 studenți specializați la Servicii hoteliere, turism și agrement (2019-2020).

Pentru organizarea și desfășurarea mai eficientă a practicii (de inițiere și tehnologice) s-a elaborat programa practicii de inițiere pentru studenții anului II, ținând seama de competențele practice de teren pe care trebuie să posedate un specialist din sfera turismului, care prevede administrarea disciplinei respective (Tabelul 2.6).

Practica de inițiere, conform planului de învățământ, se desfășoară în semestrul patru, la anul II de studii. Aceasta cuprinde 240 de ore în total dintre care 120 contact direct și 120 activitate individuală fiindu-i destinate 8 credite, pentru o durată de 4 săptămâni.

Tabelul 2.6. Administrarea practicii de inițiere

Denumirea disciplinei		Practica de inițiere (P.I.)					
Titularul disciplinei		M.V., O.M.					
Ciclul (L-licența, M-masterat)	L	Specializarea	1013.1	Anul	II	Semestrul	IV
Nr. credite	8	Limba de instruire	Româna/Rusa	Forma de evaluare		Ex.	
Ore de contact direct	120	Studiu individual	120	Total ore		240	
Regimul disciplinei (F - fundamentală, G - generală, U-orientare socio-umanistică, S- orientare spre specialitate)							S
Departamentul		Atletism, Natație și Turism					

Este prima treaptă de inițiere în activitatea practică a studenților și este desfășurată cu scopul de lărgire a arealului de competențe și implementării lor în practică [40, 41]. În procesul realizării practicii de inițiere în specialitate, studenții se familiarizează cu bazele viitoarei specialități, obțin deprinderi primare pentru formarea profesională, precum și dobândirea de competențe practice de comunicare, vorbire în public, divulgare și implementare creativitate, stăpânirea diferitelor metode și moduri de activitate de animație în procesul de lucru în diverse întreprinderi din industria turismului [25, 64, 76, 81, 92, 126].

Este de menționat că până la practica de inițiere studenții ambelor grupe atât martor cât și experimentală au avut în anul I semestrul 2 o practică instructiv-turistică pasivă, fiind participanți la o activitate turistică de teren în care au fost martorii cum sunt organizate astfel de activități de către cadrele didactice responsabile.

În rezultatul desfășurării stagiului de practică de inițiere, vor trebui să obțină următoarele competențe care reies din competențe ce sunt obținute în cadrul practicii instructiv-turistice (Tabelul 2.7).

Tabelul 2.7. Competențe necesare practicii de inițiere ca rezultat al realizării practicii instructiv-turistice (marș tristic)

Tipul de competențe	Denumirea competențelor	Blocuri de competență (ca urmare a desfășurării stagiului de practică studentul trebuie să știe, să poată, să dețină)
1	2	3
Competențe profesionale	Competențe de a lucra în echipă	Să poată să construiască o comunicare eficientă cu echipa care va elabora traseul turistic, cu participanții la activitatea turistică și administrația întreprinderii care realizează asigură partea juridică a procesului.

		<p>Să dețină metode proprii de soluționare a situațiilor în care apar anumite conflicte pe parcursul activității din teren. Capacități de a lucra în echipă când vine vorba de elaborarea unor programe turistice pe perioada călătoriei.</p>
	<p>Competențe de autoorganizare și autocunoaștere</p>	<p>Să știe să demonstreze cunoaștere, înțelegere și utilizare corectă a unor concepte, modele și algoritmi din sfera conceperii și comercializării produselor turistice (trasee turistice pentru anumite destinații).</p> <p>Să poată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - evalua singur rolul pe care îl au noile cunoștințe, competențe acumulate în cadrul practicii instructiv-turistice pasive în cadrul practicii de inițiere; - individual a evalua competențele personale, dar și a membrilor echipei pentru elaborarea unui traseu turistic; - planifica și realiza propriile activități pentru elaborarea unui program turistic (sportiv, recreativ și de agrement etc.), pe parcursul călătoriei; - colecta informații din surse primare și secundare sub coordonare și independent, să înregistreze, structureze și să organizeze elemente relevante dintr-o cercetare, să analizeze și să prezinte rezultatele într-o formă clară și coerentă, incluzând metode numerice, grafice și cartografice; <p>Să dețină:</p> <ul style="list-style-type: none"> - competențe cognitive și educaționale pentru soluționarea problemelor pe parcursul activității turistice (ex: când un turist refuză să fie plasat pe scaun pe un anumit loc într-un mijloc de transport etc.); - competențe creative pentru realizarea diferitor activități turistice (de animație, sportive, recreative etc.); - forme și metode de autoînvățare și autocontrol.
<p>Competențe transversale</p>	<p>Competențe de bază privind proiectarea și realizarea unor activități turistice</p>	<p>Să știe care sunt cerințele și solicitările clienților pe parcursul călătoriei.</p> <p>Să poată utiliza metode moderne de proiectare a activităților turistice în teren (de animație, sportive etc.). Să pregătească momentul de întâmpinare a turiștilor, să converseze cu aceștia în limbi de circulație internațională. Să poată să îndeplinească anumite servicii speciale, cum sunt desenarea hărții topografice a traseului etc.</p> <p>Să dețină tehnicile și metodele de bază pentru proiectarea turistică. Capacitatea de a elabora, organiza și realiza programe turistice de scurtă și lungă durată.</p>

Pentru desfășurarea practicii de inițiere, ca rezultat al realizării practicii instructiv-turistice (marș turistic) pasive studenții primesc agenda practicii de inițiere (Anexa 2), care conține un șir de elemente: cerințe privind completarea agendei, agenda de sarcini pentru fiecare dintre cele 4 săptămâni, instrucțiuni pentru studentul practicant, concluziile și sugestiile studentului privind stagiul de practică, fișa de evaluare a poststagiului de practică etc., dar și un set de acte cu care aceștia vor interacționa când vor desfășura stagiul în cadrul întreprinderii (Anexa 3), pe care trebuie să le completeze și să le cunoască să opereze cu ele în cadrul întreprinderii. Este necesar ca studenții pe parcursul practicii de inițiere să țină cont de următoarea structură de realizare a stagiului de practică cu accent pe activitatea de teren (Tabelul 2.8):

Tabelul 2.8. Structura practicii de inițiere pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului cu accent pe activitatea de teren

Nr. dr.	Etapile practicii de inițiere	Tipuri de activități realizate pe parcursul practicii, inclusiv activitatea individuală a studentului și orele de muncă (în ore)		Formele de control curente
		Tipul lucrării (activității)	Individual	
1	Etapa pregătitoare, inclusiv elaborarea de către studenții practicanți a planului individual, consilierea din partea tutorilor din cadrul unității de turism. Emiterea sarcinilor individuale.	Explicarea sarcinilor studenților, repartizarea conform funcției stabilite de tutorele unității de turism, în baza contractului de practică, repartizarea sarcinilor individuale, efectuarea instructajului privind tehnica securității, regulilor de muncă, metodele de aplanare a conflictelor, dress codul.	12	Anunțarea sarcinilor pentru practică, semnarea acestora de către coordonatorul practicii din cadrul instituției de învățământ, dar și unitatea de turism.
2	Familiarizarea cu componentele de bază ale asamblării unui produs turistic specific și desfășurarea unui tur turistic sportiv	Participarea împreună cu tutorele unității de turism la procesul de asamblare a turului turistic sportiv, sau promovarea și desfășurarea acestuia în cazul când acesta este procurat de la un tur-operator.	20	Completarea agendei de practică cu aspecte privind organizarea unui tur turistic sportiv
3	Dezvoltarea practică a competențelor teoretice: completarea documentației pentru organizarea unui tur turistic sportiv, pregătirea turului, vânzarea turului, intrarea în contact cu departamentele din cadrul unei structuri de cazare etc.	Studierea cataloagelor tur-operatorului. Completarea documentelor necesare pentru desfășurarea unui tur turistic sportiv; cunoașterea sistemelor de rezervare a turului, pregătirea pachetului de acte necesar turistului în timpul călătoriei.	36	Completarea agendei de practică sub îndrumarea tutorelui din cadrul întreprinderii de turism
4	Prelucrarea și analiza informației privind activitatea în cadrul unității de turism	Sistematizarea documentelor cu care s-a intervenit în procesul de organizare și desfășurare a activității cu turiștii. Completarea actelor în conformitate cu legislația în vigoare și reflectarea acestora în agenda de practică.	24	Elaborarea raportului stagiului de practică
5	Pregătirea raportului pentru practica de inițiere și a prezentării Power Point pentru susținerea publică	Completarea raportului conform indicațiilor coordonatorului de practică din cadrul instituției de învățământ, dar și unității economice. Semnarea agendei de practică și obținerea caracteristicii. Pregătirea către susținerea publică a raportului.	28	Susținerea publică a raportului cu obținerea notei pentru practica de inițiere
Total:			120	

Un alt tip de practică conform planului de învățământ este Practica tehnologică care se desfășoară în semestrul cinci, anul III de studii conform planului de învățământ. Acestea îi sunt atribuite 240 de ore în total dintre care 120 contact direct și 120 activitate individuală fiindu-i destinate 8 credite, pentru o durată de 4 săptămâni (Tabelul 2.9).

Tabelul 2.9. Administrarea practicii tehnologice

Denumirea disciplinei		Practica tehnologică (P.T.)					
Titularul disciplinei		M.V., O.M.					
Ciclul (L-licența, M-masterat)	L	Specializarea	1013.1	Anul	III	Semestrul	V
Nr. credite	8	Limba de instruire	Româna/Rusa	Forma de evaluare			Ex.
Ore de contact direct		120	Studiu individual	120	Total ore	240	
Regimul disciplinei (F - fundamentală, G - generală, U-orientare socio-umanistică, S- orientare spre specialitate)							S
Departamentul		Atletism, Natație și Turism					

Acest tip de practică cel mai des este realizat în întreprinderile de turism (agenții de turism, structuri de cazare, companii aeriene, secții turistice, cluburi și federații de profil (turism sportiv, orientare sportivă, alpinism și escaladă etc.), structuri de alimentație și instituții turistice de profil). Ea este desfășurată atât cu studenții de la învățământ cu frecvență cât și cu studenții de la învățământ cu frecvență redusă.

Scopul practicii tehnologice este de a realiza activități de producție și tehnologice prin asimilarea tehnologiilor de lucru în întreprinderile turistice care desfășoară activități de Tour-operator, agenții de turism, sau prestează servicii de cazare (hoteluri, pensiuni etc.), au legătură cu pregătirea participanților pentru o anumită probă a turismului sportiv (turism pedestru, montan, nautic și orientare sportivă), sau asigură buna desfășurare a activităților turistice de teren în cadrul agențiilor sau asociațiilor din domeniul turismului.

Sarcinile de bază ale practicii tehnologice pot fi rezumate la [61, 64]:

- posedarea tehnologiilor de activitate cu clienții (indiferent de gen, vârstă, sex, profesie etc.); tehnologii de vânzare a produselor sau serviciilor; tehnologia de deservire; tehnologia de activitate cu clienții care au pretenții sau reclamații vizavi de serviciul prestat etc.;

- posedarea tehnologiei de activitate cu furnizorii de servicii sau cu alți agenți economici cu care întreprinderea are încheiate contracte de parteneriat; tehnologia de stabilire a legăturilor cu alți parteneri de afaceri în domeniul turismului (tehnologia de a negocia unele afaceri etc.);
- posedarea tehnologiilor informaționale (programelor de rezervare și a altor produse digitale) utilizate în cadrul întreprinderilor turistice;
- obținerea competențelor de activitate cu documentația internă și externă din cadrul întreprinderii de turism din diverse compartimente a acesteia;
- familiarizarea cu particularitățile activității întreprinderii turistice: gama de servicii sau produse turistice disponibile; politica de prețuri, de comunicare; activitatea cu personalul etc.
- desfășurarea tururilor în teren cu grupele de turiști utilizând tehnologiile moderne.

În rezultatul desfășurării practicii tehnologice la studenți se formează sau se fortifică competențele profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului, pe care le prezentăm în Tabelul 2.10.

Tabelul 2.10. Competențe necesare a fi formate studenților pe parcursul practicii tehnologice ca rezultat al realizării practicii instructiv-turistice (marș tristic)

Tipul de competențe	Denumirea competențelor	Blocuri de competență (ca urmare a desfășurării stagiului de practică studentul trebuie să știe, să poată, să dețină)
1	2	3
Competențe profesionale	Elaborarea produselor turistice de orice tip, inclusiv a celor cu caracter sportiv sau vânzarea serviciilor turistice cu ajutorul tehnologiilor informaționale	<p>Să știe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - specificul de elaborare a unui produs turistic sportiv la cerere și să întocmească documentația aferentă informării, promovării și comercializării acestuia. <p>Să poată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utiliza tehnica de birou sau sistemele de rezervare pentru un anumit serviciu al unui tur sportiv; - purta discuții cu turiștii sau cu partenerii (furnizorii de servicii) care asigură desfășurarea activității turistice propriu zise; - aprecia și concretiza anumite aspecte ce țin de tururile sportive: data și timpul începerii turului, durata, timpul de întâmpinare a turistului, echipamentul necesar etc.; - utilizarea metodelor sociologice și de marketing privind acumularea informațiilor cu referire la piața turistică, consumatori, pentru efectuarea de prognoze privind activitatea întreprinderii, dar și necesitatea elaborării unui traseu turistic în teren etc.; - utilizarea în practică a bazelor teoretice privind coordonarea și dirijarea ciclului de viață al turului turistic sportiv elaborat și serviciilor aferente acestuia; - alcătuirea planului grafic de desfășurare a turului: locurile de popas, rația alimentară, cazarea turiștilor, identificarea excursiilor etc.; - asigurarea calității serviciilor turistice în cadrul întreprinderii, dar și pe parcursul turului în condiții naturale de teren; - analiza potențialului turistic al unei regiuni și identificarea acesteia ca

		<p>zonă de călătorie;</p> <ul style="list-style-type: none"> - aprecierea necesităților consumatorilor în servicii turistice și prognozarea anumitor schimbări în procesul de procurare al acestora; - formarea și asamblarea unui produs turistic, sau a unei oferte pentru un traseu turistic cu cazarea la cort; - desfășurarea unei activități turistice cu caracter recreativ-sportiv având la bază turismul: pedestru, montan și nautic. <p>Să dețină:</p> <ul style="list-style-type: none"> - metode și tehnologii moderne pentru elaborarea ofertelor turistice (produse, oferte de cazare, oferte bazate pe practicarea turismului sportiv etc.); - metode moderne de stabilire a prețurilor pentru serviciile turistice, luând în considerare tipul de produs (ex.: cu caracter sportiv); - competențe de utilizare a documentelor care asigură activitatea turistică dar și calitatea serviciilor prestate de întreprinderile din domeniul turismului; - tehnologii de selecție a partenerilor și formarea competențelor de comunicare cu aceștia pentru a găsi căi de conlucrare (proprietari de trasee pentru bicicliști, de schi, drumeții etc.).
	<p>Competențe privind promovarea și realizarea serviciilor turistice ale întreprinderii</p>	<p>Să știe a efectua operații specifice pentru sosirea și plecarea turiștilor.</p> <p>Să poată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organiza comunicarea cu turiștii; - lucra cu documentele necesare pentru realizarea serviciilor turistice; - oferi potențialului turist o serie de variante de odihnă, dar și consultarea acestuia pentru alegerea destinației de vacanță sau formei de turism pentru practicare; - oferirea unor recomandări potențialilor turiști privind tehnica securității și măsurile de protecție în zona de călătorie; - asigurarea deservirii turiștilor în conformitate cu cerințele acestora; - utiliza în practică comunicarea și tehnica de negociere de afaceri. <p>Să dețină:</p> <ul style="list-style-type: none"> - metode și tehnologii moderne de promovare și realizare a serviciilor turistice; - competențe de completare a documentelor de activitate și celor de călătorie; - competențe de comunicare de afaceri pentru piața turismului inițiativ și receptiv; - competențe de alegere a unui tur și rezervarea acestuia sau a unor servicii separate utilizând diverse sisteme de rezervare. - competențe de conducere a grupei pe un traseu turistic pedestru, sau cu utilizarea unui mijloc de transport (terestru, maritim, feroviar etc.).
<p>Compe- tențe transver- sale</p>	<p>Capacitatea de a identifica și calcula riscurile legate de asigurarea activității turistice în cadrul întreprinderilor de profil</p>	<p>Să știe care pot fi riscurile de promovare și rezervare a serviciilor turistice. Care sunt riscurile desfășurării unei activități turistice în condiții naturale.</p> <p>Să poată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alcătui un raport detaliat privind activitatea în cadrul întreprinderii de turism sau a bilanțului activității turistice în teren; - organiza asigurarea turiștilor în mod special pe trasee turistice în teren; - lua decizii rapide și corecte privind soluționarea unor situații neprevăzute apărute în cadrul activității turistice. <p>Să dețină competențe de a lua decizii în situații extreme pentru a asigura securitatea vieții turiștilor în caz de calamități naturale, situații de accident etc.</p>

Este necesar ca studenții pe parcursul practicii tehnologice să țină cont de următoarea structură de realizare a stagiului de practică, cu accent pe activitatea de teren (Tabelul 2.11).

Tabelul 2.11. Structura practicii tehnologice pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului cu accent pe activitatea de teren

Nr. crt.	Etapile practicii tehnologice	Tipuri de activități realizate pe parcursul practicii, inclusiv activitatea individuală a studentului și orele de muncă (în ore)		Formele de control curente
		Tipul lucrării (activității)	Individual	
1	Etapa de pregătire, care va conține elaborarea de către studenți a planului individual de desfășurare a practicii tehnologice.	Instrucțiuni privind tehnica securității, adunarea privind activitățile organizaționale, repartizarea sarcinilor la postul care va fi deținut, convorbiri privind sarcinile concrete pe parcursul stagiului de practică.	22	Contractul de practică. Obligațiunile de practică semnate de coordonatorul practicii din cadrul instituției de învățământ.
2	Etapa experimentală și lucrul într-un anumit post (ex: manager de vânzări, însoțitor de grup pe traseu etc.)	<ul style="list-style-type: none"> - Inițierea privind sarcinile de activitate pentru un anumit post și specificul întreprinderii; - Studierea și analiza sistemului de coordonare și dirijare a întreprinderii de turism; - Studierea și analiza activității departamentelor cu care se va conveni în contact; - Studierea și analiza documentației întreprinderii de turism; - Studierea și analiza activității economico-financiare a întreprinderii de turism; - Obținerea de competențe practice în calitate de executor, dar și în calitate de administrator al întreprinderii de turism; - Identificarea problemelor cu care se confruntă întreprinderea de turism și elaborarea de recomandări pentru îmbunătățirea situației; - Îndeplinirea sarcinilor individuale. 	76	Agenda practicii. Comentariile coordonatorului de practică din cadrul unității economice.
3	Pregătirea raportului de practică și a prezentării pentru susținerea publică a practicii tehnologice.	Alcătuirea raportului de practică. Primirea caracteristicii, din partea coordonatorului de practică din cadrul unității economice. Pregătirea prezentării raportului. Pregătirea pentru susținerea raportului de practică.	22	Susținerea raportului de practică
Total:			120	

Ca și în cazul practicii de inițiere pentru practica tehnologică, studenții trebuie să prezinte agenda stagiului de practică, dar și documentația necesară conform tipului întreprinderii - structură de cazare, stații de turism, federații de profil (turism sportiv, orientare turistică, alpinism și escaladă), cluburi turistice sportive, restaurante, companii de transport etc. (Anexa 4).

Totodată, pe parcursul cercetării, grupa experimentală în afară de practicile standard, care sunt realizate conform planului de învățământ și sunt obligatorii a realizat o practică instructiv-turistică în teren în calitate de instructori de turism cu un grup de persoane constituite din studenții anului I și II de studii de la diverse specialități din cadrul USEFS, dar și colegii de grupă.

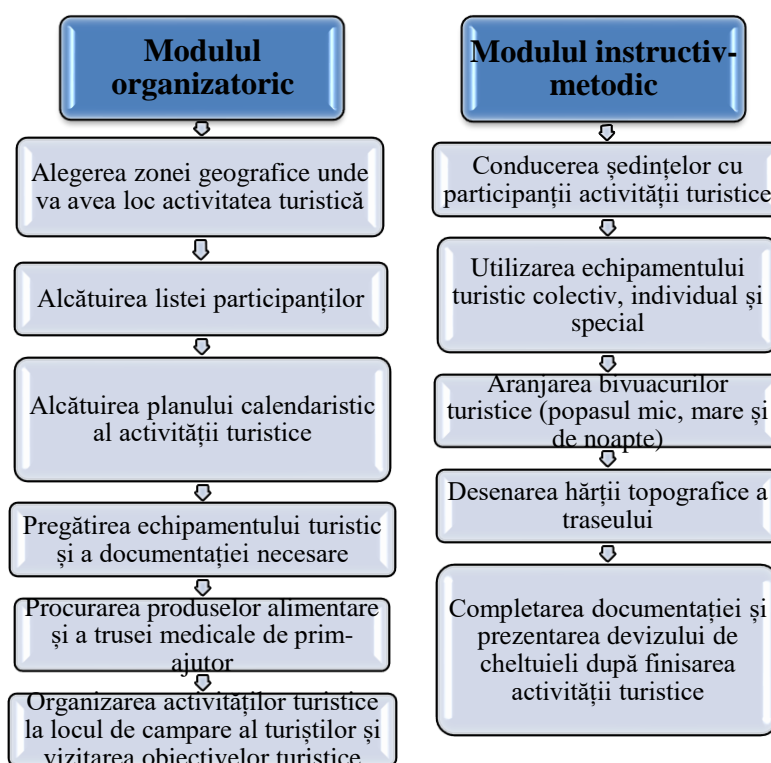
După practica de inițiere în care studenții atât cei ai grupei martor cât și celei experimentale a utilizat aspectele teoretice obținute în cadrul unităților de curs, dar și cele practice pe care le-au dobândit în procesul activității de teren în calitate de membri a unui grup până la desfășurarea practicii de inițiere, studenții grupei experimentale au avut în continuare rolul de instructori în cadrul practicii instructiv-turistice care a avut loc în semestrul IV după practica de inițiere (Tabelul 2.12). Procesul a fost unul complex, în care studenții grupei experimentale au avut sarcina de a planifica, elabora, desfășura, organiza și efectua analiza activității de turism cu un contingent de studenți pe durata a 3 zile, ceea ce a presupus: alcătuirea listei participanților, alegerea mijlocului de transport, alcătuirea itinerarului (traseului turistic), alegerea echipamentului turistic colectiv, individual și special, alcătuirea rației alimentare, selectarea componentelor pentru trusa medicală, desenarea hărții topografice a itinerarului (traseului), elaborarea dării de seamă și a devizului de cheltuieli (Anexa 5).

Tabelul 2.12. Administrarea practicii instructiv-turistice (marș turistic)

Denumirea disciplinei		Practica instructiv-turistică (marș turistic) (P.I.T.) unitate de curs la libera alegere					
Titularul disciplinei		M.V., G.M./Studenții grupei experimentale în calitate de instructori de grupă					
Ciclul (L-licența, M-masterat)	L	Specializarea	1013.1	Anul	II	Semestrul	IV
Nr. credite	2	Limba de instruire	Româna/Rusa	Forma de evaluare		Ex.	
Ore de contact direct	30	Studiu individual	30	Total ore		60	
Regimul disciplinei (F - fundamentală, G - generală, U-orientare socio-umanistică, S- orientare spre specialitate)							S
Departamentul		Atletism, Natație și Turism					

Marșul turistic numit de noi practica instructiv-turistică, conform planului de învățământ, se desfășoară în semestrul patru, la anul II de studii. Aceasta cuprinde 60 de ore în total dintre care 30 contact direct și 30 activitate individuală fiindu-i destinate 2 credite, pentru o durată de 3 zile.

Astfel, au fost elaborate module experimentale (organizatorice și instructiv-metodice) pentru activitățile practice de teren, necesare în formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice, ce au cuprins o serie de activități capabile de a forma competențe profesionale necesare viitorului specialist în sfera turismului (Figura 2.21).

Fig. 2.21. Modulele experimentale pentru activitățile practice de teren, necesare în formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice

Sursa: elaborat de autor

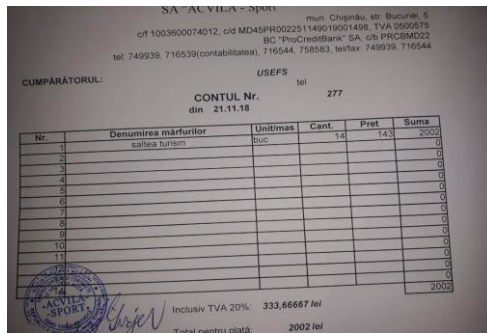
În baza modulelor elaborate, sarcinile de bază ale practicii instructiv-turistice în teren s-au axat pe:

- posedarea competențelor de comunicare pentru a coordona și dirija cu grupul de turiști pe parcursul traseului, dar și celor 3 zile aflate în teren, unde a fost necesar soluționarea diverselor situații care au presupus discuții cu turiștii implicați în desfășurarea activităților de: campare, asigurarea rației alimentare, organizarea activităților de animație, dar și discuții cu localnicii în scopul identificării obiectivelor turistice existente în regiune, dar și surselor de aprovizionare cu alimente și apă potabilă etc. (Foto 2.1);

Foto 2.1. Coordonarea și dirijarea grupului de turiști în calitate de instructori de către subiecții grupei experimentale ce a necesitat competențe de comunicare

• obținerea competențelor de activitate cu documentația necesară pentru organizarea activității turistice până la realizarea acesteia și pe traseu etc. (Foto 2.2).

Cod economic: 336110 Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou

Nr. d/o	Denumirea mărfii/serviciilor	Cantitatea	Costul unei unități/lei	Total, lei	Inclusiv:		Argumentarea necesității
					buget	cofinanțare	
1	Trusa medicala	2	500,0	1000,0	1000,0		
2	Saltele izoprem	10	200,0	2000,0	1800,0	200,0	
3	Saci de dormit	2	1100,0	2200,0	1100,0	1100,0	
4	Cormuri	2	4100,0	8200,0	4100,0	4100,0	

Foto 2.2. Documentație necesară pregătirii ativității turistice de teren de către studenții din grupa experimentală în calitate de instructori turistici

• competențe organizatorice privind identificarea locurilor de popas, a sursei de apă potabilă, obiectivelor turistice de vizitat, locului de amenajare a bivuacului turistic etc. (Foto 2.3);

Foto 2.3. Utilizarea competențelor organizatorice pe parcursul traseului turistic

- competențe de orientare în teren și cartografice privind orientarea într-un spațiu geografic și trasarea hărții topografice a itinerariului/traseului (Foto 2.4);

Foto 2.4. Utilizarea competențelor de orientare, reprezentare a hărții topografice și celor digitale de către studenții grupei experimentale în calitate de instructor în activitățile practice de teren

- familiarizarea cu obiectivele turistice existente în regiune, gama de servicii turistice propuse, tipul obiectivelor turistice, prețuri necesare pentru vizitare, comunicarea cu administratorii obiectivelor turistice etc.

În rezultatul desfășurării practicii instructiv-turistice studenții din grupa experimentală 15 la număr și-au format competențe profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului, pe care le prezentăm în Tabelul 2.13.

Tabelul 2.13. Competențe formate la studenți pe parcursul practicii instructiv-turistice (în teren) în calitate de instructori cu grup de turiști organizat

Tipul de competențe	Denumirea competențelor	Blocuri de competență (ca urmare a desfășurării stagiului de practică studentul trebuie să știe, să poată, să dețină)
1	2	3
Competențe profesionale	Elaborarea unui traseu turistic de lungă durată cu un grup de turiști și promovarea acestuia în rândul subiecților	<p>Să știe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - specificul de elaborare a unui traseu turistic; să alcătuiască documentația necesară informării, promovării și distribuirii acestuia. <p>Să poată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utiliza informația despre traseu în scopul identificării specificului activității turistice cu grupa de turiști; - purta discuții cu consumatorii (turiștii/studentii) pentru a le aduce la cunoștință detaliile traseului turistic (zona geografică unde va avea loc, durată, scop, obiective, surse financiare, echipament necesar etc.); - identificarea și stabilirea anumitor aspecte ce țin de traseu: data și timpul desfășurării traseului, durata, timpul de deplasare pe traseu, tipul mijlocului de transport utilizat pentru deplasare etc.; - utilizarea metodelor de comunicare pentru acumularea informațiilor privind traseul ce urmează a fi desfășurat cu turiștii care au mai fost pe acest traseu, orarul de deplasare a transportului, timpul de activitate a obiectivelor turistice etc.; - utilizarea în practică a bazelor teoretice privind coordonarea și

		<p>dirijarea unui grup de turiști;</p> <ul style="list-style-type: none"> - alcătuirea hărții topografice a traseului cu specificarea: locurilor de popas, a locației taberei cu corturi pentru cazare; locației pentru desfășurarea activităților de agrement etc.; - asigurarea securității subiecților participanți la activitatea turistică pe parcursul traseului și în mijloacele de transport utilizate; - analiza resurselor turistice ale regiunii unde va avea loc traseul și identificarea acesteia ca zonă de călătorie; - identificarea cerințelor turiștilor pentru participarea la traseul preconizat și prognozarea anumitor situații care pot apărea pe parcursul acestuia; - elaborarea și alcătuirea traseului turistic complex având la bază documentația necesară desfășurării, echipamentul pregătit, informarea grupei; - organizarea și desfășurarea activității turistice practice în teren în calitate de instructor al grupei de turiști. <p>Să dețină:</p> <ul style="list-style-type: none"> - metode și tehnologii moderne pentru elaborarea traseului turistic (utilizarea paginilor oficiale ale zonelor geografice care reprezintă destinații turistice etc); - abilități de coordonare a grupei de turiști în mijloacele de transport utilizate pentru deplasare luând în calcul tipul și specificul de deplasare al acestuia; - competențe de utilizare a documentelor necesare desfășurării traseului preconizat; - tehnologii de selecție a participanților la activitatea turistică preconizată și formarea competențelor de comunicare cu participanții pentru a găsi soluții la anumite situații care pot apărea pe parcursul traseului.
Competențe privind promovarea traseului și a beneficiilor acestuia		<p>Să știe a organiza grupa pe traseul turistic preconizat, pentru a asigura securitatea participanților.</p> <p>Să poată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organiza comunicarea cu participanții; - utiliza documentele pentru a realiza scopul și obiectivele traseului turistic preconizat; - oferi subiecților participanți la traseul turistic satisfacție, emoții, cunoștințe despre anumite obiective turistice etc.; - aduce la cunoștința turiștilor recomandări privind tehnica securității și măsurile de protecție pe anumite porțiuni de traseu mai periculoase din punct de vedere al traversării; - asigura cazarea turiștilor utilizând corturi pentru campare și amenajare a bivuacului turistic; - utiliza cunoștințele teoretice acumulate la disciplinele: Tehnica operațiunilor de turism; tehnici de ghidaj turistic; cultura comunicării și limbajul de specialitate; turism sportiv, teoria și metodică turismului sportiv, organizarea și dirijarea întreprinderilor de turism sportiv și agrement, topografie și orientare sportivă etc., în practică. <p>Să dețină:</p> <ul style="list-style-type: none"> - abilități de utilizare eficientă a informației despre traseul turistic preconizat pentru a fi desfășurat; - competențe de completare a documentelor necesare pe traseu; - competențe de comunicare cu localnicii din regiune sau administrațiile locale;

		<ul style="list-style-type: none"> - competențe de alegere a unui traseu de rezervă în caz de situații excepționale. - competențe de conducere a grupei pe un traseu preconizat.
Competențe transversale	Capacitatea de a identifica și preveni situații de forțe majore ce pot apărea pe parcursul traseului turistic	<p>Să știe care pot fi riscurile desfășurării unei astfel de activități.</p> <p>Să poată:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alcătui bilanțul călătoriei cu specificarea tuturor aspectelor călătoriei și întocmirea raportului financiar; - organiza asigurarea turiștilor în mod special pe porțiuni de traseu periculoase; - lua decizii rapide și corecte privind soluționarea unor situații neprevăzute apărute pe parcursul traseului; - acorda primul ajutor medical în conformitate cu posibilele traume; - identifica mijlocul și modul de transportare a accidentaților în caz de necesitate. <p>Să dețină competențe de a lua decizii în situații extreme pentru a asigura securitatea vieții turiștilor în caz de calamități naturale, situații de accident etc.</p>

Este necesar ca studenții în calitate de instructori pe parcursul practicii instructiv-turistice (marș turistic) desfășurate să țină cont de următoarea structură de realizare a acestuia (Tabelul 2.14).

Tabelul 2.14. Structura practicii instructiv-turistice pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului în calitate de instructor

Nr. crt.	Etapile practicii instructiv-turistice	Tipuri de activități realizate pe parcursul practicii de student în calitate de instructor și orele de muncă (în ore)		Formele de control curente
		Tipul lucrării (activității)	Individual	
1	Etapa de pregătire, care va conține elaborarea de către studenți în calitate de instructori a planului traseului, hărții topografice	Comunicarea cu potențialii turiști (studenți) despre tipul de turism practicat, traseul și regiunea de desfășurare, data, timpul și orele de desfășurare a acestuia. Instrucțiuni privind tehnica securității, adunarea privind activitățile organizaționale, repartizarea responsabilităților participanților. Pregătirea echipamentului turistic colectiv; individual și special etc.	2	Verificarea documentației necesare a fi prezente pentru asigurarea tehnicii securității (lista cu semnături a participanților, controlul medical etc.) Harta traseului pe care se vor deplasa turiștii.
2	Etapa de desfășurare a traseului propriu zis și activitatea în calitate de instructor al grupei de turiști.	<ul style="list-style-type: none"> - Coordonarea grupului de turiști și parcurgerea traseului utilizând diverse mijloace de transport; - Organizarea grupei în mijlocul de transport utilizat; - Identificarea și utilizarea punctelor de staționare (popas) al grupei de turiști pe parcursul traseului; - Utilizarea documentației de 	24	Caietul cu elementele constitutive ale traseului turistic (harta topografică a traseului, planul calendaristic, echipamentul turistic colectiv, individual și special, rația alimentară, trusa

		<p>călătorie (tikete pentru mijloacele de transport, lista participanților, ordinul de deplasare etc.);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea eficientă a mijloacelor financiare disponibile pentru realizarea traseului turistic preconizat; - Obținerea de competențe practice în calitate de instructor, dar și în calitate de participant la traseul turistic; - Identificarea aspectelor mai puțin reușite ale traseului prin utilizarea metodelor sociologice și elaborarea de recomandări pentru îmbunătățirea situației create; - Controlul îndeplinirii responsabilităților de către membrii grupului de turiști din subordine; - Coordonarea grupului pentru realizarea activităților turistice unei astfel de activități: pregătirea hranei, amenajarea bivouacului turistic, organizarea activităților de animație etc. 		medicală etc.)
3	Pregătirea bilanțului călătoriei pe traseul turistic preconizat.	Alcătuirea bilanțului călătoriei. Aprecierea activității studentului în calitate de instructor pe traseu (prin notă) cu verificarea caietului de sarcini stabilite. Pregătirea prezentării bilanțului activității turistice și susținerea acestuia.	4	Prezentarea caietului de sarcini în calitate de instructor pe traseu cu grupul de turiști
Total:			30	

Dacă în cazul practicilor obligatorii (de inițiere, tehnologică, de licență) care sunt prevăzute în planul de învățământ studenții realizează sarcinile conform curriculumului, marșul turistic fiind o disciplină la alegere este opțională însă în practica obișnuită toți studenții merg în aceste activități fiind o activitate dinamică și atractivă. Ca și în cazul practicilor obligatorii activitatea realizată de studenții grupei experimentale în cadrul practicii instructiv-turistice (marș turistic – M.T.) în teren a presupus prezentarea caietului de sarcini pentru realizarea traseului turistic preconizat Foto 2.5 (Anexa 5).

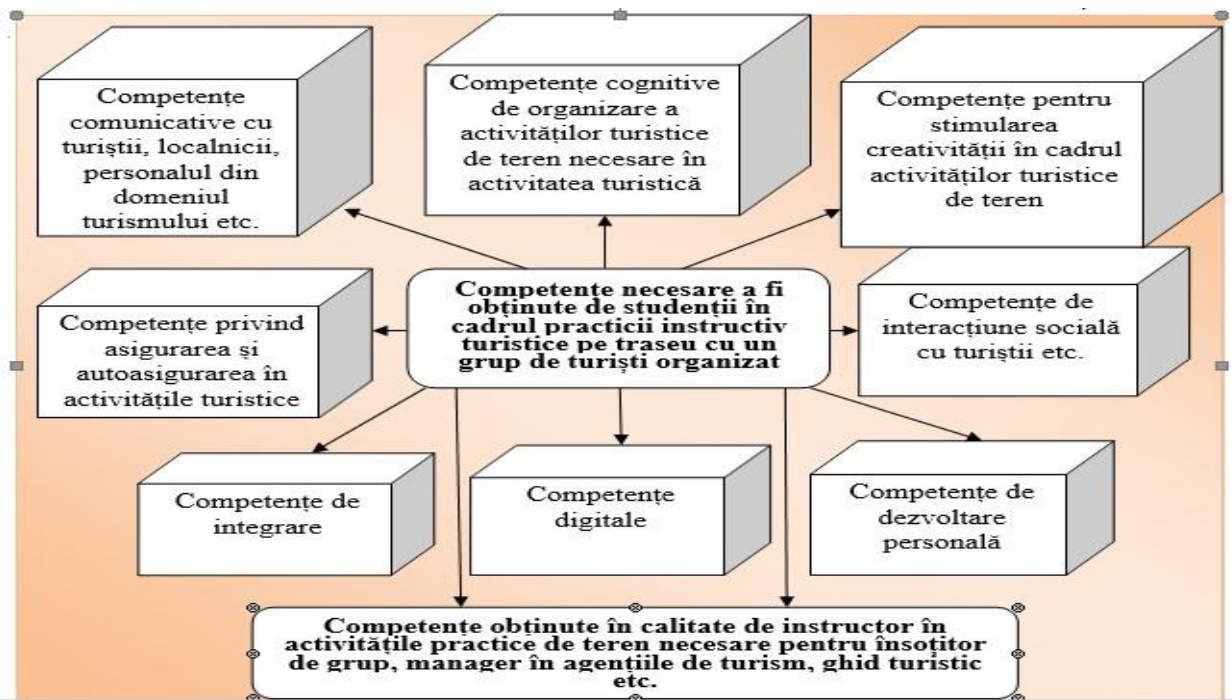
1. Lista participantilor				2. Planul calendaristic				4. Inventar Individual			
Nr	Nume	Sex	Adresa	Tip de traseu	Distanța	Tip de traseu	Tip de traseu	Nr	Tip de traseu	Tip de traseu	Tip de traseu
1	...	...	...	...	...	...	...	1	...	...	...
2	...	...	...	...	...	...	...	2	...	...	...
3	...	...	...	...	...	...	...	3	...	...	...
4	...	...	...	...	...	...	...	4	...	...	...
5	...	...	...	...	...	...	...	5	...	...	...
6	...	...	...	...	...	...	...	6	...	...	...
7	...	...	...	...	...	...	...	7	...	...	...
8	...	...	...	...	...	...	...	8	...	...	...
9	...	...	...	...	...	...	...	9	...	...	...
10	...	...	...	...	...	...	...	10	...	...	...
11	...	...	...	...	...	...	...	11	...	...	...
12	...	...	...	...	...	...	...	12	...	...	...
13	...	...	...	...	...	...	...	13	...	...	...
14	...	...	...	...	...	...	...	14	...	...	...
15	...	...	...	...	...	...	...	15	...	...	...
16	...	...	...	...	...	...	...	16	...	...	...
17	...	...	...	...	...	...	...	17	...	...	...
18	...	...	...	...	...	...	...	18	...	...	...
19	...	...	...	...	...	...	...	19	...	...	...
20	...	...	...	...	...	...	...	20	...	...	...
Total				Total				Total			

Foto 2.5. Caietul de sarcini al studenților din grupa experimentală la finele practicii instructiv-turistice (marș turistic) în calitate de instructori de traseu (însoțitori de grup)

Din Fotografia 2.5 se poate vedea că studenții în calitate de instructori de traseu, în afară de competențele de comunicare, organizare și coordonare a grupului de turiști trebuie să dispună de competențe de activitate cu documentația pentru realizarea activității preconizate, aspecte foarte importante pentru buna desfășurare a activităților.

Practica instructiv-turistică în teren realizată de studenții grupei experimentale este o modalitate prin care studenții și-au transpus în practică competențele teoretice obținute la disciplinele studiate. Astfel, pe parcursul unei astfel de practici instructiv-turistice studenții grupei experimentale au obținut o gamă de competențe pe care le pot utiliza odată cu angajarea în cadrul întreprinderilor turistice oferindu-le posibilitatea ca pe lângă munca de birou să ghideze în teren un grup de turiști organizat în calitate de însoțitori de grup, ghizi, etc., pentru a vizita obiectivele turistice, practica drumeției sau diverse forme ale turismului în mod special sportiv etc. (Figura 2.22).

Analizând competențele necesare a fi obținute de studenți în cadrul practicii instructiv-turistice pe traseu cu un grup de turiști organizat necesare pentru însoțitor de grup, manager în agențiile de turism, ghid turistic etc., conform Figurii 2.22 putem conchide că dezvoltarea dinamică a industriei turistice la nivel național și internațional presupune o altă abordare privind calificarea și pregătirea profesională a viitorului specialist din domeniul turistic. În contextul diversității angajaților din domeniul turistic (manager de vânzări, ghid turistic, receptionist, însoțitor de grup etc.) turismul presupune studii direcționate spre sarcini concrete și un nivel al calificării profesionale care să atingă obiectivele de activitate al fiecărei profesii menționate.

Fig. 2.22. Competențe formate în cadrul practicii instructiv-turistice pe traseu, necesare instructorului, însoțitorului de grup, managerului în agențiile de turism, ghidului turistic

Astfel, competența în învățământul superior poate fi numită abilitatea de a aplica cunoștințele, aptitudinile și calitățile personale pentru realizarea cu succes a activităților turistice realizate în diverse tipuri de activitate. Aceasta prevede realizarea unor activități complexe care presupun asimilarea cunoștințelor atât teoretice cât și practice, dobândirea de abilități de comunicare, organizare și dirijare etc., și formarea unui sistem de valori care să faciliteze activitatea realizată.

Competențele celor care activează în industria turistică sunt determinate de prezența cunoștințelor necesare de specialitate în anumite domenii de activitate care presupun, în esență, înaintarea în cariera profesională, posedarea anumitor competențe care cuprind:

- *competențe comunicative cu turiștii, localnicii, personalul din domeniul turismului etc.*: foarte importante pentru angajații din domeniul turismului în contextul activității cu diverse contingente de turiști de diferite vârste, profesii etc., ce presupune în sine abilități de comunicare, capacitatea de a comunica cu consumatorii (turiștii), gestionarea situațiilor prin abilitățile de comunicare, flexibilitate în discuțiile purtate cu localnicii sau personalul din domeniul turismului, capacitatea de convingere în situații de criză etc.;

- *competențe pentru stimularea creativității în cadrul activităților turistice de teren*: turiștii la ora actuală apreciază activitatea angajatului din sfera turismului dacă acesta manifestă creativitatea în activitatea pe care o realizează, activitățile realizate fiind mult mai dinamice,

interesante. Activitățile turistice realizate de grupa experimentală în teren au presupus utilizarea creativității studenților în calitate de instructori oferind posibilitatea acestora să desfășoare activități care au presupus atingerea obiectivelor preconizate. Totodată competențele de creativitate manifestate de studenți pe parcursul activităților practice din teren au presupus adaptarea la situații în care au fost puși de a improviza pentru ca turiștii să fie satisfăcuți de activitățile preconizate.

- *competențe cognitive de organizare a activităților turistice de teren necesare în activitatea turistică* presupun capacitatea viitorului specialist din domeniul turismului de a planifica, organiza și desfășura activități de promovare, realizare și transpunere în practică (în teren) a produselor sau serviciilor turistice care au fost oferite turistului în oficiu;

- *competențe privind asigurarea și autoasigurarea în activitățile turistice* presupun abilitatea studentului de a manifesta reacție și promptitudine la situațiile de force majeure în activitățile turistice realizate în mod special la cele activități care presupun activități dinamice în zone geografice specifice: spațiul montan, mediul acvatic sau mediul subteran (peșteri) etc.;

- *competențe de interacțiune socială cu turiștii etc.*, presupun competențe sociale și profesionale în relația cu turiștii ce se manifestă prin capacitatea de a rezolva conflicte, activa în grup, ține seama de caracteristicile etnice ale turistului, statutul social etc.;

- *competențe de integrare* ce presupun structurarea cunoștințelor pe care le posedă studentul de la orele teoretice, actualizarea cunoștințelor ținând cont de tendințele din domeniu și specificul pieței turistice, dar și tipul de activitate desfășurat, zona geografică unde are loc etc.;

- *competențe digitale* presupun ca studentul să posedă capacitatea de a prelucra informațiile, de a utiliza programele (softurile) de pe calculator pentru a realiza: harta tehnologică și cea topografică a călătoriei în general și a traseului în special, lista participanților, harta schemă de aranjare a turiștilor în transport în structura de cazare utilizată etc., posedarea și dezvoltarea abilităților digitale, utilizarea stațiilor de emisie-recepție pe parcursul traseului etc.;

- *competențe de dezvoltare personală* necesare în situația în care industria turistică este în dinamică progresivă și presupune reglarea propriei stări emoționale, reflecții anumitor momente care se materializează pe traseul turistic; dezvoltarea profesională în sfera turismului, îmbunătățirea cunoștințelor în ceea ce ține de limba străină cunoscută, atunci când pe traseul turistic întâlnim grupuri de turiști străini etc.

2.5. Concluzii la capitolul 2

1. Efectuând o generalizare a opiniilor specialiștilor din domeniul turismului, se poate menționa faptul că 83% dintre respondenți consideră că nivelul actual de dezvoltare a industriei turistice din Republica Moldova influențează asupra procesului de formare profesională a specialiștilor în cadrul învățământului superior prin intermediul cerințelor de pe piața muncii. Totodată, specialiștii sunt de părerea că este necesară o metodologie integră, îndeosebi pentru practica instructiv-turistică, de formare a specialiștilor în acest domeniu, care să fie fundamentată științific, modernă, orientată spre formarea competențelor profesionale ale absolvenților universității și să răspundă cerințelor profesionale ale oricărei întreprinderi turistice.

2. Pentru o pregătire profesională eficientă a viitorului specialist din domeniul turismului este necesar ca planul de învățământ să fie analizat și discutat cu agenții economici, cei care nemijlocit reprezintă locurile de muncă. Totodată, planul de învățământ conține o serie de unități de curs fundamentale (cod F); de formare a abilităților și competențelor generale (cod G); de orientare socio-umanistică (cod U); de orientare spre specializare (cod S), precum și stagiul de practică. Toate acestea își au propriul aport asupra formării competențelor profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului. Studiul inițial efectuat de noi demonstrează că există o corelație mică ($r=0,29$), nesemnificativă, între disciplinele fundamentale și cele de orientare socioumanistică cu stagiul de practică, însă este o corelație medie spre puternică între disciplinele de specializare și stagiul de practică ($r=0,50$; $P>0,01$). Acest fapt ne determină să constatăm că; chiar dacă toate disciplinele au o anumită pondere în cadrul stagiului practicii instructiv-turistice, totuși cea mai mare influență o au disciplinele de specializare.

3. Structura pentru stagiile practicii (de inițiere și tehnologice) cu accent pe activitățile în teren, precum și cea instructiv-turistică (de teren) propuse de noi cu accent pe blocurile de competențe ce necesită a fi formate în cadrul acestora, dar și pe ce trebuie să știe, să poată și să dețină viitorul specialist în domeniul turismului, au rolul de formare a competențelor profesionale ale viitorului specialist în cadrul întreprinderilor de turism (agenții de turism, secții de turism, birouri de excursii etc.), fiind axate pe studierea și completarea unui set de documente concludente pentru industria turistică actuală. În tot acest timp, studenții practicanți ai grupei experimentale au avut la bază o structură de efectuare a stagiului practicii instructiv-turistice, de care s-au ghidat, dar și un model al unui caiet de sarcini și un set de acte, dar și un bloc de competențe, de care au trebuit să se ghideze pe parcursul stagiului realizat.

3. ARGUMENTAREA EXPERIMENTALĂ A EFICIENȚEI FORMĂRII COMPETENȚELOR PROFESIONALE LA STUDENȚI ÎN CADRUL PRACTICII INSTRUCTIV-TURISTICE

3.1. Examinarea modelului competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice

În condițiile actuale de piață, realizarea activităților la un nivel ridicat, având o eficiență determinantă asupra dezvoltării întreprinderii de turism, pune în prim plan faptul că viitorul specialist din industria turistică, trebuie să-și creeze și să manifeste o gamă diversă de competențe care să fie aplicate în diverse situații concrete întâlnite în activitatea realizată.

Studierea literaturii științifico-metodice de specialitate privind competențele viitorului specialist din domeniul turismului în cadrul practicii instructiv-turistice, ne-a oferit posibilitatea să recunoaștem faptul că acesta trebuie să fie o persoană cu competențe forte de ordin: organizatoric, instructiv-metodic, practic etc.

Astfel, viitorul specialist din industria turistică trebuie să se mențină permanent la un nivel de activitate ridicat, fără a descinde de la standardele minime stabilite în această ramură complexă. În acest context competențele profesionale ale viitorului specialist din domeniul turismului pe parcursul practicii instructiv-turistice sunt necesar a fi analizate mai profund, pentru ca procesul de practică să ofere valoare profesională și performanță celui care a realizat acest stagiou.

Particularitățile sectorului turistic impune la moment ca tânărul specialist să dispună de o serie de competențe practice prin implicarea acestuia în planificarea, organizarea, dar și desfășurarea activităților turistice cu contingente de persoane în teren, care trebuie să fie combinate cu concentrări de ordin teoretic, pentru a oferi acea legătură perfectă.

La ora actuală se fac numeroase cercetări științifice în domeniul turismului care scot în evidență diverse aspecte ale pregătirii viitorilor specialiști din domeniul turismului, dar este necesar identificarea acelor competențe specifice care să fie formate în cadrul practicii instructiv-turistice, care ulterior vor asigura viitorul specialist cu un loc de muncă. În acest context viitorii absolvenți trebuie să participe activ la realizarea practicii instructiv-turistice, pentru a-și putea forma acele competențe și a se putea manifesta în plan profesional.

Viitorul specialist din domeniul turismului este supus unor diverși factori, menționează Григорьева, Н.Ю., (2001), care pot influența activitatea profesională a acestuia, iar competențele obținute în cadrul practicii instructiv-turistice ar fi cele care ar asigura un echilibru

perfect de activitate minimizând decalajele profesionale care pot avea loc. Maniera în care specialistul din domeniul turismului se manifestă și intră în contact cu clienții, dar și cu alți subiecți ai pieții turistice, face ca acesta să dispună de competențe deja formate pentru a obține eficiență în activitatea pe care o realizează. Acest aspect poate deveni real în condițiile în care pe parcursul practicii instructiv-turistice, iar în cazul cercetării noastre și aici ne referim la grupa experimentală unde subiecții au avut rolul de instructori (organizatori) în teren a activităților turistice cu un grup de persoane, ar trebui să-l formeze pe acesta pentru munca nu numai de birou, dar și cea de teren, ceea ce este destul de important în activitatea turistică când specialistul cunoaște nu doar aspectele de vânzare a produsului turistic, dar și specificul de utilizare a acestuia la toate etapele de călătorie. Însă toate aceste aspecte pot deveni reale în contextul în care viitorul specialist din domeniul turismului dispune de o gamă de competențe fundamentate științific și descrise în corespundere cu obiectivele stabilite.

În baza cercetării efectuate privind formarea competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice, dar și în rezultatul studeirii unor discipline, care pun accentul pe competențe organizatorice și instructiv-metodice, dar și activități ce implică direct viitorul specialist în activități de teren, este necesar a sistematiza, caracteriza și generaliza rezultatele primite pentru o abordare care să aducă beneficii pregătirii profesionale a cadrelor din domeniul turismului în contextul în care strategiile de țară pun accent pe acest aspect, iar acest fapt devine tot mai necesar în contextul în care suntem vizitați de categorii de turiști mult mai pretențioși, dar și dornici de odihnă activă, care impune munca de teren.

În acest sens, deosebit de util s-a dovedit a fi conținutul practicii instructiv-turistice ce a presupus manifestarea de către subiecții grupei experimentale a unei game diverse de competențe, ce a făcut posibilă obținerea unor rezultate semnificative atât pe parcursul practicilor standard cât și la disciplinele cu aspect practic.

Sinteza calităților pe care este necesar să le posedă un profesionist în domeniul turismului a făcut posibilă crearea unui tablou al competențelor profesionale (generale și specifice) ale viitorului specialist din domeniul turismului, ca efect al realizării practicii-instructiv turistice în teren cu un grup de turiști în diverse zone geografice (Tabelul 3.1).

Considerăm că această structură va permite viitorului specialist în domeniul turismului să devină un specialist complex atât pentru munca de oficiu, cât și pentru cea de teren realizată în cadrul întreprinderilor turistice, cea din urmă fiind mult mai complexă în cazul în care este necesar a fi responsabil atât de propria persoană cât și de toți membri grupului de turiști, care în condiții de teren pot fi expuși riscului factorilor externi, care pot fi neprevăzuți și astfel apare

necesitatea de a reacționa altfel, decât un manager care activează în oficiul întreprinderii, unde astfel de situații practice nu sunt înregistrate.

Tabelul 3.1. Modelul competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice

Competențe de dezvoltare personală și profesională	8. Dezvoltare personală și profesională	Evaluarea în mod consecvent a propriului proces de învățare și identificare a nevoilor de învățare, participând la practica instructiv-turistică; sporirea eficienței proprii activități pe parcursul activităților turistice realizate în teren; conștientizarea importanței și necesității de dezvoltare personală multilaterală și formarea profesională continuă prin selectarea și utilizarea eficientă a resurselor de ultimă oră în domeniul serviciilor hoteliere, turismului și agrementului.
Competențe de rol	7. Interacțiune socială	Autoevaluarea modului în care satisface așteptările conform status-ului (ex.: instructor al grupului de turiști); competențele de comunicare interpersonală, profesională și socială necesare în demonstrarea capacității de a lucra în echipe, colaborarea cu specialiștii din domeniul serviciilor hoteliere, turismului și agrementului și din domenii înrudite; capacitatea de integrare în grupuri profesionale; leadership.
	6. Autonomie și responsabilitate	Executarea responsabilă a sarcinilor profesionale în condițiile unei autonomii restrânse și asistența calificată pentru dirijarea procesului de activitate în condițiile modificărilor permanente și cerințelor societății, asigurând securitatea vitală și respectarea normelor de securitate în desfășurarea activităților întreprinse în teren.
Abilități (dimensiunea funcțional-acțională)	5. Creativitate și inovare	Capacitatea creativă și diversificată în elaborarea unui tur cu caracter sportiv/activ, itinerarelor turistice, lucrărilor aplicative, care vizează rezolvarea unor aspecte din domeniul serviciilor hoteliere, turismului și agrementului.
	4. Reflecție critică și constructivă	Abilitatea de a elabora judecăți fundamentate pe competențe cognitive privind aspectele sociale și etice ce sunt caracteristice la locul de muncă sau în cazurile în care sunt proiectate tururi turistice în teren, analiza mediului intern și extern al organizației, capacitate de a se conduce pe sine.
	3. Aplicare, transfer și rezolvare de probleme	Proiectarea conținuturilor instruirii astfel, încât să dezvolte abilitățile pentru inițierea unei afaceri în domeniul turismului sportiv sau activ, asigurarea desfășurării ocupațiilor în corespundere cu actele normative în vigoare din domeniul de referință (turism și sport); ajustarea activităților la necesitățile consumatorilor (turiștilor), adoptarea deciziilor pe parcursul activității desfășurate în teren în care acestea sunt mai responsabile și luate în termeni restrânși; propunerea și implementarea unor

		transformări pozitive în activitatea desfășurată, asigurarea, gestionarea și folosirea eficientă a resurselor cu caracter material și financiar, construirea și aplicarea mecanismelor de asigurare a calității domeniului.
Cunoștințe (dimensiunea cognitivă)	2. Explicare și interpretare	Explicarea și interpretarea conceptelor de bază, noțiunilor, definițiilor disciplinelor de studii cu caracter practic ce pot fi aplicate în teren cu grupul de turiști (turistic, itinerar turistic, instructor de turism, însoțitor de grup, pachet turistic cu caracter sportiv, turism sportiv, activ etc.); aplicarea cunoștințelor din domeniul serviciilor publice, înțelegerea, justificarea și analiza diferitor tipuri de abordări, noțiuni din cadrul activităților practice de teren, circumstanțe întâlnite pe parcursul itinerarului turistic cu grupa de turiști, acțiuni necesare a fi întreprinse pentru respectarea hărții tehnologice de călătorie, planuri, scheme etc., asociate domeniului serviciilor publice, cu precădere celor din domeniul turismului.
	1. Cunoaștere, înțelegere și utilizare a limbajului specific activităților turistice realizate în teren	Cunoașterea organizării activităților organizației din domeniul serviciilor hoteliere, turismului și agrementului realizate în teren; înțelegerea și utilizarea conceptelor de dezvoltare și funcționare a pieței de servicii turistice active, sportive și de agrement; modelelor privind așteptările clientului, deservire și orientare; managementul și realizarea pe plan profesional a persoanelor în cadrul organizațiilor; dezvoltarea, managementului și exploatarea sistemelor informaționale și impactul lor asupra activității turistice realizate în teren; posedarea competențelor digitale și folosirea acestora în comunicarea cu turiștii atât în cadrul întreprinderii de turism cât și în cadrul activităților turistice realizate în teren.

Modelul competențelor profesionale Tabelul 3.12, ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice cu accent pe competențele organizaționale de rol, de dezvoltare personală și profesională stabilesc cadrul de acțiune orientat spre eficientizarea activității desfășurate în cadrul practicilor instructiv-turistice în teren.

Competențele de cunoaștere, înțelegere și utilizare a limbajului specific, explicarea și interpretarea unor situații pe parcursul practicii instructiv-turistice definesc măiestria viitorului specialist din domeniul turismului în condiții de variabilitate maximă a individualităților.

Abilitățile de aplicare, transfer și rezolvare de probleme, reflecția critică și constructivă, creativitatea și inovarea sunt decisive pentru soluționarea situațiilor concrete și luarea deciziilor în cazul unor situații de crize.

Modelul competențelor pe care-l propunem presupune conștientizarea și înțelegerea responsabilităților pe care le are viitorul specialist în domeniul turismului, atât în etapa formării

sale inițiale pe parcursul practicii instructiv-turistice, cât și în cea de formare continuă pe parcursul activității în cadrul întreprinderilor de turism.

3.2. Formarea și evaluarea competențelor organizaționale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice la întreprinderile de turism din Republica Moldova

Competențele organizaționale reprezintă acele abilități ale viitorului specialist pe care acesta le poate dobândi în mod prioritar pe parcursul practicii. Ele cuprind o gamă de abilități care face ca viitorul specialist din domeniul turismului să poată planifica și organiza diverse activități pentru realizarea obiectivelor stabilite în conformitate cu strategia întreprinderii. Un proces de organizare eficient în cadrul industriei turistice poate conduce la realizarea diferitor activități într-un timp minim, dar și economisirea resurselor financiare ale întreprinderii. De cele mai dese ori angajatorii din domeniul turismului încearcă să angajeze subalterni care să dispună de abilități organizaționale pentru a obține rezultate notabile în acest domeniu. Angajații din domeniul turismului cu abilități organizaționale bine definite își pot realiza programul de muncă eficient, oferind prioritate obiectivelor care sunt necesar a fi soluționate în regim prioritar în detrimentul celor care pot fi soluționate mai târziu.

În acest context, putem menționa că în perioada 2017-2020 și-au desfășurat stagiul de practică (de inițiere și tehnologică), cu accent pe activitățile de teren precum și cea instructiv-turistică 15 de studenți care au fost parte a grupei experimentale, iar alți 15 studenți care nu au realizat sarcini de teren în cadrul practicii instructiv-turistice au reprezentat grupa martor (Tabelul 3.2).

Tabelul 3.2. Numărul de studenți, care și-au desfășurat stagiul de practică de inițiere, tehnologică și instructiv-turistică în domeniul turismului

Specialitatea Servicii hoteliere, turism și agrement							
Practica de inițiere cu accent pe activitățile de teren realizate până la stagiul de practică în calitate de membri ai grupului (<u>grupa martor și experimentală</u>)		Practica tehnologică cu accent pe activitățile de teren în calitate de instructori (<u>grupa experimentală</u>)		Practica-instructiv turistică (Marș turistic) în calitate de <u>participant</u> Grupa martor		Practica-instructiv turistică (Marș turistic) în calitate de <u>instructor de grup</u> Grupa experimentală	
4 săptămâni				3 zile			
2019 (iarna, anul 2)	2020 (iarna, anul 2)	2019 (toamna, anul 3)	2020 (toamna, anul 3)	2019 (primăvara anul 2)	2020 (primăvara anul 3)	2019 (primăvara anul 2)	2020 (primăvara anul 3)
15	15	7	8	7	8	7	8
Total 30		Total 15		Total 15		Total 15	

Realizarea practicii instructiv-turistice reprezintă o oportunitate de a desfășura stagiile de practică standarde conform planului de învățământ, având deja competențe organizaționale, de comunicare, digitale etc., care pot fi aplicate cu succes în diverse întreprinderi din industria turistică (Tabelul 3.3), ce asigură încadrarea mai eficientă a studentului stagiar, fără a fi necesar o perioadă îndelungată de adaptare, fapt ce conduce la realizarea sarcinilor care asigură succesul întreprinderii. În tabelul de mai jos sunt prezentate tipurile de întreprinderi în care studenții grupei martor și-au desfășurat stagiile de practică standard cu accent doar pe participarea la activități de teren și cele ale grupei experimentale în calitate de instructori de grup pe parcursul practicii instructiv-turistice.

Tabelul 3.3. Tipurile de întreprinderi în care studenții și-au desfășurat practicile instructiv-turistice

Tipurile întreprinderilor turistice	Specialitatea Servicii hoteliere, turism și agrement							
	P.I.T. (marș turistic)		P.I.		P.I.T. (marș turistic)		P.T.	
	G.M. în calitate de participant al grupului de turiști	G.E. în calitate de participant al grupului de turiști	G.M.	G.E.	G.M. în calitate de participant al grupului de turiști	G.E. în calitate de instructori ai grupului de turiști	G.M.	G.E.
Agenții de turism	15	15	6	7	15	15	5	5
Structuri de cazare			4	4			4	-
Stații orașenești ale tinerilor turiști			3	4			4	3
Companii de transport			1	0			1	2
Centre recreative și de agrement			-	-			-	5
Vinării			1	-			1	-

Pentru coordonarea activităților în cadrul întreprinderilor de turism, indiferent de genul de activitate al acesteia, angajatul trebuie să dispună de o serie de competențe organizaționale, care se pot referi la: capacitatea de a opera cu produsele sau serviciile turistice noi într-un timp cât mai scurt pentru a fi realizate de întreprindere; capacitatea către tehnologii și inovare; crearea noilor reprezentanțe ale întreprinderii turistice în zonele de interes turistic în plan național și internațional etc.

Studenții care și-au desfășurat stagiul de practică instructiv-turistică în calitate de instructori în teren cu grupul de turiști (grupa experimentală) și-au manifestat cu succes

competențele organizatorice, de comunicare, digitale etc., atât în cadrul practicii de inițiere, dar cu precădere în cea tehnologică, fapt reflectat în Tabelul 3.2, unde se observă că studenții grupei martor care au avut rol doar de participanți ai activităților turistice în teren nu și-au schimbat în mare parte preferințele pentru stagiul de practică tehnologică (agenții de turism 6/5, structuri de cazare 4/4, stații orășenești a tinerilor turiști 3/4, companii de transport 1/0, centre recreative și de agrement 0/0, vinării 1/0) pe când studenții grupei experimentale după practica instructiv-turistică în calitate de instructori ai grupului de turiști și-au ales întreprinderi turistice în care competențele organizaționale, comunicative, digitale, de integrare, asigurare și autoasigurare etc. au prevalat și aume: agenții de turism 7/5, stații a tinerilor turiști 4/3, companii de transport 0/2, centre recreative și de agrement 0/5. S-a observat că competențele obținute în cadrul practicii instructiv-turistice în teren au dus la alegerea întreprinderilor din domeniul turismului, care presupun competențe ce pot fi obținute doar în teren cu grupul de turiști.

De altfel, este esențial ca studenții, în perioada practicii instructiv-turistice să obțină competențe profesionale organizaționale, comunicative, de integrare, digitale etc. În acest context rezultatele obținute la indicii ce definesc nivelul de formare a competențelor organizaționale la studenții grupei experimentale, s-a evidențiat că acestea au crescut semnificativ la pragul valoric de 1,5% ($P < 0,001$), pe când la grupa martor acestea au înregistrat valori nesemnificative ($P > 0,05$). Așadar, putem menționa că practica instructiv-turistică realizată de studenții grupei experimentale în calitate de instructori ai grupului de turiști a contribuit eficient la îmbunătățirea nivelului pregătirii profesionale a viitorilor specialiști din industria turismului.

Integrarea studenților grupei experimentale în calitate de instructori ai grupului de turiști ce a avut scopul formării competențelor practice a acestora care să fie aplicate ulterior în activitatea întreprinderilor cu grupurile de turiști s-a axat pe un ansamblu de criterii analizate și probate de mai mulți specialiști din domeniul turismului, dar și cel psihopedagogic. De altfel, prin procedura de evaluare a studenților, realizat în baza unui ansamblu de criterii referitor la competențele organizatorice căpătate, a fost posibil de a demonstra că subiecții grupei martor cât și celei experimentale care la etapa inițială au avut calitatea doar de participanți ai activităților turistice de teren cu grupul de turiști au înregistrat în procesul de evaluare la etapa inițială date care ca valori sunt similare. Însă, subiecții grupei experimentale care ulterior au avut rolul de instructori ai grupelor de turiști în cadrul activităților turistice în teren, în comparație cu cei din grupa martor ce au avut rol doar de participanți, au demonstrat la ulterioara evaluare că competențele organizatorice au înregistrat rezultate net superioare și cu semnificații evidente a datelor statistice (Tabelul 3.4).

Tabelul 3.4. Rezultatele statistice ale competențelor organizatorice specifice ale studenților în calitate de instructori în cadrul practicii instructiv-turistice în teren

Grupele	Blocul de competențe organizatorice			
	Etapa inițială $X \pm m$	Etapa finală $X \pm m$	t	P
Grupa martor	7,55±0,04	7,76±0,12	2,05	>0,05
Grupa experimentală	7,57±0,05	8,23±0,18	4,11	<0,001

Datele statistice obținute la blocul de competențe organizatorice (ex.: pregătirea listei participanților, stabilirea traseului, anunțarea participanților, organizarea grupei pe traseu etc.) ce sunt reprezentate în Tabelul 3.3, scoate în evidență faptul că între grupa martor și cea experimentală, la etapa finală, după ce cei din grupa experimentală au avut calitatea de instructori cu grupa în cadrul activității practice în teren, s-au obținut diferențe semnificative în ceea ce privește nivelul de formare a competențelor profesionale organizatorice obținute în cadrul practicilor instructiv-turistice unde $t=4,11$, iar $P < 0,001$. Analiza statistică comparată între cele două grupe martor și experimentală, la etapa finală, a scos în evidență o diferență semnificativă.

În concordanță cu cele menționate mai sus, putem afirma cu certitudine că practica instructiv-turistică reprezintă un aspect care a influențat semnificativ creșterea și dobândirea competențelor profesionale organizatorice ale viitorului specialist din sfera turismului. Stabilirea legăturii dintre practicile standard care sunt incluse în planul de învățământ (inițiere și tehnologică) și cea instructiv-turistică care a stat la baza experimentului realizat și a dus la stabilirea competențelor ce necesită a fi formate în cadrul practicilor cu accent pe activitatea de teren, ne-a determinat să stabilim care este corelația dintre practicile standard și cea instructiv-turistică și gradul de competențe organizatorice ce au fost dobândite de subiecții supuși studiului (Tabelul 3.5.)

Datele înregistrate și evidențiate în Tabelul 3.5, scot în evidență că coeficienții de corelație confirmă legături semnificative atât în cadrul grupei martor, cât și în cea experimentală, unde pragul de semnificație variază între $P < 0,05-0,01$, pentru blocul de competențe organizatorice, mai pronunțată fiind corelația la grupa experimentală cu valori de $r=0,692$ în cadrul practicii instructiv-turistice în calitate de instructori pe traseu urmând modulul experimental, față de $r=0,601$ pentru grupa martor ca participanți ai grupului de turiști.

Tabelul 3.5. Analiza corelației rezultatelor practicilor standard din planul de învățământ, practica instructiv-turistică și competențele profesionale organizatorice

Grupele	Blocul de competențe organizatorice						
	Inițială			Finală			
	P.I.	P.T.	P.I.T în calitate de participanți	P.I.	P.T.	P.I.T	
						G.M. în calitate de participanți	G.E. în calitate de instructor de grup
Grupa martor	r = 0,533	r = 0,538	r = 0,535	r = 0,617	r = 0,620	r = 0,601	-
	P < 0,05	P < 0,05	P < 0,05	P < 0,01	P < 0,01	P < 0,01	-
Grupa experimentală	r = 0,487	r = 0,494	r = 0,491	r = 0,686	r = 0,689	-	r = 0,692
	P < 0,05	P < 0,05	P < 0,05	P < 0,01	P < 0,01	-	P < 0,01

Rezultatele ce au fost înregistrate scot în evidență corelații statistic veridice în cadrul subiecților grupei experimentale, care au avut calitatea de instructori de grup în cadrul unei practici instructiv-turistice urmând modulele experimentale, ce a cuprins o gamă de activități organizatorice precum: stabilirea scopului și obiectivelor activității turistice, identificarea zonei geografice, alcătuirea listei participanților, crearea itinerariului (traseului turistic), procurarea produselor alimentare, organizarea întrunirilor cu participanții etc.

S-a putut observa că o corelație suficientă, dar nu destul de veridică a fost înregistrată de subiecții grupei martor care au avut aceleași practici standard din planul de învățământ, dar când a fost cazul practicii instructiv turistice, aceștia au avut rol doar de participanți ai activității turistice, nefiind implicați în organizarea activității de la început și până la sfârșit.

Cele menționate ne fac să deducem faptul că subiecții grupei experimentale în mare parte, dar și cei ai grupei martor într-o măsură mai mică sunt conștienți de faptul că activitatea de teren este capabilă de a le forma competențe profesionale organizatorice, cei din grupa martor doar asistând la activități și vizualizând procesul de realizare, pe când cei din grupa experimentală fiind implicați total în procesul de realizare a activităților turistice în teren ceea ce s-a reflectat asupra corelației înregistrate. Toate acestea au fost posibile prin implicarea totală a subiecților grupei experimentale în calitate de instructori de grup în cadrul practicii instructiv-turistice, care a avut o durată de 3 zile, în teren și zone geografice diverse, obiectivul prioritar fiind a obține competențe organizatorice, fapt realizat pe deplin.

Conform planurilor de învățământ atât grupa martor cât și grupa experimentală au studiat discipline cu orientare spre formarea competențelor organizaționale, însă pentru grupa

experimentală acestea au avut o susținere practică prin realizarea practicii instructiv-turistice atât în calitate de participant cât și instructor de grup. În acest sens, datorită faptului că la practicile standard pentru grupa experimentală s-a adăugat practica instructiv-turistică dar și discipline care au pus bazele pregătirii subiecților grupei experimentale pentru astfel de rol și anume: Organizarea și administrarea întreprinderilor turistice cât și Organizarea și dirijarea întreprinderilor de turism sportiv și agrement, studenții grupei experimentale au avut posibilitatea să-și manifeste aceste cunoștințe în cadrul practicii instructiv-turistice, cumulate cu acele competențe organizatorice obținute în cadrul stagiilor standard în interiorul întreprinderilor, care și ele la rândul lor au avut un caracter mai mult practic în teren.

Astfel, studenții grupei martor și experimentală au fost evaluați la compartimentul organizatoric atât la începutul cât și la sfârșitul disciplinelor care abordează organizarea activităților de teren, precum ar fi organizarea tururilor sportive și de agrement, cât și practicii de inițiere și practicii tehnologice, ambele grupe având rolul de participanți ai activităților turistice în cadrul practicii instructiv-turistice, nefiind implicați în organizarea și desfășurarea activităților turistice specifice (Tabelul 3.6).

Tabelul 3.6. Analiza rezultatelor formării competențelor organizatorice la studenții participanți la experimentul formativ (etapa inițială)

Nr. crt.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$	Nr.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$
Grupa martor participant la activitățile practice în teren			Grupa experimentală participant la activitățile practice în teren		
1	Organizarea și administrarea întreprinderilor turistice	7,29 ± 0,04	1	Organizarea și administrarea întreprinderilor turistice	7,29 ± 0,04
2	Organizarea și dirijarea întreprinderilor de turism sportiv și agrement	7,84 ± 0,13	2	Organizarea și dirijarea întreprinderilor de turism sportiv și agrement	7,99 ± 0,14
3	Teoria și metodică turismului sportiv	7,48 ± 0,13	3	Teoria și metodică turismului sportiv	7,70 ± 0,12
4	Practica de inițiere	7,49 ± 0,05	4	Practica de inițiere	7,49 ± 0,04
5	Practica tehnologică	7,47 ± 0,05	5	Practica tehnologică	7,51 ± 0,02
6	Practica instructiv-turistică în calitate de participant	7,38 ± 0,04	6	Practica instructiv-turistică în calitate de participant	7,46 ± 0,04
Însemnătatea medie aritmetică		7,55 ± 0,07	Însemnătatea medie aritmetică		7,57 ± 0,07
Analiza comparativă a caracteristicilor statice 7,55 ± 0,07 și 7,57 ± 0,07					
		t	P		
		0,33	> 0,05		
		t	P		
		0,33	> 0,05		

Notă: P - 0,05   0,01   0,001,   unde   f = 14
t = 2,145   2,977   4,140

În Tabelul 3.6., sunt evidențiate șase discipline atât pentru grupa martor cât și pentru cea experimentală. S-au selectat prioritar obiectele care prevăd organizarea activităților în cadrul întreprinderilor turistice și acumularea competențelor teoretico-practice de organizare în teren a unor activități specifice care necesită anumite competențe. Datele înregistrate la etapa inițială a reflectat faptul că mediile notelor în cadrul grupei experimentale variază în 7,29 și 7,99 suma la grupă înregistrând o medie de 7,57, de altfel media notelor la grupa martor variază între 7,29 și 7,84 suma mediilor fiind practic egale, 7,55 pentru grupa martor și 7,57 grupa experimentală. Datele statistice obținute demonstrează că la etapa inițială media sumelor notelor grupei martor și grupei experimentale indică faptul că între ele nu există diferență semnificativă $t = 0,33$, iar $P > 0,05$.

Datele obținute ne permit să argumentăm faptul că gupele ce au fost parte a experimentului realizat de noi nu au nici o diferență semnificativ statistică. De altfel, putem cu certitudine menționa că nivelul competențelor organizatorice a studenților la etapa inițială când cele două grupe au avut statutul doar de membri ai activităților turistice desfășurate în teren, nu s-a observat diferențe considerabile. Cele expuse ne permit să credem că până la acest moment s-a acordat puțină atenție competențelor organizatorice, fapt susținut și de notele mici la disciplinele selectate a fi cele care pun bazele unor astfel de competențe.

Etapa în care s-a început a pune bazele experimentului pedagogic a demarat cu anul II de studii unde atât grupa martor cât și grupa experimentală au avut statutul de participanți la activitățile turistice de teren, urmând și o serie de discipline specifice care combinate cu partea practică ceea ce s-a întâmplat în cazul grupei experimentale unde cei din urmă au avut statutul de instructori a unui grup de turiști în cadrul activităților turistice de teren a demonstrat rezultate semnificative. Toate activitățile (de instruire, de teren etc.) la etapa nominalizată în cazul grupei experimentale au fost orientate spre o activitate organizatorică cu o pondere 30% prin diversificarea activităților desfășurate în mod special în teren a practicii instructiv-turistice de către studenții grupei experimentale în calitate de instructori cu grupele de turiști, care să ofere acele competențe organizatorice necesare viitorului specialist din domeniul turismului. În scopul formării competențelor organizatorice la grupa experimentală au fost planificate și realizate diverse activități, care au avut ca obiectiv alcătuirea unui traseu turistic pentru un grup de turiști, începând cu planificarea, organizarea și finisând cu evaluarea acestuia, axat pe compartimente bine delimitate cum ar fi parte de pregătire, organizare și evaluare a activității desfășurate, toate acestea fiind posibile a fi realizate în semestrul IV al anului doi de studii pe parcursul practicii instructiv-turistice, unde studenții grupei experimentale au realizat traseul de unii singuri sub monitorizarea noastră.

Realizarea activităților privind formarea competențelor organizatorice s-a efectuat atât în perioada anului de studii la disciplinele selectate a fi viabile pentru formarea unor astfel de competențe cât și în perioada practicii instructiv-turistice în cazul grupei experimentale a cărei subiecți au avut statut de organizatori a acestei activități. La finele experimentului pedagogic după ce subiecții grupei experimentale au realizat și evaluarea activităților turistice desfășurate în cadrul practicii instructiv-turistice, sau efectuat evaluări finale la disciplinele și activitățile menționate. Rezultatele înregistrate atât de grupa martor cât și grupa experimentală sunt prezentate în Tabelul 3.7.

Procesul de studii cu studenții grupei martor a avut caracterul obișnuit urmând planul de învățământ aprobat în 2017, unde la partea practică studenții au avut doar statut de participanți, iar grupa experimentală după programul aprobat tot în 2017, dar disciplinele evidențiate a avea caracter practico-organizatoric au fost susținute de manifestarea competențelor organizatorice de către grupa experimentală pe parcursul unei practici instructiv-turistice, altfel decât practicile standard în cadrul întreprinderilor turistice. Se poate menționa că și subiecții grupei martor au avut activități organizatorice, dar în calitate de participanți la activități turistice de teren, acestea fiind susținute de aceleași discipline ca cele în cazul grupei experimentale. Analiza datelor statistice înregistrate la finele experimentului pedagogic în cazul grupei martor și celei experimentale, scoate în evidență eficiența practicii instructiv-turistice în calitate de instructori de grup în cazul grupei experimentale, care a presupus organizarea activității turistice în teren „cap-coadă”, combinate cu discipline teoretice conexe activităților preconizate, ceea ce a influențat pozitiv asupra formării competențelor organizatorice în favoarea grupei experimentale (Tabelul 3.7).

Suma notelor medii a grupei experimentale a fost 8,23, iar a grupei martor 7,76. Analiza statistică între aceste date obținute demonstrează o diferență semnificativă statistică unde pragul de semnificație pentru grupa martor a fost de $t = 2,05$, $P < 0,05$, iar pentru grupa experimentală de $t = 4,11$, $P < 0,001$. Această situație confirmă ipoteza înaintată anterior că competențele organizatorice a fost formate în vederea unei pregătiri profesionale mai eficiente la grupa experimentală, a cărei subiecți au avut rol de instructori de grup în cadrul activităților turistice desfășurate în teren, decât la studenții din grupa martor, care au avut rol doar de participanți și nu au urmat modulele experimentale.

Tabelul 3.7. Analiza rezultatelor formării competențelor organizatorice la studenții participanți la experimentul formativ (etapa finală)

Nr. crt.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$	Nr.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$
Grupa martor participant la activitățile practice în teren			Grupa experimentală instructor de grup la activitățile practice în teren		
1	Organizarea și administrarea întreprinderilor turistice	7,29 ± 0,04	1	Organizarea și administrarea întreprinderilor turistice	7,43 ± 0,04
2	Organizarea și dirijarea întreprinderilor de turism sportiv și agrement	7,89 ± 0,14	2	Organizarea și dirijarea întreprinderilor de turism sportiv și agrement	8,00 ± 0,07
3	Teoria și metodică turismului sportiv	8,90 ± 0,14	3	Teoria și metodică turismului sportiv	9,87 ± 0,24
4	Practica de inițiere	7,55 ± 0,06	4	Practica de inițiere	8,03 ± 0,06
5	Practica tehnologică	7,52 ± 0,05	5	Practica tehnologică	8,02 ± 0,05
6	Practica instructiv-turistică în calitate de participant	7,43 ± 0,04	6	Practica instructiv-turistică în calitate de instructor de grup	8,01 ± 0,04
Însemnătatea medie aritmetică		7,76 ± 0,08	Însemnătatea medie aritmetică		8,23 ± 0,08
Analiza comparativă a caracteristicilor statice 7,76 ± 0,08 și 8,23 ± 0,08					
		t	P		
		2,05	< 0,05		
				t	P
				4,11	< 0,001

Notă: P - 0,05   0,01   0,001,   unde   f = 14
t = 2,145   2,977   4,140

Datele obținute la etapele inițială și finală au fost analizate atât pentru grupa martor, cât și pentru cea experimentală. Astfel, în grupa experimentală sau observat diferențe semnificative între datele inițiale care a avut o medie de 7,57, iar datele finale de 8,23, pe când grupa martor medii inițiale de 7,55, iar cele finale au înregistrat valori de 7,76, diferența fiind nesemnificativă.

Analizând rezultatele formării competențelor profesionale organizatorice a studenților grupei martor și experimentale în cadrul experimentului formativ final, putem menționa că grupa experiment datorită implicării în calitate de instructor cu grupa de turiști în care accentul a fost pus pe modulul organizatoric (ex.: alcătuirea listei participanților, itinerarului/traseului de deplasare, rației alimentare etc.) a înregistrat rezultate net semnificative față de grupa martor care

a avut calitatea doar de participant la activitățile turistice în teren, nefiind pus accentul pe aspectele organizatorice a unor astfel de activități.

3.3. Impactul practicii instructiv-turistice asupra formării competențelor profesionale privind pregătirea instructiv-metodică a studenților

În situația actuală pe piața turistică națională și internațională în care exigențele privind competențele viitorului specialist sunt luate în calcul în toate sectoarele economiei inclusiv și în industria turistică, este de neînțeles în care pregătirea viitorului specialist din domeniul turismului ar fi să fie lăsată în umbră realizându-se, în măsura în care se realizează, doar pe baza autoinstruirii.

Studenții, în cadrul practicii instructiv-turistice și în primii ani de practicare a profesiei pe care au ales-o, întâmpină diverse dificultăți, iar cele care se referă la activitatea instructiv-metodică de cele mai dese ori se referă la:

- Înțelegerea amănunțită a unor subiecte din domeniul ales, însă cu o concepție generală asupra acestora;
- Dificultatea de a manevra cu informația pe care o dețin referitor la un anumit subiect;
- Creșterea exigențelor cu referire la completarea informației obținute în procesul de predare-învățare;
- Corelarea competențelor obținute cu alte competențe dobândite în procesul de activitate.

Aceste dificultăți sunt evidente pentru a accentua însemnătatea competențelor instructiv-metodice pentru viitorii specialiști din domeniul turismului, în contextul în care piața turistică este în continuă schimbare datorită unor factori de natură obiectivă sau subiectivă.

Rezultatele analizei literaturii științifico-metodice prezentate în capitolul 1, analiza planurilor și programelor de studii, rezultatele chestionării specialiștilor din domeniul turismului au scos în evidență faptul că la moment există diverse opinii cu privire la procesul pregătirii profesionale a cadrelor pentru organizarea și desfășurarea activităților turistice necesare domeniului respectiv. În acest context, eficacitatea instruirii specialiștilor din domeniul turismului depinde în mare măsură de abilitățile instructiv-metodice a cadrelor didactice care asigură programul de studii.

Luând în calcul argumentele de mai sus ne-am propus să organizăm o cercetare științifică în care am urmărit eficiența formării competențelor instructiv-metodice în cadrul practicii instructiv-turistice a studenților grupei experimentale, în cadru întreprinderilor de turism din

Republica Moldova având la bază și competențele obținute în cadrul disciplinelor din planul de studii.

În scopul determinării unor diferențe între conținutul pregătirii profesionale a studenților în domeniul turismului am considerat necesar a monitoriza rezultatele căpătate de studenții care au studiat în decursul a 3 ani conform actelor normative în vigoare, urmând două practici standard, dar având și rol de participant la activități turistice în teren (grupa martor) în cadrul specialității Servicii hoteliere, turism și agrement și studenții care și-au realizat studiile la fel pe o perioadă de 3 trei ani, cu două practici standard conform planului de studii, dar și o practică instructiv-turistică (marș turistic) în calitate de instructori ai grupului de turiști în cadrul unei activități practice în teren (grupa experimentală) în cadrul aceleiași specialități.

Este de menționat că studenții grupei martor pe perioada primilor trei ani au fost pregătiți în baza disciplinelor care pun accent pe activități practice utilizate din ce în ce mai des pe piața turistică națională și internațională, care sunt prezentate în Tabelul (3.7.). Studenții grupei experimentale au urmat cursurile de pregătire profesională urmând aceleași discipline de profil însă acestea au fost completate cu trasarea cunoștințelor teoretice obținute, în cadrul unei practici instructiv-turistice (marș turistic), în care aceștia au avut rolul de instructori ai grupului de turiști, unde competențele teoretice au fost completate de competențe profesionale practice (organizatorice, digitale etc.). Astfel, este de menționat că planul de învățământ și numărul de ore privind pregătirea studenților atât din grupa martor cât și grupa experimentală de la specialitatea Servicii hoteliere, turism și agrement nu a avut diferențe, cu excepția că grupa experimentală a urmat o practică instructiv-turistică (marș turistic) 30 ore, 2 credite în calitate de instructori de grup, aceștia fiind responsabili de organizarea activității în teren, începând de la apariția ideii și finisând cu evaluarea a ceea ce a fost realizat și trasarea concluziilor, pe când grupa martor a avut statut doar de participant la o astfel de activitate.

Astfel, cunoașterea aspectelor metodice s-au format în cadrul orelor la disciplinele care au fost identice atât pentru grupa martor cât și pentru grupa experimentală: Teoria și metodică turismului sportiv, Turism montan, Turism nautic și practica de inițiere și tehnologică. Diferențele au fost în cadrul orelor realizate la practica instructiv-turistică (marș turistic), unde (grupa martor) a avut statut de participanți, iar (grupa experiment) o activitate a avut rol de participant, iar cea de a doua de instructori ai grupului de turiști.

Astfel, numărul de ore la instruirea studenților atât celor din grupa martor cât și experiment a constituit 3 ani de studii 810 ore la disciplinele menționate mai sus, iar când ne referim la practica instructiv-turistică grupa martor a avut 30 ore, 2 credite rolul de participant la activitatea

turistică, iar grupa experimentală 30 ore, 2 credite rolul de instructor a grupului de turiști pe traseu în teren.

Luând în considerație aceste constatări, noi am efectuat o analiză detaliată a nivelului competențelor instructiv-metodice a studenților grupei martor (în calitate de participanți la practica-instructiv turistică) și grupa experimentală (în calitate de instructori de grup la practica instructiv-turistică unde au fost cei care au inițiat activitatea, organizat și încheiat cu prezentarea caietului de sarcini).

În cadrul experimentului pedagogic au fost analizate notele obținute de studenți la cele 6 discipline din planul de învățământ, care au pus accentul pe aspectele instructiv-metodice (Tabelul 3.8). Totodată au fost identificate competențele instructiv-metodice ale studenților din grupa experimentală pe parcursul practicii instructiv-turistice.

Rezultatele acestei analize sunt prezentate în Tabelul 3.8. Media notelor obținute de studenții ambelor grupe a demonstrat că nivelul competențelor instructiv-metodice nu prezintă o diferență semnificativă la etapa inițială a experimentului pedagogic. Ca exemplu putem prezenta rezultatele la disciplinele studiate de studenți; astfel la Teoria și metodica turismului sportiv, media notelor grupei martor este de 7,20, iar la grupa experimentală această - de 7,32; la Turism montan, grupa martor a avut o medie de 7,75, iar cea experimentală - de 7,84; la Turism nautic, media notelor la grupa martor a constituit 7,82, iar la cea experimentală - de 7,64.

Totodată se observă și o diferență ne semnificativă la etapa inițială la practicile standard din planul de învățământ cât și la practica instructiv-turistică, unde ambele grupe atât cea martor cât și experimentală au avut statut de participanți. Astfel, la etapa inițială la practica de inițiere, grupa martor a înregistrat o medie a notelor de 7,25, iar cea experimentală de 7,30; la practica tehnologică media notelor grupei martor este de 7,42, iar la grupa experimentală această - de 7,40 și la practica instructiv-turistică, unde ambele grupe au avut statut de participanți media notelor grupei martor este de 7,60, iar la grupa experimentală această - de 7,64.

Datele obținute în rezultatul testării inițiale denotă că media obținută de grupa martor și cea de grupa experimentală sunt ne semnificative din punct de vedere statistic, în contextul în care grupa martor a înregistrat o medie generală de 7,51, iar grupa experiment 7,52, în contextul în care ambele grupe au urmat aceleași discipline, tipuri de practică și practica instructiv-turistică, unde au avut statut identic la etapa inițială și anume participanți cu grupul de turiști pe un traseu special conceput pentru a putea vedea modul și formatul de organizare a unei astfel de activitate și a fortifica competențele teoretice cu cele practice, care sunt atât de necesare în procesul de activitate în industria turistică, ce pun accentul nu doar pe munca de birou, dar și cea de teren ce necesită competențe diferite ca complexitate, structură și aplicare.

Tabelul 3.8. Analiza formării competențelor privind pregătirea instructiv-metodică a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice (etapa inițială)

Nr. crt.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$	Nr. crt.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$
Grupa martor participant la activitățile practice în teren			Grupa experimentală participant la activitățile practice în teren		
1	Teoria și metodică turismului sportiv	7,20 ± 0,04	1	Teoria și metodică turismului sportiv	7,32 ± 0,04
2	Turism montan	7,75 ± 0,03	2	Turism montan	7,84 ± 0,06
3	Turism nautic	7,82 ± 0,06	3	Turism nautic	7,64 ± 0,05
4	Practica de inițiere	7,25 ± 0,03	4	Practica de inițiere	7,30 ± 0,03
5	Practica tehnologică	7,42 ± 0,03	5	Practica tehnologică	7,40 ± 0,04
6	Practica instructiv-turistică în calitate de participant	7,60 ± 0,04	6	Practica instructiv-turistică în calitate de participant	7,64 ± 0,06
Însemnătatea medie aritmetică		7,51 ± 0,04	Însemnătatea medie aritmetică		7,52 ± 0,05
Analiza comparativă a caracteristicilor statice 7,51 ± 0,04 și 7,52 ± 0,05					
		t	P		
		0,27	> 0,05		
		t	P		
		0,27	> 0,05		

Notă: P - 0,05 0,01 0,001, unde f = 14
t = 2,145 2,977 4,140

Rezultatele obținute scot în evidență faptul că competențele obținute de studenții grupei martor cât și cea experimentală au valori nesemnificative ($P > 0,05$).

Datele statistice demonstrează că media obținută de studenții din ambele grupe (martor și experimentală) la etapa inițială, la disciplinele care au pus accentul pe formarea competențelor instructiv-metodice, nu se deosebesc semnificativ între ele. Argumentele prezentate sunt convingătoare prin faptul că perioada de studii a studenților din ambele grupe la etapa inițială nu a avut tendințe reale spre formarea unor competențe instructiv-metodice, care să cuprindă aspecte mai largi în ceea ce privește domeniul turismului, având o latură îngustă asupra competențelor obținute, fiind pus accentul în mare parte pe: cum pot fi realizate diverse activități turistice în teren în diverse zone geografice (munte, apă etc.), sau activități ce presupun practicarea exercițiului fizic. Totodată, la etapa inițială, studenții grupei martor cât și celei experimentale și-au realizat stagiul practicii instructiv-turistice în calitate de participanți ai activității realizate în teren cu grupul de turiști. Toate cele menționate reflectă încă odată că ambele grupe au avut statut egal la etapa inițială, ceea ce scoate în evidență că acestea au fost omogene și nu au avut diferențe semnificative.

După etapa inițială în care s-a constatat că grupele nu înregistrează valori semnificative ca pregătire, grupa martor a continuat să parcurgă aceleași discipline ca la în etapa inițială,

participând la activități turistice în teren doar în calitate de membri ai grupului de turiști, pe când pentru grupa experimentală, formarea competențelor instructiv-metodice a avut un caracter mai pronunțat, aceștia fiind puși în situația:

➤ să poată realiza diverse activități (de cercetare a pieței turistice pentru a identifica dacă consumatorii (turiștii) au nevoie de odihnă activă pe un itinerar (traseu), desfășurare a activităților turistice în teren de diferit gen inclusiv cu caracter sportiv etc.);

➤ să desfășoare o ședință în cadrul întreprinderii turistice, dar și cu grupul de turiști pentru a transpune anumite subiecte legate de organizarea activității turistice;

➤ să poată verifica și evalua munca realizată în cadrul activităților în cadrul întreprinderii, dar și activităților turistice realizate în teren;

➤ să elaboreze un plan de activitate al întreprinderii, sau a activității turistice și să-l transpună în practică;

➤ să realizeze diverse activități utilizate în procesul de muncă reală, inclusiv cea de teren;

➤ să soluționeze diverse aspecte apărute în cadrul procesului de activitate în teren, dând dovadă de creativitate, inițiativă, asigurare și autoasigurare.

Grupa experimentală, totodată, pe parcursul experimentului pedagogic, după etapa inițială în care au avut același statut ca și grupa martor, au fost încadrați ca instructori pentru realizarea practicii instructiv-turistice (marșurilor turistice pedestre și nautice), unde au avut ca sarcină:

- pregătirea, organizarea și desfășurarea marșurilor turistice pedestre și nautice;

- promovarea activității desfășurate în rândul studenților instituției;

- organizarea activităților turistice la locul de odihnă;

- aranjarea bivuacurilor turistice;

- comunicarea cu turiștii pe traseu, dar și ținerea legăturii după finisarea activității, pentru o ulterioară activitate, alta decât cea inițială;

- soluționarea anumitor aspecte apărute pe parcursul activității turistice;

- realizarea activităților de agrement pe parcursul activității turistice realizate în teren (jocuri dinamice cu caracter turistic etc.);

- organizarea pe parcursul activității a unei excursii tematice (ex.: cu caracter religios) în regiunea unde a avut loc activitatea turistică propriu zisă;

- alcătuirea unui bilanț în care să fie luate în considerare aspectele de pregătire, organizare și desfășurare a activităților în cadrul practicii instructiv-turistice, pentru ca la o ulterioară activitate neajunsurile identificate să fie înlăturate.

Tabelul 3.9. Analiza formării competențelor privind pregătirea instructiv-metodică a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice (etapa finală)

Nr. crt.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$	Nr. crt.	Disciplinele	Caracteristicile statistice $\bar{X} \pm m$
Grupa martor participant la activitățile practice în teren			Grupa experimentală instructor de grup la activitățile practice în teren		
1	Teoria și metodică turismului sportiv	7,20 ± 0,06	1	Teoria și metodică turismului sportiv	7,32 ± 0,05
2	Turism montan	7,76 ± 0,08	2	Turism montan	9,71 ± 0,22
3	Turism nautic	7,93 ± 0,08	3	Turism nautic	7,65 ± 0,06
4	Practica de inițiere	7,34 ± 0,05	4	Practica de inițiere	8,05 ± 0,20
5	Practica tehnologică	7,48 ± 0,06	5	Practica tehnologică	8,07 ± 0,19
6	Practica instructiv-turistică în calitate de participant	7,71 ± 0,08	6	Practica instructiv-turistică în calitate de instructor de grup	8,29 ± 0,18
Însemnătatea medie aritmetică		7,57 ± 0,07	Însemnătatea medie aritmetică		8,18 ± 0,15
Analiza comparativă a caracteristicilor statistici 7,57 ± 0,07 și 8,18 ± 0,15					
			t		P
			1,32		< 0,05
			t		P
			4,13		< 0,001

Notă: P - 0,05   0,01   0,001,   unde f = 14
t = 2,145   2,977   4,140

Rezultatele obținute de grupa experimentală permit să constatăm o îmbunătățire satisfăcătoare comparativ cu grupa martor. Datele prezentate în (Tabelul 3.9), sunt argumentate de completarea competențelor obținute în cadrul disciplinelor practice stabilite în planul de învățământ, dar și rolul de instructor pe care l-au avut studenții grupei experimentale în cadrul practicii instructiv-turistice în cadrul activităților turistice desfășurate (marșuri turistice pedestre și nautice). Datele statistice medii ilustrează că între aceste grupe diferența mediilor a notelor obținute sunt semnificative, unde pragul de semnificație este: $P < 0,05$ pentru grupa martor și de $P < 0,001$ pentru grupa experimentală.

Diferența dintre grupa martor și experimentală este destul de evidentă, fapt datorat în mare parte legăturii dintre disciplinele conexe aspectelor practice și practica instructiv-turistică. Argumentele menționate reprezintă temei pentru a preciza că competențele necesare pentru aspectele ce țin de pregătirea instructiv-metodică, obținute de grupa experimentală în cadrul practicii instructiv-turistice, pot contribui eficient la pregătirea profesională a specialiștilor din sfera turismului.

Realizând o comparație între datele inițiale și cele finale ale grupei experiment și cele ale grupei martor privind competențele necesare pentru o pregătire instructiv-metodică eficientă,

constatăm că diferențele nivelului competențelor la capitolul dat înregistrează o tendință de îmbunătățire mai eficientă în favoarea grupei experimentale, unde $t=4,13$, iar $P < 0,001$.

Este de subliniat faptul că și în cazul grupei martor au fost evidențiate ameliorări privind obținerea competențelor în ceea ce privește pregătirea instructiv-metodică, acest fapt fiind evident, deoarece disciplinele practice studiate de studenții grupelor martor și cea experimentală nu au înregistrat diferențe, cei din grupa martor participând la practica instructiv-turistică doar în rol de membri ai grupului, astfel media înregistrată de aceștia la etapa finală a fost de $t=1,32$, iar $P < 0,05$, față de $t=0,27$ iar $P > 0,05$ la etapa inițială.

Cele expuse mai sus ne determină să argumentăm că rolul de instructor al unei grupe de turiști în teren, axat pe pregătirea acestei activități, oferă posibilitatea asigurării unei calități a pregătirii instructiv-metodice, inclusiv a competențelor obținute la acest capitol de către subiecți, comparativ cu datele inițiale, care s-au îmbunătățit la ambele grupe, însă, la grupa experimentală rezultatele fiind net semnificative.

3.4. Eficiența modulului experimental privind practica instructiv-turistică a studenților, în cadrul întreprinderilor turistice din Republica Moldova, asupra formării competențelor studenților

Competențele organizaționale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului pe parcursul practicii instructiv-turistice trebuie să includă competențe organizaționale, capacități și abilități de a desfășura activitățile turistice în teren nu doar stând în oficiu.

Competențele organizatorice dezvoltate de către grupa martor, dar în mod special de grupa experimentală fac referire la capacitatea celor din urmă de a pregăti, organiza și desfășura activități turistice cu implicarea unui grup, coordonarea unor activități, manifestări, persoane, fonduri financiare. Datele obținute au fost supuse unei analize între datele inițiale și cele finale ale ambelor grupe. Astfel în grupa experimentală sau observat o diferență semnificativă considerabilă între datele inițiale vizavi de cele finale. În Tabelul 3.10 este prezentat pragul de semnificație $t = 4,11$, iar $P < 0,001$ pentru grupa experimentală și $t = 1,11$, iar $P > 0,05$, pentru grupa martor care a realizat planul în format obișnuit fără implicarea în activități practice de teren în calitate de instructori cu grupele de turiști și aplicarea modulelor experimentale, dar și având o durată a stagiilor de practică de doar 3 săptămâni.

Tabelul 3.10. Analiza reușitei în ceea ce privește competențele organizatorice a studenților în cadrul practicilor standard, în contextul desfășurării practicii instructiv-turistice

Grupele	Caracteristicile statistice a notelor			
	Rezultatele inițiale $\bar{X} \pm m$		Rezultatele finale $\bar{X} \pm m$	
	P.I.	P.T.	P.I.	P.T.
Grupa experimentală	7,49 ± 0,04	7,51 ± 0,02	8,03 ± 0,15	8,02 ± 0,13
t	0,46		4,11	
P	P>0,05		P< 0,001	
Grupa martor	7,49 ± 0,05	7,47 ± 0,05	7,55 ± 0,05	7,52 ± 0,05
t	0,46		1,11	
P	P>0,05		P< 0,05	

Media reușitei la competențele organizatorice în cadrul practicilor standard conform planului de învățământ, după practica instructiv-turistică realizată de către grupa experimentală în calitate de instructor al grupului de turiști și cei din grupa martor în calitate de participanți scoate în evidență faptul că calitatea de instructor, presupune deținerea unor competențe de organizare ample, care sunt obținute de subiecți doar prin implicarea acestora în activitățile propriu zise, unde combinate cu discipline de specialitate capabile de a oferi acele competențe teoretice necesare, pot contribui la obținerea unor rezultate semnificative $P < 0,001$ în cazul grupei experimentale și $P < 0,05$ în cazul grupei martor, ce sunt utilizate ulterior în cadrul stagiilor de practică standard, sau activității propriu zise în cadrul întreprinderilor de turism.

Competențele obținute de către studenții grupei experimentale au fost aplicate în cadrul practicilor standard (de inițiere și tehnologică), unde studenții grupei experimentale au participat la 2 activități de teren cu grupele de turiști în diverse regiuni ale Republicii Moldova, fapt confirmat de curatorii din cadrul întreprinderilor de turism, care au menționat faptul că competențele deținute de aceștia satisfac pe deplin cerințele pe care le au ei față de un viitor angajat pentru astfel de activități. În cazul grupei martor aceștia au participat de asemenea la 2 activități în decursul practicilor standard, însă nu s-au manifestat în practică, dar aspectele teoretice erau cunoscute, fiind axați în mod prioritar pe munca de oficiu și mai puțin pe cea de teren. Cele expuse ne permite să conchidem că legătura dintre disciplinele bine determinate pentru anumite activități și practica în teren în care competențele teoretice să fie manifestate sub aspect profesional-practic sunt capabile de a oferi calitate activității angajatului în cadrul întreprinderilor de turism, care la ora actuală conform Organizației Mondiale a Turismului (OMT), pun accent pe produse turistice cu caracter sportiv, recreativ și activ.

Tabelul 3.11. Analiza comparativă a formării competențelor organizatorice și instructiv-metodice a studenților în cadrul practicii instructiv-turistice

Grupele	Tipul practicii	Caracteristicile statice		t	P
		Rezultatele inițiale $\bar{X} \pm m$	Rezultatele finale $\bar{X} \pm m$		
Competențele organizatorice					
Grupa experimentală (participant/instructor)	Practica instructiv-turistică (instructor grup turiști)	7,46 ± 0,04	8,01 ± 0,15	4,12	< 0,001
Grupa martor (participant)	Practica instructiv-turistică (participant grup turiști)	7,38 ± 0,04	7,43 ± 0,05	1,27	< 0,05
Competențele obținute în cadrul activităților instructiv-metodice					
Grupa experimentală (participant/instructor)	Practica instructiv-turistică (instructor grup turiști)	7,64 ± 0,06	8,29 ± 0,18	4,11	< 0,001
Grupa martor (participant)	Practica instructiv-turistică (participant grup turiști)	7,60 ± 0,04	7,71 ± 0,08	1,53	< 0,05

Datele reprezentate în Tabelul 3.11 denotă faptul că la etapa inițială unde ambele grupe au avut rolul doar de participanți în cadrul practicii instructiv-turistice (marș turistic) fiind ghidați de profesor în ceea ce privește realizarea activităților de deplasare, staționare, campare etc., acestea au înregistrat la capitolul competențe organizatorice date statistice ne semnificative cu o medie pentru grupa experimentală de 7,46, iar grupa martor de 7,38, iar în ceea ce privește competențele privind pregătirea instructiv-metodică acestea au înregistrat medii de 7,64 pentru grupa experimentală și de 7,60 pentru grupa martor. Se poate deduce faptul că subiecții atât din grupa martor cât și experimentală și-au manifestat în mare parte competențe organizatorice, la un nivel susținut de competențele teoretice obținute la disciplinele cu aspecte practice.

În ceea ce privește rezultatele finale, acestea sunt semnificative pentru grupa experiment, unde rolul de instructor al unui grup de turiști, parcurgerea modulelor experimentale elaborate, dar și acordarea unei atenții deosebite modului organizatoric cât și a celui instructiv-metodic, pe parcursul practicii-instructiv turistice a avut un aport substanțial asupra atât a competențelor organizatorice, unde $t=4,12$, cât și a celor privind pregătirea instruiiv-metodică, unde $t=4,11$ pragul de semnificație fiind de $P < 0,001$. Se observă și o îmbunătățire în cazul grupei martor, unde subiecții a avut rolul de participant în cadrul practicii-instructiv turistice, astfel legătura

dintre disciplinele practice studiate și rolul de participant a dus la o îmbunătățire a rezultatelor, unde $t=1,27$ în cazul competențelor organizatorice și $t=1,53$ în cazul competențelor ce țin de pregătirea instructiv-metodică, pragul de semnificație fiind de $P < 0,05$. Astfel, se poate desprinde ideea că și rolul de participant în cadrul unei practici-instructiv turistice are un aport asupra dezvoltării competențelor studenților și aici ne referim la grupa martor, însă cel de instructor al unui grup de turiști, care te pune să elaborezi, creezi, desfășori și să evaluezi ceea ce s-a realizat în cazul grupei experiment, este ceva complex ce duce la obținerea de competențe ce nu pot fi obținute, uneori nici în cadrul practicilor standard realizate în cadrul întreprinderilor de turism.

În pofida faptului că specialistul din domeniul turismului trebuie să cunoască teoretic toate aspectele activității pe care o desfășoară, este necesar ca acesta să de-a dovadă și de competențe în ceea ce privește pregătirea instructiv-metodică (Tabelul 3.12) care constă în: cunoașterea specificului industriei turistice în ceea ce privește munca de birou, dar și cea de teren în contextul tendințelor pe piața turistică națională și internațională, în comparație cu alte sectoare ale economiei; proiectarea și organizarea activităților turistice, să elaboreze strategii de dezvoltare a activității turistice desfășurate în teren etc.

Tabelul 3.12. Analiza reușitei în ceea ce privește competențele instructiv-metodice ale studenților în cadrul practicilor standard, în contextul desfășurării practicii instructiv-turistice

Grupele	Caracteristicile statistice a notelor			
	Rezultatele inițiale $\bar{X} \pm m$		Rezultatele finale $\bar{X} \pm m$	
	P.I.	P.T.	P.I.	P.T.
Grupa experimentală	7,30± 0,03	7,40 ± 0,04	8,05 ± 0,20	8,07± 0,19
t	0,70		3,97	
P	P>0,05	P>0,05	P< 0,001	P< 0,001
Grupa martor	7,25 ± 0,03	7,42± 0,03	7,34 ± 0,05	7,48 ± 0,06
t	0,70		1,67	
P	P>0,05	P>0,05	P< 0,05	P< 0,05

Notă: P - 0,05   0,01   0,001,   unde   f = 14
t = 2,145   2,977   4,140

Datorită disciplinelor specifice, care au format competențe teoretice viabile pentru activități de teren, dar și încadrarea studenților grupei experimentale mai întâi ca participanți, ulterior ca instructori în cadrul practicii-instructiv turistice (marșuri turistice), fiind pus accentul pe două module de bază și anume: organizatoric și instructiv-metodic, aceștia și-au îmbunătățit semnificativ competențele în ceea ce privește aspectele instructiv-metodice necesare în

activitatea turistică $t=3,97$, iar $P<0,001$, ce le-a oferit posibilitatea acestora să conducă o activitate turistică cu un grup de turiști și să-și valorifice cunoștințele teoretice și cele științifice de specialitate, psihopedagogice, sportive și metodice luând în calcul caracterul activității, zona geografică, contingentul de turiști etc.

3.5. Concluzii la capitolul 3

1. În rezultatul analizei procesului de formare a competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice s-a stabilit că competențele formate în calitate doar de participant la activitățile turistice fără a pune accentul pe module care să formeze competențe profesionale, nu corespundeau în totalitate domeniului de formare, dar și obiectivelor stabilite în cadrul Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism 2020”. În special se simțea lipsa unor competențe practice obținute pe parcursul practicii instructiv-turistice în teren cu un grup de turiști organizat, care să formeze un specialist capabil de a soluționa diverse situații, să poată comunica, organiza diverse activități etc.

2. Pentru formarea competențelor practice necesare unui specialist din sfera turismului studenții grupei experimentale și grupei martor au urmat o serie de discipline specifice activităților ce pot fi realizate în teren, însă conținutul practicii instructiv-turistice care a cuprins 30 ore și 2 credite pentru grupa martor ce a avut calitate de participant al activității turistice desfășurate în teren s-a desosebit semnificativ de cel al grupei experimentale, care a urmat aceleași discipline, însă aceasta a avut atât statut de participanți, dar și instructori de grup în cadrul practicii instructiv-turistice pe care au realizat-o de la început și până la sfârșit de sine stătător, având la bază două module experimentale. Totodată, aceștia și-au realizat stagiile de practică în întreprinderi turistice specifice (stații de turism, federații de turism sportiv și orientare sportivă, cluburi turistice etc.) ce pun accentul pe activitățile de teren cu grupuri de turiști. Totodată, au fost pus accentul pe realizarea unui caiet de sarcini pentru practica instructiv-turistică, ceea ce a necesitat manifestarea competențelor formate în rezultatul desfășurării acesteea, dar și a utilizării modulelor experimentale.

3. În rezultatul utilizării de către subiecții grupei experimentale a unei altfel de practici decât cele standard care sunt menționate în planul cadru pentru învățământul superior din Republica Moldova, unde subiecții au obținut competențe organizaționale și competențe în ceea ce privește pregătirea instructiv-metodică, s-au obținut rezultate statistice veridice privind formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice, astfel la capitolul competențe organizatorice profesionale grupa experimentală a înregistrat valori $t=4,11$ pe un prag de semnificație de $P<0,001$ la etapa finală a experimentului pedagogic, iar grupa martor doar

valori de $t=2,05$ pentru un prag de semnificație de $P<0,05$. Aceeași tendință de rezultate semnificative în cazul grupei experimentale s-a evidențiat și în cazul competențelor privind pregătirea instructiv-metodică, unde grupa martor a avut statut doar de participanți, iar grupa experimentală și participanți, dar și instructori ai grupului de turiști astfel înregistrând la etapa finală un prag de semnificație de $P<0,001$, cu valori de $t=4,13$, iar grupa martor de $t=1,32$ și un prag de semnificație de $P<0,05$.

4. Realizarea de către grupa experimentală a unui alt tip de stagiu de practică și anume practica instructiv-turistică în calitate de instructori ai unui grup de turiști organizat, cerință care la ora actuală este o tendință pe piața turistică internațională, a permis obținerea de către studenții acestei grupe a competențelor profesionale și anume: competențe cognitive pe arii ale domeniului mai largi pentru diverse întreprinderi turistice cu accent pe competențe necesare lucrătorului din domeniului turismului cu precădere în activitățile turistice în teren decât pentru cele de birou, competențe funcționale și administrative, competențe de rol și cele de profesionale și personale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. În urma analizei literaturii de specialitate pe problema formării competențelor profesionale ale specialiștilor din domeniul turismului, s-a constatat, că acest aspect este foarte superficial cercetat, inclusiv în procesul de instruire a studenților din instituțiile de învățământ superior, instituții ce pregătesc cadre specializate în domeniul turismului. Chiar dacă problema formării competențelor profesionale ale studenților instituțiilor de învățământ superior, în general este mai mult sau mai puțin este studiată, atunci formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice este una ce necesită o abordare profesională fiind la un nivel foarte scăzut.

2. Documentele analizate, dar și trecerea la un alt domeniu de formare profesională în învățământul superior, precum și aprobarea Strategiei naționale în domeniul turismului pe perioade bine determinate, au devenit baza de acțiune pentru identificarea unor modalități de îmbunătățire a competențelor profesionale ale studenților pe parcursul desfășurării practicilor, cu precădere prin aprobarea de soluții viabile, precum practica instructiv-turistică (marș turistic), care să completeze acele competențe care lipseau cu desăvârșire absolvenților.

3. Analiza disciplinelor prevăzute de planul de învățământ, structurate pe două blocuri (competențe organizatorice și instructiv-metodice) a evidențiat ponderea diferită a acestora în formarea competențelor profesionale ale studenților pentru viitoarea lor activitate în cadrul întreprinderilor de turism. Disciplinele selectate pentru a completa ulterioara desfășurare a practicii instructiv-turistice sunt orientate spre formarea competențelor profesionale ce pot fi manifestate doar în condiții de activitate în cadrul unei anumite zone geografice. Totodată, se poate menționa că între cele două blocuri de competențe la etapa inițială în cadrul experimentului constatativ, există o slabă legătură interdisciplinară și nu sunt adaptate suficient specificului activității viitorului specialist în domeniul serviciilor publice, care pe lângă munca de birou, este necesară ieșirea pe teren cu grupa de turiști, utilizând diverse mijloace de transport.

4. Rezultatele anchetei sociologice aplicate specialiștilor practicieni din domeniul turismului, cu referire la profilul pregătirii profesionale a specialiștilor în domeniul serviciilor publice și anume, formarea competențelor profesionale, au demonstrat că disciplinele socio-umaniste, cât și, parțial, cele teoretice de profil conțin aspecte insuficiente referitoare la practica instructiv-turistică a studenților. Constatăm că dintre aspectele formării competențelor profesionale ale studenților, care necesită a fi îmbunătățite în scopul creșterii solicitării acestora pe piața muncii, 44, 44% din respondenți consideră că viitorii specialiști din domeniul turismului trebuie să posede competențe practice în teren (pe traseele turistice) cu grupele de turiști care ar cuprinde competențe organizatorice și cele privind pregătirea instructiv-metodică precum:

cunoașterea procesului de pregătire, organizare și dirijarea a unei astfel de activități. Totodată respondenții în proporție de 42,23% sunt de părere că este necesar a fi diversificate stagiile de practică, care vor oferi posibilitatea aplicării cunoștințelor teoretice și formarea competențelor profesionale, necesare în cadrul întreprinderilor turistice, dar și încadrarea studenților în activități practice mult mai diverse pentru a obține competențele necesare unei ulterioare angajări în domeniu, raportate la tendințele din domeniu la nivel internațional.

De asemenea, consemnăm opinii unice atunci când vorbim despre necesitatea competențelor profesionale cu privire la organizarea serviciilor hoteliere, catering și transport în domeniul industriei turistice, unde 94% din cei chestionați menționează nevoia de cunoștințe și competențe strict necesare în contextul aprobării nomenclatorului domeniului de formare profesională al Republicii Moldova.

5. Analiza planurilor de învățământ, rezultatele chestionării sociologice și ale nivelului de competențe profesionale în cadrul practicilor standard, dar și celei instructiv-turistice, unde atât grupa martor, cât și experimentală au avut la etapa inițială același statut de participanți la activitățile turistice în teren, ne-au determinat să identificăm soluții de îmbunătățire a acestora în cadrul practicii instructiv-turistice, unde grupa experimentală să posede statut de instructori ai grupului de turiști, urmând module experimentale necesare pentru astfel de activități.

În cadrul practicii instructiv-turistice grupa martor a avut rolul doar de participant, atât la etapa inițială, cât și cea finală a experimentului, pe când grupa experimentală la etapa inițială a avut rolul de participant, iar pe parcursul experimentului subiecții acestei grupe au urmat modulele experimentale elaborate, având statut de instructori de grup, unde aceștia au organizat toată activitatea sub strictă monitorizare, ceea ce a permis a forma competențe de rol, personale, profesionale și abilități care să implice creativitatea și inovarea în procesul de instruire.

6. Atribuirea studenților din grupa experimentală a rolului de instructori ai grupului de turiști în cadrul practicii instructiv-turistice, urmând modulele elaborate, cât și adaptarea programelor practicilor standard care au pus accentul pe activitățile din teren în cadrul unor întreprinderi de turism cu aceeași conotație, precum și parcurgerea unor discipline specifice activității turistice în teren și diversificării activităților în cadrul practicii instructiv-turistice, au determinat formarea unor competențe profesionale net superioare a studenților grupei experimentale. Acest aspect este reflectat prin mediile obținute la parametrii competențelor organizatorice ale studenților grupei experiment valorile procesului de semnificație constituit: $t = 4,11$, $P < 0,001$; ale grupei martor: $t = 2,05$, $P < 0,05$. În acest sens, se poate menționa că realizarea unei practici-instructive pe lângă cele standard, dar având calitate de instructor al unui grup de turiști, precum și asigurarea unor discipline specifice premergătoare acestuia, a contribuit

eficient la îmbunătățirea competențelor profesionale a viitorilor specialiști în domeniul turismului. Totodată, urmărind rezultatele comparative între datele inițiale și cele finale ale grupei experiment, între datele inițiale și finale ale grupei martor la aspectele pregătirii instructiv-metodice, constatăm că diferențele nivelului cunoștințelor teoretice au o tendință de îmbunătățire mai eficientă în favoarea grupei experimentale, unde $t = 4,13$, iar $P < 0,001$, pe când grupa martor a înregistrat valori de $t = 1,32$, iar $P < 0,05$.

7. Realizarea practicii-instructiv turistice trebuie să urmeze ca rezultat al aplicării unor discipline de specialitate cu conotație practică, pentru ca competențele teoretice obținute să poată fi aplicate în practică, dar totodată studenții, cel puțin odată, să posede rolul de membri ai grupului de turiști pentru a participa la activitățile din teren. Ulterior acestor aspecte studenții ar urma să posede statutul de instructori ai grupului de turiști pe parcursul practicii-instructiv turistice, ce le permite a aplica atât competențele teoretice obținute la disciplinele urmate, cât și competențele inițiale formate în calitate de membri ai grupului de turiști.

8. Aplicarea unei alte abordări privind pregătirea viitorilor specialiști din domeniul turismului cu accent pe practica instructiv-turistică, atât în calitate de membri ai unui grup de turiști, cât și instructori al acestui grup, au condus la obținerea unui progres semnificativ al grupei de experiment față de grupa martor, iar analiza corelației între rezultatele obținute pentru competențele organizatorice și instructiv-metodice demonstrează legături strânse, atât la grupa martor, cât și la grupa experimentală, unde pragul de semnificație variază între $P < 0,05$ și $P < 0,001$. Rezultatele obținute au demonstrat o corelație statistic veridică între evaluările efectuate la studenții grupei experimentale, care au urmat aceleași discipline ca și subiecții grupei martor, însă având rolul de participant și instructor al grupei de turiști, care ia pus în situația de a planifica, organiza, desfășura și evalua toată activitatea, a adus plusvaloare în pregătirea profesională a acestora și obținerea de competențe profesionale necesare unui angajat în domeniul turismului, care pe lângă munca de birou să poată realiza și cea de teren.

O corelație mai slabă este înregistrată de studenții grupei martor, care au studiat aceleași discipline, dar au avut doar rol de membri ai grupului de turiști pe parcursul practicii-instructiv turistice, formându-și doar competențe prioritar teoretice.

9. Formarea competențelor profesionale în cadrul practicii instructiv-turistice este determinată de atribuirea subiecților rolul de instructor al grupului de turiști, care face ca aceștia să-și formeze o serie de competențe ce includ: competențe organizatorice, digitale, de comunicare, privind asigurarea și autoasigurarea în activitățile turistice de teren etc. Toate acestea sunt necesare la ora actuală în contextul în care Organizația Mondială a Turismului prin statisticile anuale, evidențiază tendințele turiștilor de a călători, utilizând forme de turism ce

necesită implicarea unui instructor de grup, pe un traseu stabilit și programat, care să ofere satisfacție și siguranță participanților.

10. Model de formare a competențelor profesionale ale viitorilor specialiști din domeniul serviciilor publice, a fost elaborat și implementat în baza influenței disciplinelor specifice premergătoare activităților practicii-instructiv turistice din planul de învățământ, dar și celor două blocuri de competențe (organizatorice și celor instructiv-metodice). Fiecare în parte are menirea de a contribui la formarea competențelor profesionale pe care trebuie să le posede viitorul specialist din domeniul turismului, atât pentru munca de birou, dar în special cea de teren.

Astfel, **problema științifică importantă soluționată în domeniul cercetat** a constat în formarea competențelor profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului, prin aplicarea modelului competențelor profesionale obținute în cadrul practicii instructiv-turistice, necesare pentru munca de teren, fapt ce a condus la eficientizarea pregătirii profesionale a acestora.

***

În baza cercetărilor efectuate și a rezultatelor obținute în urma desfășurării unei practici instructiv-turistice, altfel organizată decât cele standard, în scopul formării competențelor profesionale, pot fi formulate următoarele *recomandări*:

- adaptarea conținutului blocurilor de competențe formate la studenții ce studiază la domeniul de formare profesională servicii publice în conformitate cu cerințele angajatorilor, și tendințelor pieței turistice naționale și internaționale, care sunt menționate în comunicatele Organizație Mondiale a Turismului;

- realizarea unei colaborări mult mai eficiente între cadrele didactice de alte specialități și cele de specialitate, specializat în pregătirea studenților pentru viitoarea profesie, astfel încât caracterul de interdisciplinaritate să se manifeste pregnant, fapt necesar pentru activitatea din teren a absolvenților specialităților de turism;

- competențelor organizatorice și celor instructiv-metodice să li se acorde o atenție deosebită în contextul în care acestea au un aport eficient în activitatea viitorului specialist din turism în mod special pentru munca de teren;

- blocurile de competență (ca urmare a desfășurării stagiului de practică unde studentul trebuie să știe, să poată, să dețină), precum și structura practicii instructiv-turistice pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului în

calitate de însoțitor de grup pe traseu, ce au fost elaborate, vor constitui un ghid metodologic și în procesul formării continue a specialiștilor în domeniul de specialitate;

- modelul competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice să persiste în activitatea specialistului în întreaga carieră profesională.

BIBLIOGRAFIE

(în limba română)

1. ANDREIANA, A., DUICĂ, A., CONDRATCHI, L. Turismul - factor al dezvoltării durabile în societatea cunoașterii. In: Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii. Vol.1, 22-23 septembrie 2017. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2017, pp. 187-190. ISBN 978-9975-75-893-2.
2. ARSENE, I. Studiului privind relația îndrumător (metodist) – student în cadrul practicii psihopedagogice. In: Problemele acmeologice în domeniul culturii fizice. Conf. Științ. Internaț. Chișinău: Tipografia „Valinex” SRL, 2018, pp. 5-10. ISBN 978-9975-131-67.
3. AUBREY, C. Managementul performanței: strategii de obținere a rezultatelor maxime de la angajați. Trad. De Cristina Popa. Iași: Polirom, 2007. 384 p. ISBN 973-46-0426-0.
4. BACANU, B. Managementul strategic în turism: concepte și studii de caz. Iași: Polirom, 2009. 352 p. ISBN 978-973-46-1262-8.
5. BACIU-CAZACU, A., PĂNUȚĂ, A. Forme de aplicare a cunoștințelor teoretice la specialitatea „Turism”. In: Analele Științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova. 2011, nr. 8, pp. 170-173. ISSN 1857-1239.
6. BÎRSA, E., ONOI, M. Rolul limbii engleze în formarea specialiștilor din sfera turismului. In: Știința Culturii Fizice. 2018, nr. 30(1), pp. 148-151. ISSN 1857-4114.
7. BRANIȘTE, GH. Formarea competențelor de proiectare didactică la studenții facultăților de educație fizică și sport. Teza de doctor în științe pedagogice. Chișinău: USEFS, 2015. 214 p.
8. BULGARU, V., (coord.). Ghid în organizarea și desfășurarea stagiilor de practică. Chișinău: CEP UTM, 2010, p. 6. Disponibil: https://utm.md/acte_normative/interne/ghidStagiiPractica.pdf (accesat 14.09.2022).
9. BULZAN, C. Ghid de practică pedagogică. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2009. 279 p. ISBN 978-973-30-2501-6.
10. BUZDUGAN, A., HĂMURARU, M. Benchmarking-ul ofertelor educaționale în domeniul turismului la nivel european. In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Exacte și Economice). 2019, nr. 2(122), pp. 52-63. ISSN 1857-2073.
11. CARAUȘ, I. Stagiul de practică – element important pentru experiența de învățare academică a studenților. In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației). 2018, nr. 5(115), pp. 94-97. ISSN 1857-2103.
12. CARP, I. Studiu privind rolul practicii pedagogice în formarea activității integrative de cercetare științifică la viitorii profesori de educație fizică. În: Problemele teoriei educației fizice

și antrenamentului sportiv: Materialele conferinței științifice a doctoranzilor, 23-24 martie, 2000. Chișinău: Editura USEFS, 2000, p. 6-8.

13. CARP, I., ABABEI, R. Bazele teoretico-metodologice ale activității de cercetare. Curs universitar. Chișinău: Valinex, 2016. 232 p. ISBN 978-9975-68-310-4.

14. CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, V., SCLIFOS, L., LÎȘENCO, S. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, Ed. I 2008. Ed. II 2010. 204 p. ISBN 978-9975-9763-4-3.

15. CAUC, I., MANU, B., PÂRLEA, D., GORAN, L. Metodologia cercetării sociologice: metode și tehnici de cercetare. Ediție a II-a. București: Editura Fundației România de Măine, 2004. 132 p. ISBN 973-725-135-0.

16. CEBAN, Al. Importanța cunoașterii limbilor străine pentru angajații din industria ospitalității și turism. In: Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova Științe sociale. 27 septembrie 2019, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2019, pp. 201-205. ISBN 978-9975-149-58-7.

17. CERGHIT, I. O deschidere nouă în explicarea procesului de învățământ. În: Revista de pedagogie nr.12/1991. ISSN: 0034-8678.

18. CHELCEA, S. Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. București: Editura Economica, 2007. p. 351-465. ISBN 978-973-709-323-3.

19. CIOCLOV, R., (coord). Ghidul tutorilor de practică. Timișoara: Artpress, 2013, p. 8. ISBN 978-606-16-0331-2.

20. CIORBĂ, C. Practica pedagogică ca comportament de bază în pregătirea profesională a studenților instituțiilor de educație fizică și sport. În: Știința sportului, 2000, nr 16, p. 55-61.

21. CIORBĂ, C. Pregătirea profesională a studenților INEFS prin intermediul practicii pedagogice. In: Probleme actuale privind perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice, 1999. Chișinău, 1999, p. 6-9.

22. CIORNEI, A., DESPA, A., GRIGORE, D., MIRICĂ, A., NEDELCU, M., NECHITA, E., PLUGARU, R., NICOLA, D. M. Abilități antreprenoriale în turism. Medgidia: Editura Fulger, 2016, p. 120. ISBN 978-606-92934-6-1.

23. CIORNÎI, V. Curriculumul stagiului de practică P.06.O.027. Practica tehnologică II. Chișinău: Colegiul Național de Comerț al ASEM, 2018. 16 p.

24. COREȚCHI, B., CEAIKOVSKII, Al. Ghid metodic privind organizarea și desfășurarea practicii de specialitate 1 pentru studenții specialității 812.1 – Turism. Chișinău: CEP USM, 2018. 38 p. ISBN 978-9975-142-15-1.

25. CRAIA, S. Teoria comunicării. București: Fundația România de mâne, 2000. 196 p.
26. CROTENCO, Iu. Cu privire la baza normativă a strategiei de dezvoltare a turismului național. In: *Economica*. 2009, nr. 1(65), pp. 97-101. ISSN 1810-9136.
27. CROTENCO, Iu., CHIRILĂ, T. Turismul în Republica Moldova în condițiile actuale. In: *Anuar Științific al Institutului de Relații Internaționale*. 2012, nr. 10, pp. 102-109. ISSN 1857-1840.
28. DERMENJI-GURGUROV, S. Realizarea practicii pedagogice în cadrul formării profesionale inițiale: discrepanțe, propuneri, sugestii. In: *Univers pedagogic*, 2013. Nr 2(38), p. 49-55. ISSN 1811-5470.
29. DOLGOPOL, A. Tendințe și aspecte ale turismului contemporan în Moldova. In: *Problemele socioeconomice ale Republicii Moldova: reflecții, sugestii*. Vol. 5, 1 decembrie 2020. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2020, pp. 48-52.
30. DRAGNEA, L., COPEȚCHI, M., ANDREI, R. Manual de tehnici operaționale în activitatea de turism. București: IRECSO, 2006. 203 p. ISBN 973-7694- 16-3.
31. EȘANU, M. Formarea competențelor manageriale la viitorii specialiști în cadrul cursului „patrimoniul turistic”. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău: USEFS, 2019. 139 p.
32. HOLBAN, V. Formarea inițială. Stagiul de practică, cel mai serios examen al audiențelor. In: *Revista Institutului Național al Justiției*. 2011, nr. 1(16), pp. 19-20. ISSN 1857-2405.
33. Hotărârea Guvernului Nr. 482 din 28.06.2017 cu privire la aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior Publicat: 30.06.2017 în *Monitorul Oficial* Nr. 216-228 art Nr: 564.
34. Hotărârea Guvernului Nr. 338/2014 din 19.05.2014 privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism 2020”. Publicat: 23-05-2014 în *Monitorul Oficial* Nr.127-133, articolul Nr. 370.
35. Hotărârea de Guvern nr. 322 din 17.04.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de Investiții. Publicat: 20-04-2018 în *Monitorul Oficial* Nr. 126-132 art. 364.
36. JURAVLE, M., BUFTEA, V., LUNGU, E. Opiniile specialiștilor din domeniu cu privire la cadrul metodologic orientat spre formarea competențelor cognitive specifice pregătirii sportive teoretice. În: *Știința culturii fizice*, nr. 21/1, Chișinău, USEFS, 2015. ISSN 1857-4114.
37. Legea „Cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova”, № 352 din 24. 11. 2006. Publicat: 02-02-2007 în *Monitorul Oficial* №14-17, articolul Nr. 40.

38. Legea Turismului Nr. 798 din 11.02.2000. Publicat: 12-05-2000 în Monitorul Oficial Nr.54-56, articolul Nr. 357.

39. **LUNGU E.**, CALUGHER V., BRANIȘTE G. Formarea profesională a viitorilor specialiști în domeniul turismului bazată pe calitățile de personalitate = Vocational training of future specialists in the field of tourism based on personality qualities. În: Știința culturii fizice, nr. 25/1, 2020, p. 47-54. ISSN: 1857-4114.

40. **LUNGU, E.** Formarea competențelor de comunicare profesională ale studenților în cadrul disciplinelor de turism In: Sport. Olimpism. Sănătate: Congres Științific Internațional: Culegere de rez., ed. a 3-a, 15-17 sep. 2018. Chișinău, p. 58. ISBN 978-9975-131-65-0.

41. **LUNGU, E.** Formarea competențelor profesionale ale specialiștilor din domeniul turismului In: Sport. Olimpism. Sănătate: Congres Științific Internațional: Culegere de rezumate, ed. a 2-a, 26-28 oct. 2017, Chișinău, p. 50. ISBN 978-9975-131-51-3.

42. **MINDRIGAN, V.** Pregătirea profesional-pedagogică a specialiștilor în domeniul turismului. INEFS. Chișinău, 2001, p. 42.

43. **MINDRIGAN, V.** Pregătirea profesională a studenților facultăților de educație fizică și sport în cadrul specializării „Manager în turism”. Teză de doctor în pedagogie. Chișinău: USEFS, 2012. 147 p.

44. **MINDRIGAN, V.** Pregătirea profesională – pedagogică a specialiștilor în domeniul turismului activ. În: Conferința științifică internațională „Probleme actuale privind pregătirea specialiștilor în domeniul turismului în sistemul învățământului superior”. Chișinău, 15-17 decembrie 2000, p. 38.

45. **MINDRIGAN, V.**, **ONOI, M.**, **DEMCENCO, P.** Pregătirea profesională a studenților specialitatea „Cultura fizică recreativă” în cadrul practicii de inițiere. În: Sport, Olimpism, Sănătate: Materialele Congresului Științific Internațional. Vol. I. Chișinău: USEFS, 2016, pp. 414-418. ISBN 978-9975-131-32-2.

46. Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova nr.120 din 10.02.2020 cu privire la aprobarea Planului-cadru pentru studii superioare de licență (ciclul I), de master (ciclul II) și integrate.

47. **PLATON, N.** Realități și perspective ale turismului moldav. In: Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova. 2014, nr. 1, pp. 21-32. ISSN 1857-1433.

48. **PLATON, N.** Rolul Academiei de Studii Economice din Moldova în formarea și perfecționarea cadrelor pentru industria turistică a Republicii Moldova. In: 25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic. Vol.1.

Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2016, pp. 211-215. ISBN 978-9975-75-834-5.

49. RÎȘNEAC, B. Fundamentarea teoretico-metodică a structurii și conținutului pregătirii profesional-pedagogice în vederea perfecționării „Practicii pedagogice”. In: Știința culturii fizice, 2010, nr 4/1, p. 11-18. ISSN: 1857-4114.

50. RÎȘNEAC, B., NICA, E. Elaborarea profesiogramelor și a elementelor de referință pentru liceele cu profil servicii. In: Știința Culturii Fizice, 2014, nr. 17(1), pp. 5-11. ISSN 1857-4114.

51. SAVA, P. Activitatea metodistului în cadrul practicii pedagogice. In: Problemele contemporane ale învățământului fizic-cultural tineretului studios/Современные проблемы физкультурного образования учащейся молодежи: Materialele conf. șt. metodice rep., or. Orhei 5-7 dec. 1991. Orhei, 1991. Vol. 1., p. 70-72.

52. SAVA, P. Practica pedagogică în viziunea studenților. In: Probleme actuale privind perfecționarea sistemului de învățământ în domeniul culturii fizice: Materialele conf. șt. int., 26-28 oct. 1993. Chișinău, 1993. Vol. 1, p. 65-67.

53. SUSLENCO, A., GARBUZ, V. Indicații metodice privind promovarea practicii. Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo”, 2016, p.4.

54. TIGHINEANU, Al. Îndrumar metodic privind organizarea și desfășurarea stagiului practicii de licență pentru studenții Ciclului 1 – licență : Specialitatea „Drept”. Chișinău: ASEM, 2019. 32 p. ISBN 978-9975-75-939-7.

55. TRUHIN, I. Repere teoretico-științifice cu privire la practica pedagogică a studenților facultăților de educație fizică și sport. In: Congresul științific internațional „Strategii de dezvoltare a sportului pentru toți și bazele legislative ale domeniului culturii fizice și sportului în țările CSI”, 24-25 sept. 2008. Chișinău: Valinex SA, p. 31-33. ISBN 978-9975-68-093-6.

56. ZAVALIȘCA, A., DEMCENCO, P. Metode matematico-analitice de cercetare pedagogică în cultura fizică. Chișinău: Pontos, 2011. 490 p. ISBN 978-9975-51-219-0.

57. <http://tourfaq.net/travel-business/organizaciya-prakticheskoy-podgotovki-budushhix-specialistov-v-turizme/> (accesat 10.01.2020).

58. <http://www.businessclass.md/> (accesat 22.06.2023)

59. <https://tourism.gov.ru/news/810/> (accesat 12.12.2019)

(în limba rusă)

60. АБДУСАМАТОВ, А.С. Формирование дополнительного профессионального образования менеджера на основе социально-экономических показателей сферы туризма: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Моск. обл., 2003. 152 с.

61. АДЛЬФ, В.А., ЛУКЬЯНЕНКО, М.В., ЧУРЛЯЕВА, Н.П. Количественная оценка компетентности выпускников интегрированной системы обучения и возможности ее повышения. В: Педагогическое образование и наука, 2011, №11, с.22–30. ISSN 2072-2524.

62. АЙГИСТОВА, О.В. Использование педагогических технологий в профессиональной подготовке менеджеров туризма: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 1999. 179 с.

63. АЛЕКСАНДРОВА, С.А. Формирование межкультурной компетентности студентов туристских специальностей. В: Вюник Луганського національного Ушверситету ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагопчш науки. Ч І. 2011.№14, с. 6-10. ISSN 2227-2844.

64. АЛИЛУЙКО, Е.А. Формирование коммуникативной компетентности менеджеров туризма в процессе изучения иностранного языка: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2000. 148 с.

65. АНДРЕЕВ, А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа. В: Педагогика. 2005. № 4, с. 19-27.

66. АСАНОВА, И. М. Система профессионального развития специалистов для сферы туризма в зарубежных странах (США и Швейцария). В: Проблемы современной экономики. 2010. № 4 (36), с. 323-326.

67. АФТИМИЧУК, О. Функции педагогической практики как завершающего этапа программы формирования у студентов ритма дидактического общения. В: Problemele științifice în domeniul învățământului și sportului: materialele conf. șt. ale doctoranzilor. Ed. I-a. Chișinău, 1998, с. 48-51.

68. БАБКИН, А.В. Специальные виды туризма. Ростов-на Дону, 2008, с.187. ISBN 978-5-9718-0310-2.

69. БАРАНОВА, В.В. Содержание и технологии подготовки специалистов для сферы туризма в системе высшего профессионального образования: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Тула: 2007. 189 с.

70. БАРЧУКОВ, И. С. Методы научных исследований в туризме: учеб. пособие для вузов. Москва: Издательский центр «Академия», 2008, с. 3. ISBN 978-5-7695-4899-4.

71. БАУМГАРТЕН, Л. Стратегический менеджмент в туризме: Учеб. Пособие для вузов. Москва: Изд. Центр Академия, 2007. 346 с. ISBN 978-5-7695-3388-4.
72. БЕЛЯЕВА, В.И., КОРНОВА, Г.Р. Роль зарубежной практики в приобретении профессионального опыта. В: Туризм как фактор регионального развития: материалы VIII Междунар. науч. практ. конф. Екатеринбург: Изд-во УрГЭУ, 2018, с.14.
73. БЕСКОСТОВА, А.А., ВОРОНОВ, Ю.С., ВАСИЛЬЕВА, З.В. Производственная практика на предприятиях туризма: методические рекомендации для студентов 4 курса дневной формы обучения по направлению 43.03.02 «Туризм». Смоленск: СГАФКСТ, 2016. 34 с.
74. БИРЖАКОВ, М.Б., НИКИФИРОВ, В.И. Аналитическая записка. Состояние и проблемы туризма в Российской Федерации. СПб.: Невский фонд, 2004. 82 с.
75. БОГОЛЮБОВ, В.С., БОГОЛЮБОВА, С.А. Анализ регионального кадрового потенциала сферы туризма и системы подготовки специалистов для отрасли в г. Санкт-Петербурге. Вестник ИНЖЭКОНа Сер. «Экономика». Вып. № 7 (58). - СПб.: СПбГИЭУ, 2012, с.108-114. ISSN 1995-4514.
76. БРЕЛЬ, О. А., ГУБАНОВА, М. И., КАВКАЕВА, Н. В. Анализ состояния подготовки кадров для индустрии туризма в кемеровской области. Вестник Кемеровского государственного университета 2015 № 1 (61) Т. 4, с. 101-106. ISSN 2078-8975.
77. ВАВИЛОВА, Е. Основы международного туризма: Учебник пособие. Москва: Гардарика, 2005. 160 с. ISBN 5-8297-0216-9.
78. ВАРТАНОВА, И.И. К проблеме мотивации учебной деятельности. В: Вестник МГУ. Серия № 14. Психология №4, 2000, с. 33-41.
79. ВЕРБИЦКИЙ, А.А., ЛАРИОГОВА О.Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции. Москва: Логос, 2020. 336 с. ISBN: 978-5-98704-452-0.
80. ВЕСНИН, В. Р. Практический менеджмент персонала: пособие по кадровой работе. Москва: Юристъ, 2001. 496 с. ISBN 5-7975-0105-8.
81. ВИЛЕНСКИЙ, М., ОБРАЗЦОВ, П., УМАН, А., под ред. СЛАСТЕНИНА, В.А. Технология профессионально-ориентированного обучения в высшей школе. Москва: Издательство Юрайт, 2023. 258 с. ISBN 978-5-534-07122-1.
82. ВЛАСОВА, Т. В век туризма - с новым качеством подготовки специалистов. Вісник ДІТБ. 2001. №5, с. 15-18.
83. ВОЛОШИН, Н. И. Правовые знания в подготовке студентов в сфере туризма и гостеприимства. В: Вестник РМАТ, 2012, с.113-119.

84. ВОРОНОВ Ю.С., КАРПОВ В.Ю., ГУБА В.П. Методы научного исследования туризма [Электронный ресурс]: учеб.пособие. Москва: Физическая культура, 2010. 176 с. ISBN 978-5-9746-0149-1.
85. ГВОРЫС, В. Профессиональная подготовка кадров по туризму в вузах Республики Польша в контексте международного опыта: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Тула, 2003. 292 с.
86. ГЕРАСИМЕНКО, В. Трансформация международного туризма и ее отражение в процессе подготовки кадров. В: Региональный сборник научных трудов по экономике. Донецк: Прометей, 1999. Вып.1, с. 114-120.
87. ГЛУШАНОК, А. В. Система подготовки и переподготовки кадров как основа профессиональной компетентности специалистов сферы туризма. В: Современные проблемы науки и образования, 2009. № 3., с. 142-144.
88. ГОНИЯНЦ, С.А., ФЕФЕЛОВА, В.Н. Управленческая компетентность как критерий качества профессиональной подготовки специалиста по рекреации и туризм. В: Вестник спортивной науки, 2009. № 6, с. 47-49.
89. ГОРБАЧЕВ, Е. Повышение уровня профессиональной подготовки студентов в условиях непрерывной педагогической практики. Метод. рекомендация. Одесса, 1988, с. 41.
90. ГОРСКИЙ, В.А. Дополнительное образование: Учебное пособие. Москва: «РМАТ», 2001. 399 с.
91. ГОРЯЧЕВА, Т. Развитие региональной системы профессиональной подготовки туристских кадров в открытой образовательной среде: Автореферат диссертации. Москва, 2007. 45 с.
92. ГОРЯЧУК, О. Ю. Формирование профессиональной культуры будущих менеджеров по туризму средствами мультимедийных технологий: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ялта, 2014. 24 с.
93. ГРАФ, С. В. Формирование специальных компетентностей в обучении менеджменту туризма на основе контекстного подхода: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Санкт-Петербург, 2013. 24 с.
94. ГРЕБЕНКИНА, Л.К., СУВОРОВА, Н.А. Формирование профессиональной компетентности студентов технического вуза в современных условиях: Монография. Рязань, 2012. 180 с. ISBN 978-5-88006-795-4.
95. ГРЕВЦЕВА, Г.Я. Интегративный подход в учебном процессе вуза. В: Современные проблемы науки и образования. 2017. № 5., с. 262. ISSN 2070-7428.

96. ГРИГОРЬЕВА, Н.Ю. Анализ детерминирующих факторов категории «профессионализм». В: Личность в профессии: Сборник научных трудов. Саратов: Стило, 2001, с .26-32.
97. ГРИНЬКО, С. Рынок подготовки туристских кадров: реалии и перспективы развития. Персонал, 2004. № 2., с. 31-34.
98. ГУБА В., ШЕСТАКОВ, М., БУБНОВ, Н., БОРИСЕНКОВ, М. Измерения и вычисления в спортивно-педагогической практике. Для вузов физической культуры. Москва: Физкультура и спорт. 2006. 220 с. ISBN: 5-278-00795-8.
99. ГУЛИЕВ, Н. А. Формирование социально-профессиональной компетентности будущего менеджера регионального туризма: методология, теория, практика: Автореферат дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Оренбург, 2007. 45 с.
100. ГУЛИЕВА, Н. А. Актуальные проблемы подготовки специалистов для сферы сервиса. В: материалы международной научно-практической конференции. Омск: ОГИС, 2003.
101. ГУСЕВА, И. В. Преемственность профессиональной правовой подготовки в системе «туристский колледж - туристский вуз»: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2013. 24 с.
102. ДАНИЛОВА, М. М. Профессиональное самоопределение учащихся в сфере туризма в процессе довузовской подготовки: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2002. 140 с.
103. ДРОГОВ, И.А. Обеспеченность туристской отрасли кадрами и прогноз их потребности в системе непрерывного образования. В: Сборник профессионально квалификационная структура и образовательные стандарты в сфере рекреации и туризма. Москва: РМАТ 1997. 84 с.
104. ЕГОРОВ, В. Е. Использование активных методов обучения в профессиональной подготовке студентов туристского вуза: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2005. 29 с.
105. ЕЛАГИНА, Л.В. Формирование культуры профессиональной деятельности будущего специалиста на основе компетентностного подхода: методология, теория, практика: Дис.... д-ра пед. наук: 13.00.08. Челябинск, 2009. 464 с.
106. ЕРМОЛЕНКО, В. Технология разработки блочно-модульных учебных программ для учреждений профессионального образования. Москва: Высшая школа, 1996. 156 с.

107. ЕСИНА, Л.Б., ЗИНЧЕНКО, С. В., УТКИНА, Н. В. Прохождение учебной и производственных практик. Учебно-методическое пособие. Пенза: Издательство, 2017. 56с.
- 108.ЕСИНА, Л.Б., УТКИНА, Н.В., ЛАТЫНОВА, С.В. Прохождение практик и написание выпускной квалификационной работы: метод. рекомендации для студентов специальности 100201 «Туризм». Пенза: Изд-во ПГУ, 2011, с. 5.
109. ЕФИМОВА, Н.Е., АЛЕКСЕЕВА, О.В. Формирование предметных компетенций у студентов направления «туризм» в процессе изучения географии. В: Научно-технические ведомости СПбГПУ. Гуманитарные и общественные науки 2, 2011, с. 98-104.
- 110.ЖУРАВЛЕВ, П. Менеджмент персонала: Учеб. пособие. Москва: Изд. Экзамен, 2004. 448 с. ISBN 5-94692-501-6.
111. ЗАРЕЧНОВА, К.В. Становление профессионально-педагогической направленности подготовки будущих специалистов по сервису и туризму: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Чита, 2010. 245 с.
112. ЗЕЕР Э.Ф. Концепция профессионального развития человека в системе непрерывного образования [Электронный ресурс]. Педагогическое образование в России, 2012. № 5. Печатный: ISSN 0869-3617, Электронный: ISSN 2072-0459.
113. ЗЕЕР, Э.Ф. Ключевые квалификации и компетенции в личностно-ориентированном профессиональном образовании. В: Образование и наука, 2000, № 3, с. 5-12. ISSN 1994-5639.
114. ЗЕЕР, Э.Ф., ЗАВОДЧИКОВ, Д.П. Практика формирования компетенций: методологический аспект. Формирование компетенций в практике преподавания общих и специальных дисциплин в учреждениях среднего профессионального образования. В: Сб. ст. по мат. Всерос. науч.-практ. конф. Екатеринбург, 2011, с. 5-10. ISBN 978-5-9902980-1-9.
115. ЗЕЕР, Э.Ф., ПАВЛОВА, А.М., СЫМАНЮК, Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учеб. пособие. Москва: Изд-во Московского психолого-социального ин-та, 2005. 216 с. ISBN 5-89502-723-7.
- 116.ЗЕМЛИНА, Ю. В. Особенности формирования профессиональной готовности будущих специалистов туризма в процессе прохождения практики В: Альманах современной науки и образования Тамбов: Грамота, 2013. № 7 (74). С. 71-73. ISSN 1993-5552.

117.ЗИГЕРН-КОРН, Н., ТЕСТИНА, Я. Новые вызовы туристского рынка к кадровому обеспечению отрасли. В: Журнал «Рекреация и туризм» № 4 (4) 2019, с. 16. ISSN 2686-858X.

118. ЗИМНЯЯ, И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. В: Высшее образование сегодня: реформы, нововведения, опыт, 2003, № 5, с. 34-42. ISSN 1726-667X.

119.ЗОРИН, И.В. Образование и карьера в туризме: Учеб. пособие. Москва: Советский спорт, 2000. 224 с.

120. ЗОРИН, И.В. Теоретические основы профессионального туристского образования. Москва: Советский спорт, 2001. 259 с.

121.ЗЫРЯНОВА, И.С., ШАРОНОВА, Е.А. Формирование учебных компетенций в процессе объединенной практики студентов направлений «туризм» и «сервис». В: Сервис Plus. 2019. Т.13. №2. С. 72-76. DOI: 10.24411/2413-693X-2019-10209.

122. ИЛЬИНА, Е. Педагогические аспекты подготовки студентов к предпринимательской деятельности в процессе обучения туроперейтингу: Автореферат диссертации кан. пед. наук. Москва: 1998. 24 с.

123. ИЛЬИНА, Е. Туроперейтинг: Организация деятельности. Москва: Финансы и статистика, 2008. 362 с. ISBN 978-5-279-03247-1.

124. КАЕРОВА, Е. В. Формирование компетенции в установлении обратной связи у будущих бакалавров: направление подготовки «Туризм», профиль «Технология и организация спортивно-оздоровительных услуг»: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Владивосток, 2012. 24 с.

125. КАЛЬНЕЙ, В. А. Повышение качества кадрового обеспечения туристской индустрии в области доступного, социального и массового туризма. В кн.: Доступный, социальный и массовый туризм: проблемы и перспективы развития в России: монография Москва, 2016, с. 426-465.

126. КАРЕВА, А. В. Формирование педагогико-правовой компетенции в профессиональной подготовке специалистов по сервису и туризму: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Екатеринбург, 2009. 27 с.

127. КАРНАУХОВА, И. Подготовка менеджеров туризма. В: Высшее образование в России. 2000. №6., с. 92-95.

128. КВАРТАЛЬНОВ, А. Дидактические основы профессиональной подготовки менеджеров туристско-спортивного оперейтинга. Автореф. дис. канд. пед. наук. Москва, 1999. 24 с.

129. КВАРТАЛЬНОВ, В. Педагогика и туризм: Учебник для вузов туристского профиля. Москва: Советский спорт, 2000. 334 с.

130. КЛИМОВА, Т.Е. Коучинг-технология педагогического управления научно-исследовательской деятельностью будущих магистров туризма. В: Наука ЮУрГУ: материалы 66-й научной конференции Секции социально-гуманитарных наук. Челябинск, 2014, с. 718-725.

131. КОНОХОВА, Т. К вопросу о формировании творческого мышления студентов, как элемента проектировочной деятельности в период педагогической практики. В: Cultura fizică: probleme științifice în domeniul învățământului și sportului: Materialele conf. șt. a doct. Ed. a 3-a, 21-22 oct. 2002. Chișinău, 2002, p. 133-136.

132. КОПЫЛОВ, Ю. В. Советский опыт подготовки кадров в сфере туризма: Автореферат дис. ... канд. истор. наук. Москва: 2011. 26 с.

133. КОРОТКОВА, Э.М, БОНДАРЕНКО, В.В., РЕЗНИК, С.Д. Менеджмент организаций, итоговая аттестация студентов, преддипломная практика и дипломное проектирование: учеб. Пособие. Москва: Издательство ИНФРА-М, 2010. 368 с. ISBN: 978-5-16-003465-2.

134. КОТЛЯРОВА, О. В. Формирование профессиональных компетенций у будущих специалистов туристической индустрии: Дис. канд. пед. наук. Челябинск: Южно-Уральский Государственный Университет, 2008. 213 с.

135. КОЧИЕВА, Т. Учебная практика в турфирме. 2020. Доступно: https://spravochnick.ru/turizm/uchebnaya_praktika_v_turfirme/ [accesat 10.09.2020].

136. КРОТЕНКО, Ю. Стратегия развития международного туризма в свете процессов глобализации. Диссертация на соискание учебной степени доктора хабилитат экономических наук. Кишинев, 2009.

137. КУДРЯВЦЕВА, Т. Формирование профессиональной подготовки менеджеров туризма в системе дополнительного образования: Дис. канд. пед. наук. Москва, 1999. 143с.

138. ЛАВРОВА, Г. Н. Организация и методика обучения менеджеров туризма самопознанию профессионально—личностных свойств в процессе повышения квалификации: Дис. ... канд. иед. наук: 13.00.08. Москва, 2000. 137 с.

139. ЛАГУСЕВ, Ю., КВАРТАЛЬНОВ, А., СЕСЕЛКИН, А. Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования: «Менеджмент спортивного туризма». Проект. Москва: РМАТ, 1999. 48 с.

140. ЛАЗОВСКИЙ, В. Ф., МАЙМУЛА, Г. В. Перспективы развития туристического комплекса. Проблемы управления развитием организации и опыт подготовки менеджеров. Сборник научных трудов. Краснодар, 2014. с. 48-51. ISSN 2305-3100.

141. ЛОБЫШЕВА, Т. М. Формирование профессиональной компетентности у будущих менеджеров индустрии туризма на основе интегративного подхода: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Чебоксары, 2013. 24 с.

142. МАНОЛЯК, В. Ю. Формирование профессионально-правовой компетентности студентов туристского вуза: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2007. 24 с.

143. МИХАЙЛОВ, А.Г. Модель профессиональной подготовки студентов специальности «Социально-культурный сервис и туризм». В: Актуальные вопросы подготовки кадров для туристского бизнеса: межвузовский сборник научных статей. Саратов, 2001, с. 76-79.

144. МИЩЕНКО, Я.В. Туризм как объект научного исследования [Электронный ресурс]. В: Современные проблемы науки и образования. 2015. № 1-1. Режим доступа: <http://science-education.ru/ru/article/view?id=17206>.

145. МОРОЗОВ, В.Ю., Поправкина А.А. Особенности подготовки кадров в сфере туризма и гостеприимства в России: традиционный и современный подходы. В: Сервис в России и за рубежом. 2015. №2(58). С.88-99. ISSN электронной версии: 1995-042X.

146. НАЙДЕНОВА, И. Е. Мониторинг качества профессиональной подготовки студентов туристского вуза: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2010. 19 с.

147. НИВИНСКАЯ О.А., БОЙЦОВА Т.М. Оценка компетенций будущего специалиста в сфере туризма по стандарту worldskills. В: Современные проблемы науки и образования. – 2018. № 2. ISSN 2070-7428.

148. ПИСАРЕВСКИЙ, Е. Туризм как системное образование. В: Журнале Туризм: право и экономика, 2006, №5, с. 2-9. ISSN 1813-1212.

149. ПИРОГОВА, О.В. Организация практического обучения для студентов туристского вуза согласно формируемым компетенциям. В: Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований, 2017, № 5 (часть 1), с. 137-141. ISSN 1996-3955.

150. ПИРОЖЕНКО, Н. Педагогические и гуманитарные основы профессиональной подготовки менеджеров туризма: Автореферат дис. ...канд. пед. наук. Москва, 1998. 19 с.

151. ПИСАРЕВСКОГО, Е.Л. Основы туризма: учебник. Москва: Федеральное агентство по туризму, 2014. 384 с. ISBN 978-5-4365-0134-5.
152. ПОЗДЕЕВА, Е.А. Профессиональная подготовка менеджеров туризма на основе модульно-рейтинговой технологии обучения: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. СПб., 2010. 181 с.
153. РАДИ, Х.Д. Педагогические условия формирования готовности будущих специалистов международного туризма к общению с представителями арабских стран: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Воронеж, 2010. 24 с.
154. РЕПИНА, М. Г. Правовое образование студентов в процессе профессиональной подготовки в туристском вузе: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2005. 28 с.
155. САВИНА, Н. А. Формирование ценностных ориентаций у студентов вузов физической культуры, спорта и туризма: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Краснодар, 2006. 22 с.
156. САКУН, Л. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира. Монография. Киев: МАУП, 2004. 399 с.
157. САФОНОВ, В. Л. Педагогические условия взаимодействия учреждения дополнительного образования и общеобразовательной школы в допрофессиональной подготовке учащихся в сфере туризма: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2001. 219с.
158. СЕСЁЛКИН, А. И. Диверсификация профессионального туристского образования: Дис.... д-ра пед. наук: 13.00.08. Москва, 2004. 355 с.
159. СИДОРЕНКО, Е.В. Методы математической обработки в психологии. СПб.: Речь, 2007. 252 с. ISBN 5-9268-0010-2.
160. СОЛОВОВА, Н.В., НИКОЛАЕВА, С.В. Компетентностный подход. Инновационные методы и технологии обучения. Учебно-методическое пособие. Самара: «Универс групп», 2009. 137 с. ISBN 978-5-467-00192-0.
161. СОЛОВЬЕВ, В.П. Компетентностная модель выпускника. В: Высшее образование сегодня, 2007, № 9, с. 76-79. ISSN 1726-667X.
162. СПАТАРЬ-КОЗАЧЕНКО, Т.И., МОРОЗАН, О.В., ПЕТРИЕНКО, Н.С. Актуальные проблемы профессиональной подготовки кадров в сфере туризма и гостеприимства в России и за рубежом. СервисPlus, 2018, Т.12, №3, с.44-51. DOI: 10.24411/2413-693X-2018-10305.

163. ТАРАСЕНКО, А. С. Формирование социальной компетенции в процессе вузовской подготовки специалистов сферы сервиса и туризма: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Майкоп, 2007. 24 с.

164. ТАТУР, Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста. В: Высшее образование сегодня, Москва, 2004, № 3, с. 20-26. ISSN 1726-667X.

165. ТКАЧЕНКО, Т., МЕЛЬНИЧЕНКО, С. Підготовка фахівців для сфери туризму. В: Освіта України. Киев, 2005, №7, с. 6. ISBN 966-346-070-9.

166. ТРОФИМОВ, Е.Н. Качество подготовки специалистов для сферы туризма и рекреации в условиях глобального кризиса: новые форматы и мировые тенденции. В: Материалы XVI Международной научно-практической конференции «ТУРИЗМ И РЕКРЕАЦИЯ фундаментальные и прикладные исследования». Москва: Университетская книга, 2021, с. 28. ISBN 978-5-98699-356-0.

167. ТРУСОВА, Н.М., ТРУСОВ, А.Н. Образование в сфере туризма: проблемы и пути решения В: Вестник Кем ГУКИ. 2015. №33, с.177-186. ISSN 2078-1768.

168. УСТЕНОВА, О., НАМАЗБАЕВА, З., СМЫКОВА, М. Особенности формирования ключевых компетенций при подготовке специалистов в сфере туризма. В: Журнал: Сборник материалов с конференции «Глобальные вызовы и современные тренды развития высшего образования». Алматы, 2013. Доступен: <https://articlekz.com/article/9533>.

169. ФЕФЕЛОВА, В. П.. Формирование управленческой компетентности специалиста по рекреации и туризму: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2010. 187 с.

170. ФРЕЙНКИНА, И. А. Формирование профессиональных ценностей у будущих специалистов туриндустрии в условиях инновационной практической подготовки: Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Челябинск, 2008. 23 с.

171. ЦЫЩУК, Е. А. Содержание профессиональной подготовки студентов по антикризисному управлению туристскими предприятиями. Дис. канд. пед. наук 13.00.08: Москва, 2004. 169 с.

172. ЧЕБАН, Т.Н. Особенности формирования коммуникативной компетенции у студентов туристических специальностей. В: Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология. Сборник научных трудов. Ялта: РИО ГПК, 2019. Выпуск 64. Часть 4, с. 220-223. ISSN 2311-1305.

173. ЧЕБАН, Т.Н. Профессионально-прикладная физическая культура при формировании здоровьесберегающих компетенций в жизненных стратегий студентов. В: Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология.

Сборник научных трудов. Ялта: РИО ГПК, 2017. Выпуск 57. Часть 3, с. 184-189. ISSN 2311-1305.

174. ЧЕБАН, Т.Н. Формирование компетенций по физической культуре у студентов в рамках элективного курса по туризму. В: Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология. Сборник научных трудов. Ялта: РИО ГПК, 2017. Выпуск 57. Часть 1, с. 291-297. ISSN 2311-1305.

175. ЧЕРНЯКОВА, М. А. Выездные практические занятия в системе подготовки бакалавров туризма [Электронный ресурс]. В: Современные проблемы науки и образования. 2015. № 6 Режим доступа: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=23000> (accessed 09.10.2018).

176. ЧУДНОВСКИЙ, А.Д., ЖУКОВА, М.А. Управление индустрией туризма России в современных условиях: учебное пособие. Москва: КНОРУС, 2015. 416 с.

177. ШТЕЙН, Г. Рынок и необходимость инноваций экономического образования в процессе подготовки менеджеров туристического бизнеса. В: Вісник ДІТЬ, Донецк, 2000 №4., с. 121-124.

(în limba engleză)

178. ABICHT, L., BÄRWALD, H., PREUSS, B. Wellness – ein Freizeittrend als Auslöser neuer Qualifikationsentwicklungen. In: Bullinger, H.-J. (ed.) Gesundheit, Wellness, Wohlbefinden: personenbezogene Dienstleistungen im Fokus der Qualifikationsentwicklung. Bielefeld: Bertelsmann, 2001, p. 77.

179. AKATIEVA, L., BATALOVA, L., MERZLYAKOVA, G., OKONNIKOVA, T. Developing Graduate Competency Model for Bachelors of Tourism. In: Procedia - Social and Behavioral Sciences 214 (2015), s. 375 – 384. ISSN 1877-0428.

180. ASAME, M.E., WAKRIM, M. Towards a competency model: A review of the literature and the competency standards. In: Education and Information Technologies, 23 (1), 2018, p. 225–236. ISSN 13602357.

181. BAYERLEIN, L., JESKE, D. The potential of computer-mediated internships for higher education. In: International Journal of Educational Management, 32(4), 2018, p. 526–537. <https://doi.org/10.1108/IJEM-11-2016-0254>. ISSN: 0951-354X.

182. BERTINE, B., RICHARDS, G. A new approach to understanding tourism practices. Annals of Tourism Research. Volume 84, September 2020, 102988. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102988>

183. BILSLAND, C., NAGY, H., SMITH, PH. Virtual internships and work-integrated learning in hospitality and tourism in a post-COVID-19 world. In: *International Journal of Work-Integrated Learning*, Special Issue, 2020, 21(4), p. 425-437. ISSN: 2538-1032.
184. BOYLU, Y. Problems related to approach to tourism education. In: *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2008, p. 30-36. ISSN: 2148-029X.
185. BUSBY, G. Tourism sandwich placements revisited. In: B. Vukonić & N. Čavlek, (Eds.), *Rethinking of education and training for tourism*. Croatia: University of Zagreb Graduate School of Economics and Business. 2002, pp. 213-230.
186. BUSBY, G.D., GIBSON, Ph. Tourism and hospitality internship experiences overseas: A British perspective. In: *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 9(1), 2010, p. 4-12. ISSN 1473-8376.
187. CAREERONESTEP. Hospitality, Tourism, and Events Industry Model [online, accessed: 2018-05-16]. Employment and Training Administration, United States Department of Labor. 2017. Retrieved from: <https://www.careeronestop.org/CompetencyModel/competency-models/hospitality.aspx>. (accessed 16.05.2018)
188. EURICO, S.T., DA SILVA, J.A.M., DO VALLE, P.O. A model of graduates' satisfaction and loyalty in tourism higher education: The role of employability. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 16, 2015, p. 30-42. doi:10.1016/j.jhlste.2014.07.002.
189. European Commission. 2016. A NEW SKILLS AGENDA FOR EUROPE Working together to strengthen human capital, employability and competitiveness. Referred 9.3.2017. file:///C:/Users/sarenfo/Downloads/COM_2016_381_F1_COMMUNICATION_FROM_COMMIS SION_TO_INST_EN_V6_P1_852322.pdf
190. FRIEDMAN, B.A. Hospitality, tourism, and events industry competency model: Human resource management implications. In: *Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie*, t. 43, nr 3, wrzesień 2019, p. 101-116. ISSN 1506-2635.
191. GOH, E., MUSKAT, B., TAN, A. The Nexus between Sustainable Practices in Hotels and Future Gen Y Hospitality Students' Career Path Decisions. In: *Journal of Teaching in Travel & Tourism* (online before print), 2017, p. 237-253. ISSN: 1531-3220.
192. HORNG-HUEY, P. Practical Learning in Tourism Education: A Hands-on Bidding and Planning Practice. In: *Journal of Education and Practice*, Vol.5, No.13, 2014, p. 35-41. ISSN 2222-1735.

193. JACKSON, D. Employability skill development in work-integrated learning: Barriers and best practice. In: *Studies in Higher Education*, 40(2), 2015, p. 350–367. <https://doi.org/10.1080/03075079.2013.842221>. ISSN 03075079.
194. JOPPE, M. General trends and skill needs in tourism in Canada School of Hospitality and Tourism Management, University. In: *Trends and skill needs in tourism*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005, p. 44-45. ISBN 92-896-0415-8.
195. JOSHI, S., TYAGI, H. A Study on Student's Perception about Internship Program and Its Impact on Their Personality, With Reference to Hotel Management Students of Pune Region. In: *Atithya: A Journal of Hospitality* 6 (2) 2019, p. 84-91. ISSN 2394-6644.
196. LOTHAR, A., HENRIETTE, F. Tourism in Germany: trends, facts and figures. In: *Trends and skill needs in tourism*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005, p. 12. ISBN 92-896-0415-8.
197. LUNGU, E. Innovative tourism management in Republic of Moldova. In: *Traditions, realities and perspectives of the physical culture development: Int. sc. conf., 25-26 May 2018: Book of abstracts*. Chişinău: USEFS, 2018, p. 17-18. ISBN 978-9975-131-61-2.
198. LUNGU, E. Training of professional competencies in the tourism field of internships in terms of labor market requirements. In: *The Annals of „Dunarea de Jos” University of Galati. Physical Education and Sport Management. Fascicle XV. Vol. 2, 2017*, p. 45-47. ISSN-L 1454-9832 ISSN 2344-4584 (B+ category) <http://www.efms.ugal.ro/index.php/archiva/2017-nou/116-vol2-2017>.
199. MARHUENDA, F., STRIETSKA-ILINA, O., ZUKERSTEINOVA, A. Factors shaping occupational identities in the tourism sector: research in Spain, the Czech Republic and Greece. In: *Trends and skill needs in tourism*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005, p. 22. ISBN 92-896-0415-8.
200. MARTSENIUK, L. V. Tourism as a way to expand the human life space. In: *Ampononorim BHMipninococtKHx gocmgHb*. 2017. № 11, p. 63-70.
201. MAYI, I. K., SAILAJA, V. N. Industrial exposure training in Hotels and its impact on under graduate students - Challenges and remedies. In: *International Journal of Mechanical Engineering and Technology*, 8(12), 2017, p. 834–840. ISSN 09766340.
202. MUNAR, A., MONTANO, JJ. Generic competences and tourism graduates. In: *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, Vol 8, No 1, DOI: 10.3794/johlste.81.206, pp. 70-84.

203. PALENČÍKOVÁ, Z., REPÁŇOV, T. Professional competencies of tourism graduates. In: International Scientific Conference. Banská Bystrica, 03-04 ctobre, 2017, p. 1-8.
204. PAWGI, A. Importance of practical education in tourism industry. ©2017 (Online). Disponibil: <https://travindinstitute.com/blog/practical-education-in-tourism-industry> [citat 06.05.2017].
205. SADIKOGLUA, S., OKTAYA, S. Perception of tourism students toward training program. In: Procedia Computer Science 120, 2017, p. 204–212. ISSN 1877-0509.
206. SANNA-MARI, R. Skills Needed in International Tourism Business Development. Study of Higher Tourism Education in Finland. Pori: Satakunta University of Applied Sciences, 2017, p. 7. ISBN 978-951-633-224-9.
207. SLOAN, P., LEGRAND, W., CHEN, J. Sustainability in the hospitality industry. Oxford, UK: Routledge, 2013. 183 p. ISBN: 978-0-415-53124-5.
208. SOLNET, D., ROBINSON, R., COOPER, C. An industry partnership approach to tourism education. In: Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, Vol.6, No.1.2007, pp.66-70. ISSN 1473-8376.
209. STRIETSKA-ILINA, O., TESSARING, M. Trends and skill needs in tourism. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005, p. 1. ISBN 92-896-0415-8.
210. TULEN, S., NESRIN, M. B., SERIFE, Z. E. The Importance of Practical Training in Tourism Education. 2016 Available: https://www.researchgate.net/publication/312127628_The_importance_of_practical_training_in_tourism_education [accesat 20.11.2019]
211. WANG, Y., TSAI, CH. Employability of Hospitality Graduates: Student and Industry Perspectives. In: Journal of Hospitality & Tourism Education, roč. 26 (2014), č. 3, s. 125-135. ISSN 23256540.
212. WANG, Y.F., CHIANG, M.H., LEE, Y.J. The relationships amongst the intern anxiety, internship outcomes, and career commitment of hospitality college students. In: Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, 15, 2014, p. 86-93. ISSN 1473-8376.
213. ZAINULLINA, T., KEDROVA, I. Challenges and prospects of practical-oriented training in the sectors of tourism and hospitality. In: E3S Web Conf. Volume 210, 2020 Innovative Technologies in Science and Education (ITSE-2020). 7 p. eISSN: 2267-1242 <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202021022024>.
214. ZEHRER, A., MÖSSENLECHNER, C. Key Competencies of Tourism Graduates: The Employers' Point of View. In: Journal of Teaching in Travel & Tourism, volume 9, 2009. Issue 3-4, p. 266-287. ISSN: 1531-3220.

(în limba spaniolă)

215.DOMIRA, F. A. Formación profesional en turismo e inserción en el mercado laboral. Un estudio de caso del Polo Turístico Salvador/Bahía, Brasil, y su Entorno. Estudios y Perspectivas en Turismo, vol. 20, núm. 1, 2011, pp. 57-74. ISSN: 0327-5841.

216.GRANADOS, M. M. La profesionalización y la formación superior en turismo. In: Gestión en el Tercer Milenio, Rev. de Investigación de la Fac. de Ciencias Administrativas, UNMSM. Vol. 14, Nr. 28, Lima, Diciembre 2011, p. 7- 24. ISSN: 1560-9081.

217.SUÁREZ , L.P., MEDINA, C.J, MÁRQUEZ, A. H., LEYVA, R.V. La profesión turística: ejes de explicación en su relación con la formación académica. Rev. educ. Sup, vol.40 no.160, Ciudad de México, oct./dic., 2011, p. 97-118. ISSN 0185-2760.

218.VIVAS, C., CASTILLA, C. A., BECQUER, J. C. Habilidades sociales de los guías oficiales de turismo de la provincia de Huancayo. Tarma: Universidad de Nacional del Centro del Perú, 2018, p. 66.

(în limba franceză)

219.BATAL, C. La gestion des ressources humaines dans le secteur public. Paris: Éditions d'Organisation, 1998. 253 p. ISBN-10: 2708121553.

ANEXE

**Anchetă
adresată specialiștilor din domeniul turismului**

Răspunsurile la întrebările anchetei vor fi folosite numai în scop științific.

Rezultatele vor fi anonime. Vă mulțumim anticipat pentru colaborare.

U.S.E.F.S desfășoară o cercetare profundă a problemei **formării competențelor profesionale ale studenților în cadrul practicii instructiv-turistice.**

Citiți atent variantele de răspuns și bifați-le pe cele pe care le considerați necesare.

1. Care este nivelul de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova la etapa actuală?

- Excelent;
- Mediu;
- Satisfăcător;
- Nesatisfăcător.

2. Care sunt factorii negativi, caracteristici industriei turistice din Republica Moldova la etapa actuală?

- Drumuri și servicii de transport de calitate joasă;
- Taxele exagerate a serviciilor hoteliere;
- Competențe practice insuficiente a absolvenților specialităților de turism;
- Insuficiența hotelurilor de 1, 2, 3 stele.

3. Cum credeți, influențează nivelul actual de dezvoltare a industriei turistice asupra procesului de formare profesională a specialiștilor în cadrul învățământului superior?

- Da;
- Nu.

4. Există cerere pe piața muncii a specialiștilor din Republica Moldova în domeniul industriei turistice?

- Da;
- Nu;
- Greu de răspuns.

5. După părerea dvs, la momentul actual există necesitatea de a încheia acorduri de parteneriat dintre întreprinderile turistice și instituțiile superioare de învățământ cu privire la formarea specialiștilor pentru industria turistică?

- Da;

- Nu;
- Greu de răspuns.

6. Ați avut relații de colaborare cu absolvenții Universității de Stat de Educație Fizică și Sport?

- Da, în calitate de angajați ai firmelor turistice;
- Da, în calitate de stagiați la practică;
- Nu am avut contacte.

7. Care este opinia Dvs cu privire la nivelul formării profesionale a specialiștilor în domeniul industriei turistice din Republica Moldova?

- Nesatisfăcător;
- Satisfăcător;
- Bun;
- Excelent.

8. După părerea Dvs, care dintre aspectele formării profesionale ale studenților trebuie îmbunătățite în scopul creșterii solicitării acestora pe piața muncii?

- Pregătire teoretică multilaterală;
- Competențe practice în teren (pe traseele turistice) cu grupele de turiști;
- Diversificarea stagiilor de practică.

9. Ce aspecte ale formării profesionale mai puțin dezvoltate ați observat la studenții-stagiați?

- Nu s-au observat;
- Insuficiență motivație profesională;
- Insuficiență adaptare profesională;
- Insuficient activism și comunicabilitate.

10. După părerea dvs, care sunt modalitățile de formare a motivației și adaptării profesionale la studenții-stagiați?

- Nivelul dezvoltării industriei turistice;
- Cererea specialiștilor pe piața muncii;
- Remunerarea muncii.

11. Care ar fi modalitățile de creștere a activismului și comunicabilității studenților-stagiați?

- Activizarea procesului de studii universitar;
- Crearea de către angajatori a condițiilor de integrare a studenților-stagiați în colectiv;
- Necesitatea de autorealizare.

12. Ce elemente constitutive presupune termenul „adaptarea profesională”?

- Cursuri teoretice universitare;
- Pregătirea juridică specifică industriei turistice;
- Competențe culturale și interculturale;
- Cunoașterea limbilor străine;
- Deținerea competențelor practice în teren;
- Pregătirea suplimentară privind resursele turistice turistice.

13. Sunt necesare viitorului specialist în industria turistică cunoștințe privind organizarea serviciilor hoteliere, catering și transport în turism?

- Da;
- Nu.

14. Cum credeți, sunt necesare studenților-stagiari în întreprinderile turistice cunoștințele în domeniul informațional și tehnologiile IT?

- Da;
- Nu.

15. Este necesară pentru studenții-stagiari în industria turistică cunoașterea eticii profesionale?

- Da;
- Nu.

16. Sunt necesare pentru studenții-stagiari din întreprinderile turistice cunoștințe și competențe cu privire la managementul în industria turistică?

- Da;
- Nu.

17. La etapa actuală de dezvoltare a industriei turistice în Republica Moldova, este necesară o metodologie complexă de formare a specialiștilor în acest domeniu?

- Da;
- Nu.

18. Este importantă participarea Dvs în procesul de elaborare, modificare și certificare a planurilor de învățământ și a programelor de studii în scopul pregătirii eficiente a studenților în domeniul turismului, ținând cont de particularitățile industriei turistice la etapa actuală în Republica Moldova?

- Da;
- Nu.

Agenda practicii de inițiere pentru studenții specialității „Servicii hoteliere, turism și agrement” ca rezultat al practicii instructiv-turistice în calitate de membri ai grupului de turiști

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT

DEPARTAMENTUL ATLETISM NATAȚIE ȘI TURISM

AGENDA PRACTICII DE INIȚIERE

A studentului (ei) _____

(Numele și prenumele)

Domeniul general de studiu (codul și denumirea) – **101 „Servicii publice”**

Specialitatea 1013.1: **„Servicii hoteliere, turism și agrement ”**

Anul _____, grupa _____

Chișinău, 2023

ORDONANȚĂ

Subsemnatul (a) _____

(numele și prenumele)

Facultatea Educație Fizică și Sport a Universității de Educație Fizică și Sport

anul _____ specialitatea _____

este repartizat în cadrul _____

(denumirea întreprinderii, organizației, instituției)

_____

(adresa juridică a întreprinderii, organizației, instituției)

Pentru a-și efectua practica de _____

(caracterul practicii)

Termenele desfășurării stagiului de practică

De la _____ a. 20 _____

Pînă la _____ a.20 _____

_____ Decanul facultății

_____ Șef departament

A sosit la întreprindere, organizație, instituție _____ a.20 _____

A plecat de la întreprindere, organizație, instituție _____ a.20 _____

L.Ș. Administrația întreprinderii, organizației, instituției

_____

(semnătura)

Cerințe privind completarea agende stagiului de practică

1. Completarea agende stagiului de practică de către studenți în perioada desfășurării acesteia este obligatorie și se realizează zilnic, cu sârguință și acuratețe. Periodic, studentul este obligat să prezinte agenda stagiului de practică la verificare conducătorului practicii din partea întreprinderii turistice.

2. Notițe în agenda stagiului de practică se fac zilnic – se prezintă date succinte cu privire la lucrul prestat. La finele stagiului de practică studentul scrie concluzii și evaluează stagiul practic realizat.

3. Conducătorul practicii de la întreprinderea turistică scrie în agenda stagiului de practică un aviz cu privire la activitatea practicantului.

4. În agenda stagiului de practică se introduce de către conducătorul practicii responsabil de la Departamentul Atletism, Natație și Turism U.S.E.F.S., nota pentru practică.

5. După finalizarea stagiului de practică agenda stagiului de practică completat, însoțit de raportul privind efectuarea practicii, se prezintă la Departamentul Atletism, Natație și Turism. În agenda stagiului de practică se oglindesc următoarele subiecte:

- date generale cu privire la întreprinderea turistică;
- măsuri care asigură îndeplinirea sarcinii stagiului de practică și normele de securitate și sănătate în muncă;
- situația actuală a problemei de cercetare științifică la care se referă programul stagiului de practică și sarcina individuală (pentru studenții ciclului I);
- gradul de îndeplinire a programului stagiului de practică;
- principalele tipuri de lucrări efectuate și concluzii pe marginea acestora;
- prezentarea succintă cu privire la conținutul și realizarea sarcinii individuale;
- concluzii generale (inclusiv recomandări, etc.).

6. Agenda stagiului de practică se păstrează la catedra de specialitate până la finalizarea de către student a studiilor în U.S.E.F.S.

Agenda de sarcini în stagiul de practică

<i>Data</i>	<i>Ora</i>	<i>Activitatea desfășurată</i>	<i>Îndrumător</i>	<i>Observații</i>

Conducătorul practicii de la întreprindere _____ 20 _____

_____
(numele și prenumele)

Metodistul practicii din instituția de învățământ _____ 20 _____

_____
(numele și prenumele)

_____
(semnătura)

INSTRUCȚIUNI
PENTRU STUDENTUL-PRACTICANT (STAGIAR)

I. Înainte de plecare la practică, e necesar:

1. a determina cu exactitate caracterul și termenele practicii;
2. a obține agenda practicii, repartizarea la practică cu denumirea întreprinderii și adresa juridică corectă;
3. a coordona programul practicii de inițiere cu catedra de specialitate;
4. a examina detaliat cu coordonatorul practicii de inițiere sarcinile ce urmează a fi îndeplinite la întreprindere;
5. a solicita catedrei de profil instrucțiuni privind problemele organizării și desfășurării practicii.

II. Studentul-practicant sosit la practică, este obligat:

1. să se prezinte la direcția întreprinderii și să confirme în agendă data sosirii;
2. să primească un document de practicant al întreprinderii (adeverință);
3. să coordoneze cu conducătorul practicii de la întreprindere:
  - programul practicii;
  - sarcinile individuale primite la plecarea din instituția de învățământ;
  - locul de muncă;
  - planul calendaristic al desfășurării practicii;
  - ordinea de utilizare a echipamentului întreprinderii.
4. să facă cunoștință și să respecte regulamentul privind ordinea interioară și de tehnica securității în cadrul întreprinderii;
5. să precizeze conducătorul practicii de la întreprindere, care va dirija munca practicantului, ordinea și locul de primire a consultațiilor;
6. să se prezinte la întreprindere până în ultima zi de stagiere, semnând zilnic agenda de practică;
7. să completeze sistematic Agenda practicii de inițiere. Însemnările făcute în agendă trebuie să demonstreze abilitățile studentului de a se orienta atât în organizarea și prestarea serviciilor din cadrul unităților de turism;
8. să întocmească în baza agendei un raport detaliat privind practica de inițiere.

EVALUAREA STAGIULUI DE PRACTICĂ INSTRUCTIVĂ DE CĂTRE STUDENT

În ce măsură considerați că stagiul de practică v-a fost util?

1. în mare măsură
2. în mică măsură
3. prea puțin

Care au fost aspectele pozitive ale stagiului de practică? _____

_____

Care au fost aspectele negative ale stagiului de practică? _____

_____

Cum ați colaborat cu îndrumătorul stagiului de practică de la întreprindere?

_____

Cum apreciați climatul psihologic pe parcursul stagiului de practică?

1. favorabil
2. neutru
3. nefavorabil

Cum apreciați atitudinea față de Dvs. a conducătorului stagiului de practică?

1. binevoitoare și înțelegătoare, cu acordare de ajutor în caz de necesitate
2. indiferentă
3. ostilă

Cum apreciați calitatea instruirii practice?

1. foarte bună
2. bună
3. satisfăcătoare
4. insuficientă

Considerați că acest stagiu de practică poate fi recomandat și altor colegi?

1. Da

2. Nu

Vă rugăm să adăugați orice alte comentarii pe care le considerați necesare a le comunica în legătură cu acest stagiu de practică _____ .

Modele de acte cu care va opera studentul practicant în cadrul practicii de inițiere cu accent pe practica instructiv-turistică

Întreprinderi turistice (cluburi de turism, centre a tinerilor turiști, federații de profil etc.)

1. Planul individual al studentului practicant (zilnic, săptămânal cu informațiile acumulate pe parcursul acestor perioade).
2. Istoria clubului turistic.
3. Alcătuirea a 10 proiecte didactice conform cerințelor actuale.
4. Descrierea a două regulamente de organizare și desfășurare a competițiilor turistice (1-la orientarea sportivă și la tehnica turistică).
5. Documentația necesară pentru deplasarea clubului la competiții de diferit grad și amploare.
6. Descrierea unei sărbători sau activități turistice în teren (ex. Ziua Turismului, marș turistic).
7. Model de programă pentru cercurile și secțiile turistice.
8. Devizul de cheltuieli pentru organizarea unei activități turistice.
9. Lista documentației necesare unui conducător de club sau secție turistică.
10. Darea de seamă pe practica de inițiere.
11. Caracteristica studentului practicant.

Modele de acte cu care va opera studentul practicant în cadrul practicii tehnologice în contextul realizării practicii instructiv-turistice în calitate de instructor al grupului de turiști

Întreprinderi turistice (cluburi de turism, centre a tinerilor turiști, federații de profil etc.)

1. Planul individual al studentului practicant (zilnic, săptămânal cu informațiile acumulate pe parcursul acestor perioade).
2. Descrierea unității de turism (statutul, structura și organizarea activității).
3. Modalitatea de organizare a întreprinderii de turism (aparatură administrativă, organigrama clubului, centrului, federației de turism și descrierea posturilor cu care s-a convenit în contact).
4. Descrierea activității din cadrul compartimentelor cu care s-a venit în contact.
5. Documentația necesară fiecărui compartiment cu care s-a venit în contact.
6. Devizul de cheltuieli pentru organizarea unei activități turistice în teren.
7. Modelul contractului de muncă a unui angajat din cadrul centrului, clubului sau federației de turism.
8. Contractul referitor la activitatea și colaborarea bilaterală (ex.: centrul de turism-agenția de transport etc.).
9. Modele de documente, necesare pentru procurarea inventarului și echipamentului pentru desfășurarea activității de turism ce va avea loc în teren.
10. Darea de seamă pe practică.
11. Caracteristica activității studentului de la locul practicii.

AGENȚIA DE TURISM

La finele practicii tehnologice, studentul prezintă dosarul de practică, care va conține următoarele documente:

1. Planul individual al studentului practicant (zilnic, săptămânal).
2. Descrierea unității de turism (statutul, structura și organizarea activității).
3. Modalitatea de organizare a întreprinderii de turism (aparatură administrativă, organigrama unității de turism și descrierea posturilor cu care s-a convenit în contact).
4. Descrierea activității din cadrul compartimentelor cu care s-a venit în contact.
5. Documentația necesară fiecărui compartiment cu care s-a venit în contact.
6. Analiza ofertelor unității de turism.
7. Devizul de cheltuieli a unei afaceri a firmei turistice sau a unității de turism.

8. Modelul contractului de muncă a unui angajat din cadrul unității de turism.
9. Contractul referitor la activitatea și colaborarea bilaterală (ex.: turoperator- agenția de turism sau agenția de turism-agenția de transport).
10. Modele de documente, necesare pentru procurarea inventarului și echipamentului pentru desfășurarea activității unității de turism.
11. Darea de seamă pe practică.
12. Caracteristica activității studentului de la locul practicii.

STRUCTURĂ DE CAZARE

1. Prezentarea structurii de cazare (denumirea unității /amplasare /categorie; anul înființării; societatea proprietară; forma de proprietate)
2. Organigrama unității: număr de angajați (permanenți și sezonieri, nivel de pregătire, funcții deținute, grupe de vârstă), atribuții;
3. Dotări: număr de camere (cu un pat individual, cu 2 paturi, cu 3 sau mai multe paturi, apartament etc.);
4. Studiarea și prezentarea legislației ce reglementează activitatea unității de cazare, conformitatea cu normele de clasificare (vezi legislația privind clasificarea pe stele și categorii, precum și cea privind clasificarea structurilor de primire turistică);
5. Oferta de servicii a unității: tipuri de servicii (cazare, masă, transport, agrement, frizerie etc.); sistemul de distribuție: agenții colaboratoare, sisteme de rezervare folosite; forme de promovare a ofertei (cu exemple); gama de tarife practicate (pe camere, pe turiști, pe sezoane, grupuri, pe tipuri de servicii etc.);
6. Documentația unității (vouchere, cecuri de călătorie, cartex, contracte încheiate și altele);
7. Persoane cazate (numărul acestora în ultimii 5 ani –un grafic în acest sens, structura acestora pe țări de origine, motivații, calea de achiziționare, durata sejurului pe an și pe luni, grad de ocupare mediu pe an și pe luni).
În cazul în care unitatea dispune și de un restaurant se va face și o descriere a acestuia;
8. Prezentarea principalilor concurenți ai firmei;
9. Evoluția indicatorilor de performanță. Proiecte de viitor ale unității.
10. Analiza SWOT.

STRUCTURI DE ALIMENTAȚIE

La finele practicii studentul prezintă dosarul de practică, care va conține următoarele documente:

1. Planul individual al studentului practicant (zilnic, săptămânal).

2. Descrierea structurii și dotărilor tehnico-materiale ale structurii de alimentație.
3. Modalitatea de organizare a structurii de alimentație (aparatură administrativă, organigrama unității de alimentație și descrierea posturilor cu care s-a convenit în contact).
4. Descrierea activității din cadrul compartimentelor cu care s-a venit în contact.
5. Studiul și prezentarea legislației ce reglementează activitatea structurilor de alimentație publică.
6. Analiza consumatorilor structurii de alimentație.
7. Analiza ofertelor structurii de alimentație.
8. Modelul contractului de muncă a unui angajat din cadrul structurii de alimentație.
9. Contractul referitor la activitatea și colaborarea bilaterală (ex.: restaurant+furnizorii de servicii etc.).
10. Modele de documente, necesare pentru procurarea inventarului, echipamentului, produselor, necesare activității structurii de alimentație.
11. Analiza SWOT- a structurii de alimentație.
12. Darea de seamă pe practică.
13. Caracteristica activității studentului de la locul practicii.

COMPANIA DE TRANSPORT

1. Caracteristica generală a companiei de transport.
2. Analiza activității departamentului economico-financiar al întreprinderii
3. Documentele pentru transportul internațional de pasageri
4. Esența și sarcinile logisticii de transport
5. Organizarea și planificarea transportului de pasageri
6. Alegerea tipului de transport și metodelor de transportare
7. Alcătuirea traseelor de deplasare a transportului
8. Activitatea de transport-expediție a întreprinderii
9. Principalii clienți și concurenți ai întreprinderii de transport
10. Aspecte legislative privind transportul de pasageri și expedițiile
11. Schemele de lucru și planul de activitate în cadrul întreprinderii
12. Tipurile de promovare utilizate pentru realizarea serviciilor companiei de transport
13. Darea de seamă pe practică
14. Caracteristica studentului.

Caietul de sarcini pentru practica instructiv-turistică (marș turistic) - MODEL

1. Lista participanților

Nr.	Numele, prenumele participantului	Anul nașterii	Categoria sportivă după caz	Adresa	Funcția în marș	Starea sănătății
1.	L.E	2003	f/c	mun.Chișinău, str. Muncești 21	fochist	satisfăcătoare
2.	B.P.	2004	f/c	r.Călărași, str. Ștefan cel Mare, 5	fotograf	satisfăcătoare

2. Planul calendaristic

Nr.	Porțiunea de traseu	Distanța (km)	Timpul de transport utilizat	Observații
1.	Chișinău (instituția de plecare)- gara feroviară	5,4	Pedestru	Atenție la tehnica securității la deplasarea pe traseu pentru traversarea intersecțiilor
2.	Chișinău-Sipoteni	63,5	Tren	Aranjarea într-un singur vagon

3. Echipamentul colectiv

Nr.	Denumirea echipamentului colectiv	Cantitatea	Greutatea	Observații
1.	Corturi (grupa 15 persoane/1 cort la 3 persoane)	5	9 kg	Greutatea este pentru toate cele 5 corturi
2.	Ustensile pentru pregătirea hranei	3	6 kg	Greutatea depinde de tipul de ustensile utilizat

4. Echipamentul individual

Nr.	Denumirea echipamentului individual	Cantitatea	Greutatea	Observații
1.	Șosete	5	200 g	Șosete utilizate pentru trekking, marșuri turistice
2.	Încălțăminte (pentru drumetii)	2	2 kg	Este necesar a avea 2 perechi pentru a schimba la necesitate în caz de vreme instabilă

5. Echipamentul turistic special

Nr.	Denumirea echipamentului individual	Cantitatea	Greutatea	Observații
1.	Busole	15	330 g	Busole cu lichid pentru aprecierea punctelor cardinale etc.
2.	Corzi	3	6,3 kg	Corzi dinamice cu diametru de 12 mm.

6. Rația alimentară

Nr.	Denumirea produselor	Cantitatea	Greutatea	Observații
Micul dejun Prânz Cina				
1.	Cartofi	2	20 g	Se calculează pentru 1 persoană pe zi
2.	Pâine	2	1 kg	Se calculează pentru 1 persoană pe zi

Notă: se calculează pentru 1 persoană și pentru fiecare regim al mesei separat, după care se adună cantitatea și se înmulțește la numărul de persoane și numărul de zile.

7. Trusa medicală de prim ajutor

Nr.	Denumirea medicamentelor, materialelor etc.	Cantitatea	Greutatea	Observații
1.	Soluție alcoolică de iod 5%	2	20 ml	Greutatea este ulterior convertită toate în grame
2.	Fașă de tifon sterilă 7x14 cm	2	20 g	Fiecare denumire se grupează după anumite grupe de utilizare

8. Harta topografică de călătorie

9. Raportul financiar pentru activitatea turistică în cadrul practicii instructiv-turistice (marș turistic)

Raportul financiar pentru produsele procurate

Data	Denumirea organizației	S-au procurat				Note
		Prin decontare în numerar		Prin decontare fără numerar		
		Cantitatea	Suma	Cantitatea	Suma	

Raportul financiar pentru cheltuielile de transport

Data	Itinerariul	Mijlocul de transport	Suma, totală

10. Darea de seamă pentru activitatea turistică desfășurată în teren

Notă: darea de seamă este realizată în formă liberă cu indicarea tuturor amănuntelor despre activitatea realizată: dată, ora plecării, contingentul etc.

FIȘA DE EVALUARE A COMPETENȚELOR POSTSTAGIU DE PRACTICĂ

COMPETENȚELE OBTINUTE	Nivelul competențelor obținute				
	1	2	3	4	5
A. competențe instrumental-aplicative					
▪ Utilizarea corectă a metodelor de lucru alese.					
▪ Realizarea corectă a lucrărilor specifice corespunzătoare profilului partenerului de practică.					
▪ Dezvoltarea abilităților de relaționare (comunicare, lucru în echipă).					
▪ Dezvoltarea altor abilități necesare adaptării la mediul profesional:					
- utilizarea calculatorului și programelor de lucru specifice.					
- utilizarea limbajului adecvat categoriei de persoane de care se ocupă.					
- utilizarea instrumentelor din dotarea instituției (telefon, fax, copiator, calculator, imprimantă, programe informatice specifice etc.).					
- familiarizarea cu diferite circuite ale: informațiilor documentelor, deciziilor raportărilor ierarhice etc., din instituție.					
- familiarizarea cu circuitele funcționale ale instituției.					
- utilizarea protocoalelor specifice instituției (domeniului) – locale, naționale sau europene.					
B. Competențe atitudinale					
▪ Dezvoltarea atitudinilor empatice față de persoanele din grupul țintă.					
▪ Cultivarea responsabilității individuale, colective și sociale în instituție și față de grupurile țintă.					
▪ Manifestarea responsabilității față de propria persoană, prin însușirea bunelor practici.					
▪ Promovarea bunului renume al Universității de Stat de Educație Fizică și Sport prin comportamente dezirabile social și diseminarea pozitivă a activităților acesteia.					
▪ Autoevaluarea satisfacției muncii în vederea orientării în carieră.					
▪ Valorificarea potențialelor individuale prin promovarea inițiativei și creativității, armonizării climatului de lucru, optimizării și eficientizării activității în instituția parteneră de practică.					

Notă: Nivelul competențelor dobândite: 5 - foarte mare; 4 - mare; 3 - satisfăcător; 2 - mic; 1 - nesatisfăcător

Data _____

Semnătura studentului stagiar _____

Adeverință de implementare

UNIVERSITATEA DE STAT
DE EDUCAȚIE FIZICĂ
ȘI SPORT

Decanatul Facultății
Educație Fizică și Sport

STATE UNIVERSITY
OF PHYSICAL EDUCATION
AND SPORT

Dean's Office of the
Faculty of Physical Education
and Sports

MD – 2024, or. Chișinău, str. A. Doga 22,
tel.: 022 49-76-55

MD – 2024, Chisinau, 22 A. Doga Street,
phone: 022 49-76-55

nr 12/06-12 din 19.12.2023

ADEVERINȚĂ

Prin prezenta se adeverește că Doamna Lungu Ecaterina, doctorandă în cadrul Universității de Stat de Educație Fizică și Sport din Chișinău, Republica Moldova, a desfășurat un experiment pedagogic cu studenții de la specialitatea 1013.1 Servicii hoteliere, turism și agrement, în perioada 2017-2020, ce s-a axat pe elaborarea modulelor experimentale pentru practica instructiv-turistică, modificarea statutului studentului practicant, din participant în cadrul activităților de teren în instructor al grupului de turiști pe traseu, în scopul formării competențelor profesionale a absolvenților. Totodată, a fost stabilită structura practicii instructiv-turistice pentru formarea competențelor profesionale necesare viitorului specialist din domeniul turismului în calitate de instructor și identificate competențele formate la studenți pe parcursul practicii instructiv-turistice (în teren) în calitate de instructori cu un grup de turiști organizat, fiind elaborat și argumentat modelul competențelor profesionale ale viitorului specialist în domeniul turismului obținute în cadrul practicii instructiv-turistice.

Menționăm că modelul experimental, dar și celelalte acte elaborate de către doctorandă au fost implementate în procesul de instruire a studenților Facultății Educație Fizică și Sport de la specialitatea 1013.1 Servicii hoteliere, turism și agrement, în acest sens doctoranda a organizat și desfășurat practici instructiv-turistice în teren, ceea ce a dus la îmbunătățirea competențelor profesionale a studenților.

Prezenta adeverință este eliberată în vederea argumentării științifice desfășurate, pentru susținerea tezei de doctorat.

Decanul Facultății
Facultatea Educație Fizică și Sport

Mihail Onoi
Dr. conf. univ.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Lungu Ecaterina, declar pe propria răspundere că materialele prezentate în teza de doctor în științe ale educației, se referă la propriile activități și realizări, în caz contrar urmând să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Lungu Ecaterina

Semnătura

Data

CV-ul autorului

Ecaterina Lungu

Data nașterii: 27/05/1981 | **Cetățenie:** moldoveană | **Gen:** Feminin |

Număr de telefon: (+373) 79758081 (Număr de telefon mobil) | **E-mail:**

kathya.lng.1981@gmail.com |

Adresă: Str. A. Doga 22, 2024, Chisinau, Moldova (Muncă)

● EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

02/2019 – ÎN CURS Chisinau, Moldova

METODIST SUPERIOR LA CENTRUL DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI FIZICE ȘI SPORTULUI UNIVERSITATEA DE STAT DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT

Organizarea și realizarea activităților de cercetare

10/2023 – ÎN CURS Galați, România

ASISTENT UNIVERSITAR FACULTATEA TRANSFRONTALIERĂ, UNIVERSITATEA "DUNĂREA DE JOS"

Predare, evaluare

09/2023 – ÎN CURS Chișinău, Moldova

SPECIALIST PRINCIPAL, BIROUL STUDIIL DOCTORALE ȘI POSTDOCTORALE UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT "ION CREANGĂ"

09/2021 – 09/2023 Galați, România

CADRU DIDACTIC ASOCIAT FACULTATEA TRANSFRONTALIERĂ, UNIVERSITATEA "DUNĂREA DE JOS"

Predare, evaluare

09/2019 – 02/2020 Chisinau, Moldova

MANAGER ȘCOALA DE ROBOTICĂ ȘI PROGRAMARE

Organizarea și realizarea activităților școlii

2007 – 2019 Chisinau, Moldova

REDACTOR-CORECTOR LA CENTRUL DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE ÎN DOMENIUL EDUCAȚIEI FIZICE ȘI SPORTULUI UNIVERSITATEA DE STAT DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT

2004 – 2007 Chisinau, Moldova

LABORANT SUPERIOR LA CATEDRA BAZELE TEORETICE ALE CULTURII FIZICE UNIVERSITATEA DE STAT DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT

● EDUCAȚIE ȘI FORMARE PROFESIONALĂ

2006 – ÎN CURS Chisinau, Moldova

DOCTORANDĂ Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport

2012 – 2014 Galați, România

DIPLOMA DE MASTER, SPECIALIZAREA LOISIR/FITNESS Universitatea "Dunărea de Jos"

2005 – 2006 Chisinau, Moldova

DIPLOMĂ DE MASTER, SPECIALIZAREA EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT Institutul Național de Educație Fizică și Sport

---

2014 – 2017 Galați, România

LICENȚIATĂ ÎN EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORTIVĂ Universitatea "Dunărea de Jos"

1999 – 2003 Chisinau, Moldova

LICENȚIATĂ ÎN RELAȚII INTERNAȚIONALE Institutul de Studii Politice și Relații Internaționale

---

1995 – 1999 Chisinau, Moldova

STUDII LICEALE (DIPLOMĂ DE BAC) Liceul Teoretic "V. Alecsandri"

1987 – 1995 Chisinau, Moldova

STUDII MEDII DE CULTURĂ GENERALĂ Școala medie din com. Stăuceni

---

● **COMPETENȚE LINGVISTICE**

Limbă(i) maternă(e): **ROMÂNĂ**

Altă limbă (Alte limbi):

	COMPREHENSIVNE		VORBIT		SCRIS
	Comprehensiune orală	Citit	Exprimare scrisă	Conversație	
ENGLEZĂ	B2	B2	B2	B2	B2
RUSĂ	A1	A1	A1	A1	A1
FRANCEZĂ	B1	B1	B1	B1	B1
SPANIOLĂ	B1	B1	B1	B1	B1

Niveluri: A1 și A2 Utilizator de bază B1 și B2 Utilizator independent C1 și C2 Utilizator experimentat

● **COMPETENȚE DIGITALE**

Microsoft Office | Microsoft PowerPoint | Microsoft Word | Google Drive | Microsoft Excel | Social Media | Navigare Internet | Buna Utilizare a PC

● **INFORMAȚII SUPLIMENTARE**

PUBLICAȚII

[Staged professional training of tourism specialists in the higher education system in the context of social and economic crises](#)

– 2023

Revista Românească pentru Educație Multidimensională, nr. 15(4), p. 207-218.

[Effect of hyperbaric chamber on saturation and heart frequency](#) – 2023

Balneo and PRM Research Journal. 2023;14(4):601

[The importance of handball in the development of high school pupils](#) – 2023

Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series IX: Sciences of Human Kinetics, 16(65), 2

[The Importance of Sports Management Consulting](#) – 2022

Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series IX: Sciences of Human Kinetics

[Concept and efficiency of recreational and healthy swimming for children aged 3-4 years](#) – 2022

Sport and Society: Interdisciplinarity Journal of physical Education and Sports

[Peculiarities of adults` physical recreation through Wushu Martial Arts](#) – 2022

ACROSS

[Management Consultancy in Sports Activity](#) – 2022

ACCROSS

[Managing sport for educational development](#) – 2022

Sport. Olimpism. Sănătate: Congresul Științific Internațional

Dicționar de management și drept sportiv (bilingv) – 2021

[The principle of doping in sport and the consequences of its use](#) – 2021

Discobolul – Physical Education, Sport and Kinetotherapy Journal

[Doping Control in the Republic of Moldova: Specific Features](#) – 2021

Lumen Proceedings: Vol. 17 World Lumen Congress 2021

Importanța stagiilor de practică în formarea competențelor profesionale ale viitorilor specialiști în domeniul turismului

– 2021

Sport. Olimpism. Sănătate: Congresul Științific Internațional (10-12 septembrie 2020)

[The game – a Factor for the Socialization of Adolescents within Tourism Activities](#) – 2020

Gymnasium

Istoria turismului. Curs liceal de orientare profesională: proiect. – 2020

Industria turismului și caracteristicile organizării sale structurale în condiții sociale moderne: Ghid metodic-didactic.

– 2019

The Adaptation Of Physical Culture Higher Education Offer To The Labour Market Pages – 2019

The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS ICPEK 2018

The Quality of Education and Training in the Context of Knowledge Based Society – 2018

3rd Central and Eastern European LUMEN International Conference NASHS 2017

Strengthening the partnership Between the University and Graduates: Realities and Challenges – 2018

3rd Central and Eastern European LUMEN International Conference NASHS 2017

[The Training of Professional Skills in Students from Tourism Domain](#) – 2017

Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series IX: Sciences of Human Kinetics

[Training of professional competencies in the tourism field of internships in terms of labor market requirements](#)

– 2017

The Annals of "Dunarea de Jos" University of Galati. Physical Education and Sport Management

[The development of higher education of physical culture from Moldova in the context of european integration](#)

– 2016

Sport și societate. Revistă de educație fizică, sport și științe conexe

PROIECTE

2008 – 2010

08.817.08.005F „Bazele teoretico-metodologice și empirice ale învățământului preuniversitar și universitar de cultură fizică” (proiect instituțional) Cercetător științific stagiar

2011 – 2014

11.817.08.50A „Strategii de implementare a metodelor diagnostice în procesul de antrenament și competiții al sportivilor de performanță din loturile naționale ale Republicii Moldova” (proiect instituțional) Cercetător științific stagiar

2015 – 2019

15.817.06.26F „Asigurarea științifico-metodică a procesului de antrenament al loturilor naționale ale Republicii Moldova pentru Jocurile Olimpice, campionatele europene și mondiale (2015-2018)” (proiect instituțional) Cercetător științific

2020 – ÎN CURS

20.80009.0807.40 "Concepția integrată a sportului național: buna guvernare, protejarea minorilor, combaterea dopajului și a corupției" (Program de Stat) Cercetător științific

COMPETENȚE ORGANIZATORICE

Bune abilități de time management, capacitate de multitasking, gândire creativă, responsabilitate, punctualitate

COMPETENȚE DE COMUNICARE ȘI INTERPERSONALE

Comunicare interpersonală, ascultare activă, persuasiune, adaptabilitate, atenție la detalii, bunul simț

ALTE ACTIVITĂȚI

2004 – ÎN CURS

Membru al colegiului de redacție al Revistei teoretico-științifice "Știința culturii fizice"

2022 – ÎN CURS

Recenzor la Research and Education Journal (REd)

2016 – ÎN CURS

Secretar al Consiliului științific USEFS
